

Bregnør

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Drigstrup
-----------------	---------------------------	-------------------------------	---------------------------

Navn: Bregnør	Navnetype:
-----------------------------	-------------------

Bemærkninger:

Bregnør er nævnt første gang o. 1510 i formen Bregnøør. Forleddet er plantenavnet bregne. Efterleddet er -øre, som betyder flad sandet og gruset odde eller banke, der stikker ud i vandet.

Anlægstype: Udflytterbebyggelse	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
---	--

Bemærkninger:

En udflytterbebyggelse er en fra moderbyen (adelbyen) udflyttet bebyggelse.

Historiske tildragelser:

Mindesten for lægprædikant Christen Madsen, død 1829, ved det hus han ejede på Bregnør Mark.

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Drigstrup
----------	--------------------	------------------------	--------------------

BY- OG EJERLAVSTYPER

a. By-tomten Slynget vejby.

De 6 gårde ligger parvis med ca. 200 m's afstand.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☐ centralby ☐ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☒ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

Landsbyen ligger i det sydøstligste hjørne, længst borte fra kysten.

c. Udskiftning

år: 1796 figur: Blokudskiftning.

d. Udflytning Ingen.

- ☐ ved udskiftningen
☐ efter udskiftningen

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug

rotation: 2/1

vangeantal: 3 (vangeskellene tegnet ind på O-I-kortet).

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Moræneflade med marint jordland.

jordbund: Moræneler.

naturlig afgrænsning:

- ☐ overvejende
☐ overvejende med større indhold af
☒ blandingsøkonomi med ager, strandeng og fiskeri.

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Drigstrup
----------	--------------------	------------------------	--------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☒ velbevaret☐ opløst☐ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

De 6 gårde ligger næsten på de oprindelige tomter. Der er kun bygget et par enkelte parcelhuse.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

Udskiftningshegnene bevaret.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☒ størsteparten opdyrket

Nord for landsbytomten er efter udskiftningen opstået et fiskeri-samfund, langs vejen ud til stranden. Bortset fra dette er der ingen bebyggelse i landskabet.

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Drigstrup
-----------------	---------------------------	-------------------------------	---------------------------

STATISTIK

Areal: 335 ha, heraf opdyrket 1688: 42%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	65	54	47,6	

Bebyggelsesenheder:

	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	8	7	8	8	7	9	8
Huse:					2		
Huse m/ jord:						17	14
Huse u/ jord:						1	13
I alt:	8	7	8	8	9	27	35

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(63) 1664		5	3	8,1
(50) 1688	2	4	2	6,8
1844	6	3		
1903	5	3	0	

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	38	84	115
Børn:	20	35	56
I alt:	58	119	171

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Drigstrup
-----------------	---------------------------	-------------------------------	---------------------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664	-	-	5	-	-	-	3	-
1844	5	15	-	-	-	-	4	3
1903	5	25			0	0	3	2

Udviklingsbeskrivelse:

Bregnør ligger i det inderste hjørne af sit ejerlav, og det bemærkes i 1806 at byen har god lejlighed for fiskeri, men at alle ernærer sig ved agerbrug. I senmiddelalderen havde bl.a. Mesinge præstegård og Skt. Hans Kloster besiddelser i byen. Endnu i 1664 ejede private gods-ejere kun 3 gårde i byen. I 1700-tallet blev Lundsgård største lods-ejer i byen, hvis gårde ved udskiftningen blev gjort lodsejervis lige i hartkorn. Overgangen til selveje skete forholdsvis langsomt.

Gårdtallet synes forbavsende konstant fra 1511 til 1903, medens husene først sent dukker op i byen. I løbet af 1800-tallet rettes gård/hus forholdet dog op i normalt leje, og befolkningsstigningen i samme århundrede ligger i overkanten af det normale, givetvis grundet fiske-riets øgede betydning. Gårdstørrelsen lå i 1600-tallet et godt stykke over normen.

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Drigstrup
----------	--------------------	------------------------	--------------------

Sammenfattende vurdering:

Ingen
interesse:☐

Interesse:

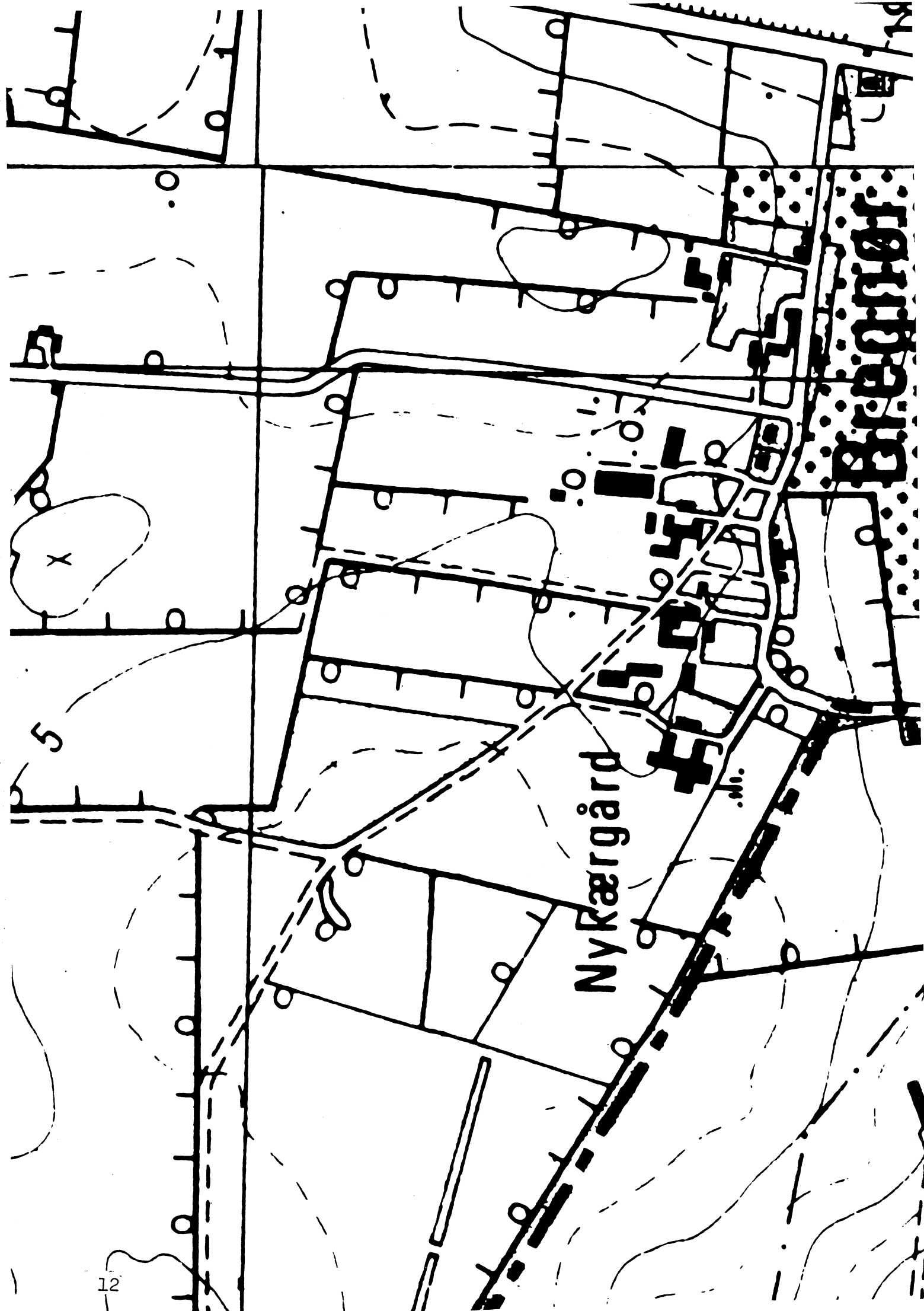
☐Stor
interesse:☒Særlig
interesse:☐

Landsbytypologisk vurdering: Interesse.

- 1) Anlægstype: Udflytterbebyggelsen Bregnør er placeret i randen af sit ejerlav længst borte fra kysten. Placeringen er typisk for en kystlandsby. Landsbyen havde almindelig trevangsbrug, og fiskeriet synes ved udskiftningen ikke at have spillet nogen rolle. Byformen er en uregelmæssig, slynget vejby.
- 2) Udviklingstype: Landsbyen udviser - givetvis delvis som følge af de sammensatte besiddelsesforhold - en meget træg udvikling, der først accelereres i takt med fiskeriets øgede betydning i 1800-tallet. Påfaldende nok mangler "fiskerbolene" helt i 1600-tals opgivelserne. Sammenfattende drejer det sig om meget atypisk kystlandsby.

Relikt-vurdering: Stor interesse.

- 1) Bytomten. Bytomten er velbevaret.
- 2) Kulturlandskabet. Udskiftningshegnene bevaret. Størsteparten af ejerlavet nu opdyrket.
- 3) Særlige relikter: Et bystævne i byen først anlagt 1943.
- 4) Arkæologiske interesser:

Dalby

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Dalby
-----------------	---------------------------	-------------------------------	-----------------------

Navn: Dalby	Navnetype: -by.
-----------------------	---------------------------

Bemærkninger:

Dalby er nævnt første gang 1348 i formen Dalby. Forleddet er "dal", som betyder "dal". Efterleddet er -by, som betyder "landsby". Bebyggelsesnavne på -by anses for dannet i vikingetiden.

Anlægstype: Adelby med kirke.	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
---	--

Bemærkninger:

En adelby, er en landsby, som i modsætning til torperne, ikke er anlagt ved udflytning.

Historiske tildragelser:

I Dalby sogn fødtes 1653 biskop Frans Thestrup, 1780 søofficeren Georg Fog, 1857 politikeren entrepenør Jens Andersen, Chr. Kold grundlagde en højskole i 1852, men den blev nedlagt 10 år senere.

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Dalby
----------	--------------------	------------------------	----------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten slynget vejby.

Byen er opbygget af to kerner i henholdsvis N og S del af byen, hvor gårdene er samlede (9 mod N og 7 mod S). Kirken ligger midt i den N kerne. Mellem de to kerner går en vej, langs hvilken der er bygget huse. Byens udseende er ganske givet bestemt af de 3 højdedrag som byen ligger tæt op til (N, V og SV for byen).

b. Placering i forhold til by-marken

- ☐ centralby ☒ agerorientering ☐ skovoriering ☐ åorientering
☒ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

Byen er placeret i det inderste hjørne af ejerlavet som typisk for kystlandsbyer.

c. Udskiftning

år: 1799 figur: Blokudskiftning, uregelmæssig blokudskiftning med mange mindre blokke.

d. Udflytning 3 gårde.

- ☐ ved udskiftningen
☒ efter udskiftningen 3 gårde flyttet ud NV for byen.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem:

rotation: 3-vangsbrug.

vangeantal: 3

2/1

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Moræneflade med enkeltbakker og marint forland.

jordbund: Ler med mindre forekomst af diluvialsand og tørv.

naturlig afgrænsning:

- ☐ overvejende
☒ overvejende ager med større indhold af eng.

☐ blandingsøkonomi med
 Engjord V for byen, både i periferien og midt i bymarken.

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Dalby
----------	--------------------	------------------------	----------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☒ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

En stor del af gårdene ligger på deres oprindelige plads, men 5 gårde er enten flyttet ud eller nedlagt (heraf to dobbeltgårde). Der er dog sket en del nybyggeri. N for byen et parcelhuskvarter, Ø for byen huse med en skole og kirke, endvidere en ny kirkegård anlagt i den NV bydel, skråt over for den gamle. Men selve strukturen i landsbyen er nogenlunde bevaret og området Ø for byen (nu midt i den) er ubebygget. Byen i dag stærkt præget af den senere stationsbys status.

b. Skelsystem

☒ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En stor del af blokudskiftningens hegn er bevaret.

De bevarede hegn ældre end udskiftningen, er skellene mellem præstegårdsjorden og fællesskabets jorder, umiddelbart nord for byen.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☒ størsteparten opdyrket

En del frugtplantager nyplantet Ø for byen.

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Dalby
-----------------	---------------------------	-------------------------------	-----------------------

STATISTIK

Areal: 408 ha, heraf opdyrket 1688: 59%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	133	103	85,5				
Bebyggelsesenheder:							
		1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:		16	17	16	16	17	19
Huse:		6	8		16		
Huse m/ jord:				4		18	20
Huse u/ jord:						2	30
I alt:		22	25	20	32	37	69
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit			
(50) (1:2) 1664	2	5	9	8,3			
(56) (1:2) 1688	6	8	2	6,4			
1844	4	13					
1903	8	10	1				
Folketal:							
	1787	1845	1901				
Voksne:	147	198	262				
Børn:	49	91	111				
I alt:	196	289	373				

FYNS AMT	Herred: Bjerge	Kommune: Kerteminde	Sogn: Dalby
-----------------	--------------------------	-------------------------------	-----------------------

Besiddelsesforhold:					Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:			Kronen:					
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664	-	-	3	2	-	-	14	6
1844	4	7					13	13
1903	5	35	-	-	-	-	14	15

Udviklingsbeskrivelse:

Det 408 na. store ejerlav hvorefter ikke mindre end 59% var opdyrket, takseredes i 1688 til 103 tdr. htk. og i 1844 til 86 tdr. Ejerlavet har undergået en del ændringer. I 1483 hørte den da ubebyggede Bogensø til Dalby, men senere lagdes den under Scheelenborg, ligesom en del af byens nordlige marker at dømme efter de rette skelforløb her. Byen er som typisk for kystlandsbyer placeret i det inderste af sit ejerlav. I 1667 hedder det, at fiskeriet tidligere har været vigtigere end sædelandet, men at det nu har fejlet. I 1445 siges Mosegård at ligge i Dalby-torp, der formentlig må være det oprindelige navn på byens sydlige gårdklynge.

I det 14. årh. nævnes flere adelige lodsejere, og fra 1473 til 1542 nævnes en væbnergård i byen. I sidste halvdel af 1400 tallet samlede Skt. Hans Kloster i Odense 3 gårde i byen, ligesom Skt. Knuds Domkirke og Dalum Kloster kom i besiddelse af hver 2 gårde. Under kronlenet Eskebjerg (Scheelenborg) hørte i 1588 5 gårde og 2 huse. Med kronens salg af Eskebjerg i 1603 begyndte for alvor byens overgang til de adelige godsbesiddere. Endnu i 1903 hørte langt den overvejende del af byen til Scheelenborg gods.

Antallet af gårde er konstant fra 1610 til 1844 og stiger herefter svagt frem til 1903. Antallet af huse er forholdsvis stort allerede i 1600 tallet. Igennem det 19. årh. følger hus- og befolkningstallets ekspansion den almindelige trend for herredet.

Gårdstørrelsen var normal i 1688. Der foretoges i forbindelse med udskiftningen en egalisering af gårdene. Dalby blev i det 19. årh. stærkt præget af de folkelige bevægelers fremvækst. I 1852 grundlagde Chr. Kold en bondehøjskole i byen.

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Dalby
----------	--------------------	------------------------	----------------

Sammenfattende vurdering:

Ingen
interesse:☐

Interesse:

☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐

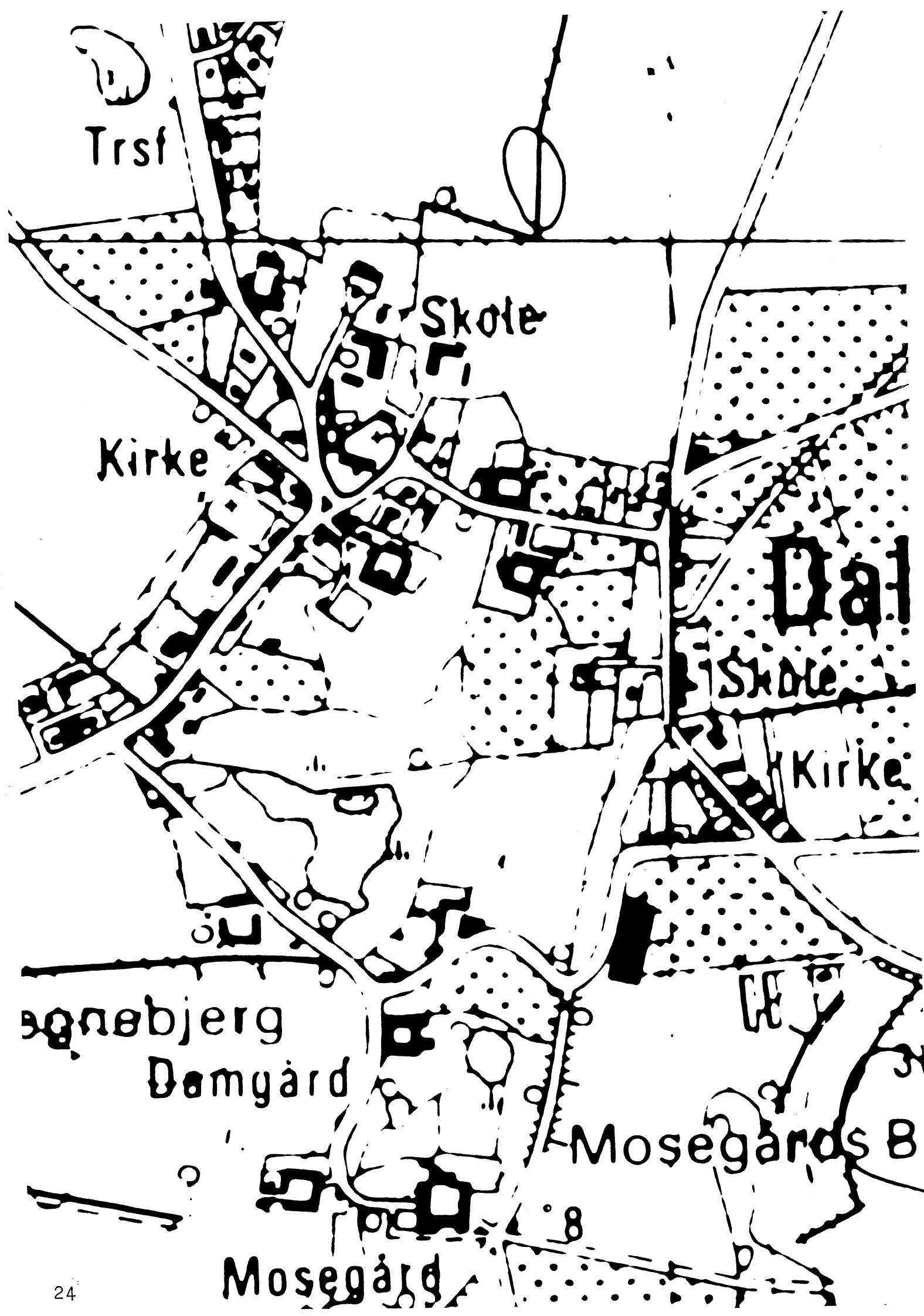
Landsbytypologisk vurdering: Interesse

- 1) Anlægstype: Kirkebyen Dalby er en middelstor adelby af vikingetidsnavnetypen - by. Som typisk for kystlandsbyer er Dalby placeret i det inderste af ejerlavet med agerorientering. Byen havde almindeligt trevangsbrug, men fiskeriet spillede tillige en rolle. Ejerlavets grænser flere gange ændret. Byformen er "slyngetvejby" i meget uregelmæssig form - præget af de markante terrænforhold.
- 2) Udviklingstype: Landsbyen husede i middelalderen en landsbyhovedgård, men var i øvrigt stærkt præget af gejstlige og kongelige besiddelser. I det 17. århundrede bliver nabohovedgården Eskebjerg solgt fra kronen, og under den nye adelige besiddelse samles efterhånden størsteparten af byen. En egalisering gennemført ved udskiftningen.

Sammenfattende drejer det sig om en ret almindelig anlægstype med en ret træg udvikling.

Relikt-vurdering: Interesse

- 1) Bytomtens ældre del er delvis bevaret, men meget nybyggeri, og stationsbypræg fra det 20. århundrede.
- 2) Kulturlandskabet. En stor del af udskiftningshegnene samt enkelte vangeskel er bevaret.
- 3) Særlige relikter: Kirke, bondehøjskole (?)
- 4) Arkæologiske interesser: Tomt af Dalbygård. Enkelte frilagte gårdtomter i landsbyen.

Trsf

Skole

Kirke

Dal

Skole

Kirke

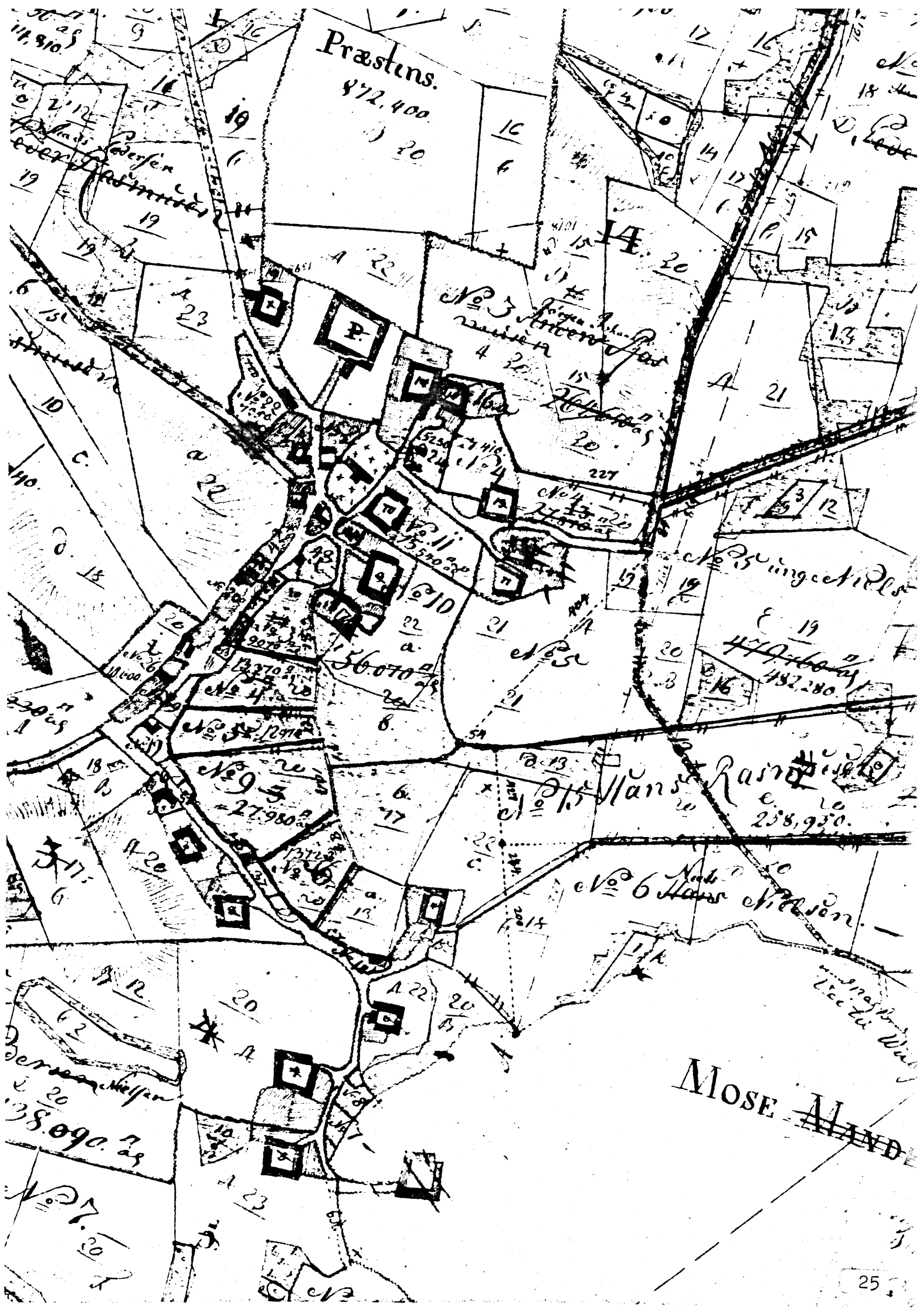
egnebberg

Damgård

Mosegårds B

8

Mosegård

Præstens.
872.400
20

14. 20

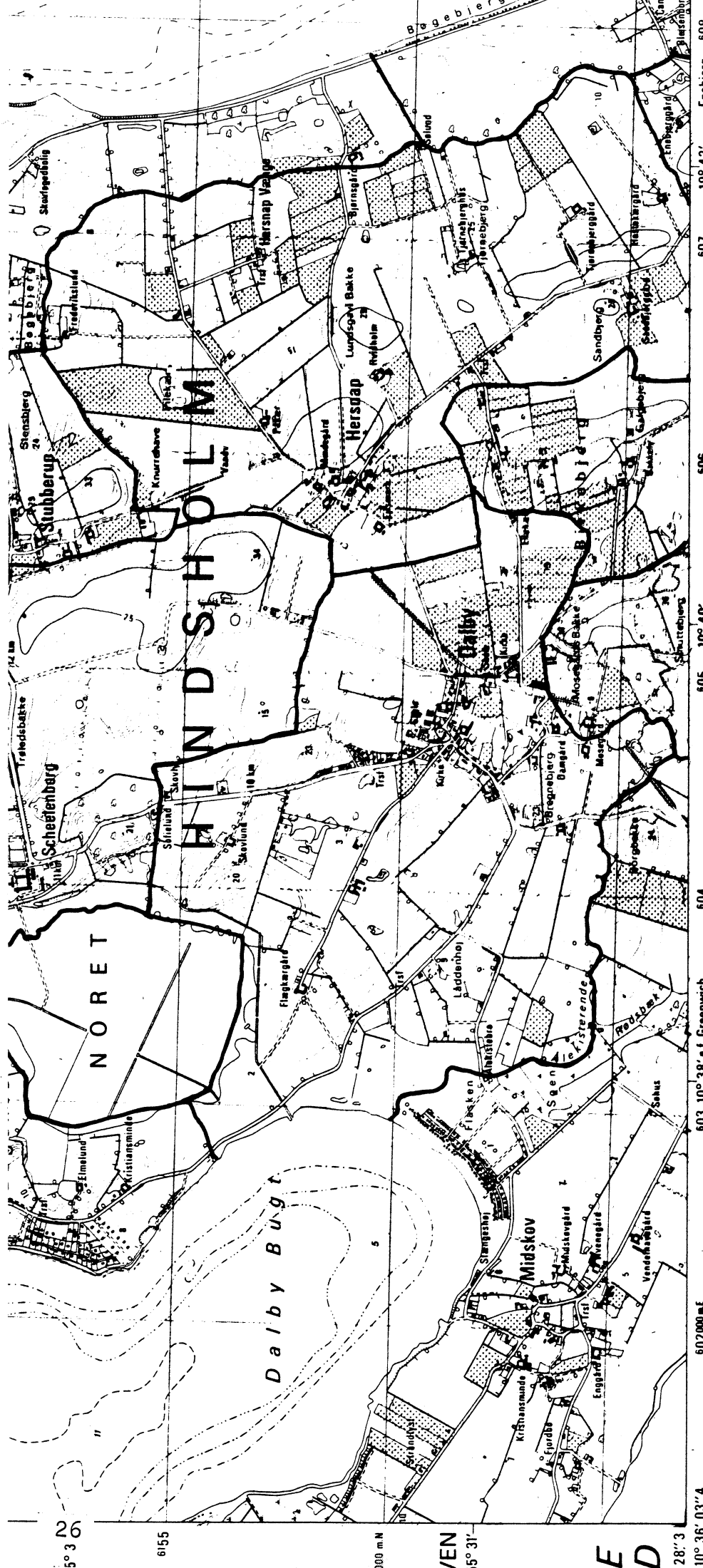
No 3 Antonsen
227
20

No 5 Antonsen
479.600
482.280

No 15 Hans Rasn
238.930

No 6 Hans Rasn

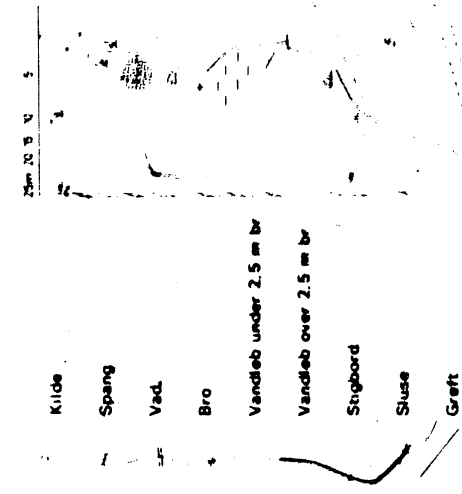
MOSE

Fotogrammetrisk udtagnet, flyvefotografering 1971
Kurveplan efter ældre bordsmåling
Kompletteret i mårken 1972

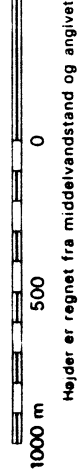
Motorvej	Jordvold eller stengærde
Offentlig vej, 6 m og derover	Dæmning
Offentlig vej, 3-6 m, god	Skænt
Offentlig vej, under 3 m eller dårlig	Levende hegn
Privat vej, god	Andet hegn
Skovvej eller privat markvej	Hejsspændingsledning
Sti	Grusgrav eller lignende
Kilometersten i vejside	Vejmølle, Vandmølle, Vindmotor
Europavejsnr. (66) Hovedvejsnr. (18)	Fyr, sømærke eller telemast
Hovedvej (ikke nummereret)	Tårn eller beholder
Jernbane, enkeltsporet	Drivhus
Jernbane, flersporet	Trigonometrisk station m. postament
Skinnevej	Mindesmærke
Sognegrænse	Gravsted, Ruin
	Gravhøj, Stengrav

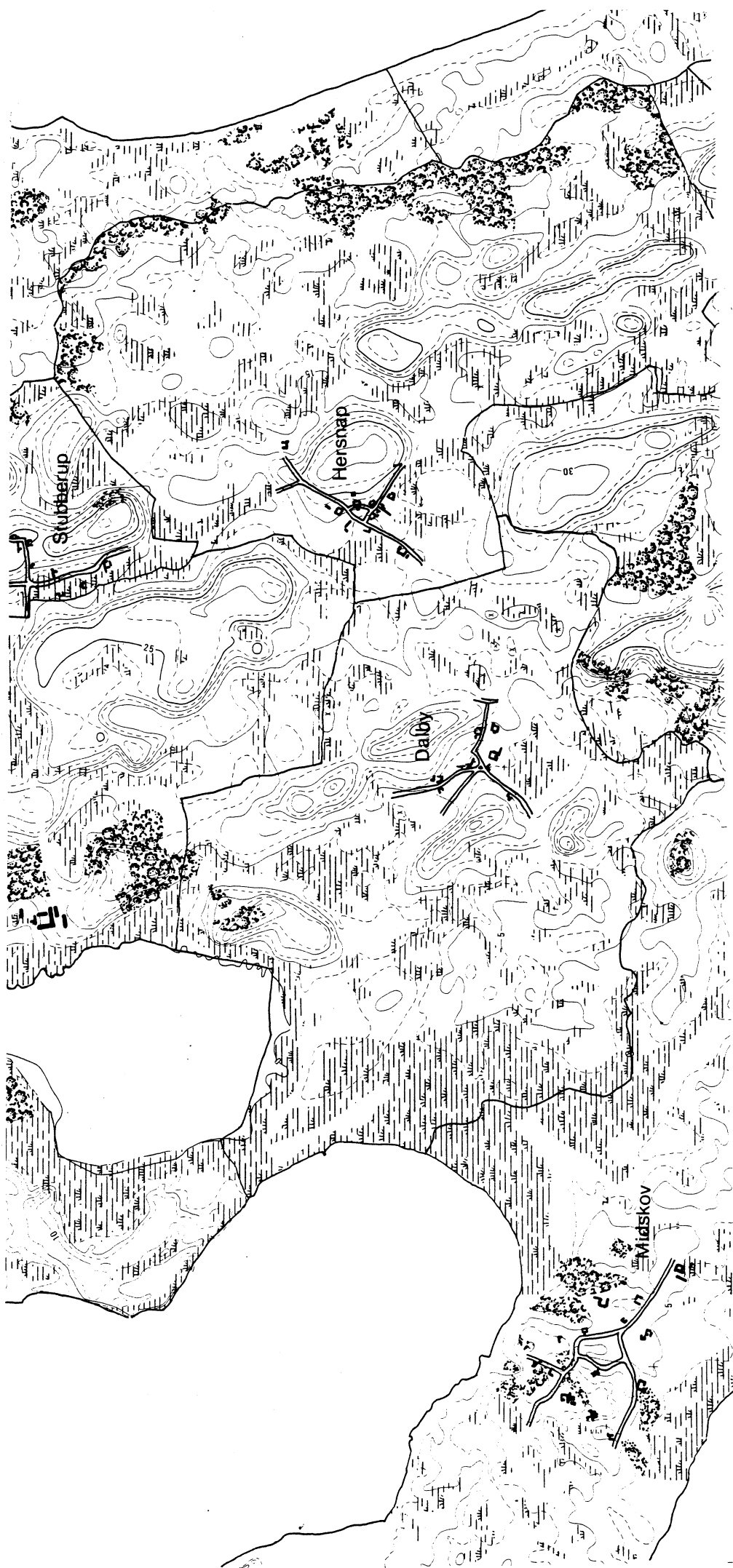
Kilde	Vandløb under 2.5 m br
Spang	Vandløb over 2.5 m br
Vad	Stigebord
Bro	Sluse
	Grøft

Højdetal i meter	Sten	Have
Siv eller rør	Rullesten	Frugtplantage
Levtræ el. trægruppe	Nåletræ el. trægruppe	Levskov med beplantningslinier
Sid bund	Træ ved terrænlinje	Nålekov med beplantningslinier
Harde	Mindre hedeareal	
Mindre engareal	Dybde i meter	
Lavning i terræn	Sejlsleb	

1:25

Drigstrup

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Drigstrup
-----------------	---------------------------	-------------------------------	---------------------------

Navn: Drigstrup	Navnetype: -torp
---------------------------	----------------------------

Bemærkninger:

Drigstrup er nævnt første gang 1447 i formen Driistrop. Forleddet er sandsynligvis et mandsnavn, som måske kommer af verbet "drita", som betyder "skide". Efterleddet er -torp, som betyder "bebyggelse". Bebyggelsesnavne på -torp anses for dannet i vikingetid eller middelalder.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
------------------------------	--

Bemærkninger:

En adelby, er en landsby, som i modsætning til torperne, ikke er anlagt ved udflytning. Drigstrup er kirkeby.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Drigstrup
----------	--------------------	------------------------	--------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Rektangulær vejforteby (!)

Alle gårde ligger samlet på begge sider af en vejforte, som er en udvidelse af vejen, der går ØV. Gårdene ligger dog uregelmæssigt. Aller østligst i byen ligger kirken. S og SV for byen ligger to større højdetrak.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☒ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☐ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

c. Udskiftning

år: 1796 figur: Blokudskiftning, store rektangulære blokke.

d. Udflytning 1 gård.

- ☐ ved udskiftningen
☒ efter udskiftningen 1 gård flyttet NØ for byen.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug rotation: 2/1
vangeantal: 3

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Moræneflade med israndsbakke.

jordbund: Moræneler.

naturlig afgrænsning:

- ☐ overvejende
☒ overvejende ager med større indhold af eng.
☐ blandingsøkonomi med
 Engjord N for byen ud mod havet.

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Drigstrup
----------	--------------------	------------------------	--------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☒ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Op mod halvdelen af gårdene er flyttet fra deres oprindelige plads, (heraf 1 helt uden for landsbyen og 3 er flyttet ud i landsbyens udkant (bl.a. Hyldegård og Rønnegård)). De øvrige gårde er beliggende på samme sted. Der er sket en nybebyggelse N for byen (parcelhuse) og Ø for byen langs vejen mod Over Kærby således at kirken ikke ligger i byens periferi længere, men faktisk midt i den. Skole bygget V for byen på en gammel gårdtomt (?).

b. Skelsystem

☒ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

Et hegn indtegnet på orig. I.-kort syd for byen gående fra fjorden lige op til byen. Dette er bevaret ifølge 4-cm kort fra landevejen og op til byen (med et knæk) - V for Bakkely. Endvidere et lille hegn som grænse til Ll. Viby nede ved fjorden. Begge må være hegn fra fællesskabets tid. En stor del af udskiftningshegnene bevaret.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☒ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☐ størsteparten opdyrket

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Bjerger	Kerteminde	Drigstrup

STATISTIK

Areal: 307 ha, heraf opdyrket 1688: 54%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	112	58	68	

Bebyggelsesenheder:

	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	8	13	11	11	12	12	13
Huse:			4		6		
Huse m/ jord:				2		5	9
Huse u/ jord:				1		4	11
I alt:	8	13	15	14	18	21	33

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(36) 1664	1	4	6	10,2
(64) 1688	4	7		5,2
1844	1	11		
1903	5	8	0	

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	83	117	141
Børn:	36	38	41
I alt:	119	155	182

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Drigstrup
-----------------	---------------------------	-------------------------------	---------------------------

Besiddelsesforhold:					Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:			Kronen:					
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664	-	-	6	1	-	-	5	3
1844	2	4	-	-	-	-	10	5
1903	7	16			0	0	6	4

Udviklingsbeskrivelse:

Det 307 ha store ejerlav, hvoraf ikke mindre end 54% var opdyrket i 1688 fik med opmålingsmatriklen af 1688 nedsat sit hartkorn til det halve i forhold til landgildematriklen 1664. En Gammeltofte nævnes o. 1550, formentlig den vikingetidige forgænger til den nuværende kirkeby. I 1400-tallet havde bl.a. Odense Klostrene Skt. Hans og Skt. Knuds besiddelser i byen, og endnu i 1664 ejede kronen hovedparten af byens gårde. I løbet af 1700-tallet blev Lunds-gård hovedbesidder i byen. Overgangen til selveje skete meget sent og kom først rigtig igang i sidste halvdel af 1800-tallet.

Gårdtallet har muligvis ekspanderet noget i 1500-tallet, men lagde sig herefter fast på et meget stabilt niveau omkring 12 gårde frem til 1903. Hustallet forblev lavt i byen i hele perioden, ligesom befolkningsstigningen ligger klart under normen. Denne svage udvikling står givetvis i sammenhæng med den langsomme afvikling af godssystemet.

Gårdstørrelsen var i 1688 lidt under normalen. Gårdene egaliserede lodsejervis ved udskiftningen. I løbet af 1800-tallet anlægges en vejrmølle.

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Drigstrup
----------	--------------------	------------------------	--------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

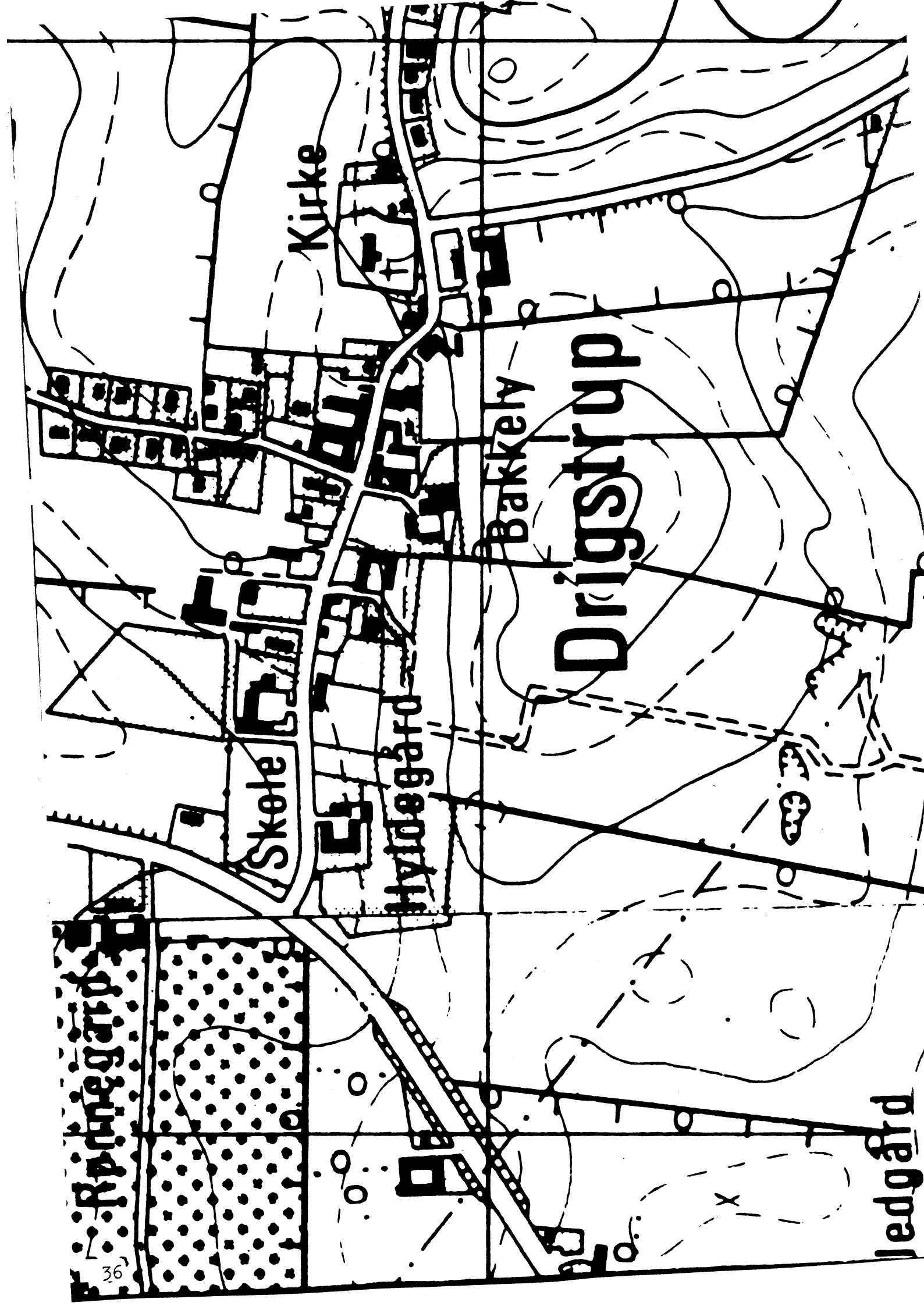
☐Stor
interesse:☒Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** Stor interesse.

- 1) Anlægstype: Kirke-adelby med agerorienteret centralbyplacering, idet dog udflytterbebyggelsen Bregnør medfører et ejendommeligt skelforløb nordøst for byen. Landsbyen havde almindelig trevangsbrug og fiskeriet synes ved udskiftningen ikke at spille nogen rolle. Byformen er den på Fyn ret sjældne rektangulære vejforteby, der endog er indpasset i et landskab domineret af højdedrag.
- 2) Udviklingstype: Bl.a. som følge af de indtil 1700-tallet meget sammensatte besiddelsesforhold og den sene afvikling af godssystemet udviser landsbyen en meget træg udvikling. Der er ikke i 1600-tals opgivelserne spor efter "fiskerbol" el. lignende.

Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis sjælden anlægstype, der kun i ringe grad er påvirket af bebyggelsesudviklingen fra 1500-1900.

Relikt-vurdering: Stor interesse.

- 1) Bytomten er kun delvis bevaret, idet omtr. halvdelen af gårdene er flyttet.
- 2) Kulturlandskabet. En stor del af udskiftningshegnene er bevaret, ligesom enkelte dele af fællesskabstids-hegnene. Størstedelen af ressourceområdet er opdyrket.
- 3) Særlige relikter: Kirken.
- 4) Arkæologiske interesser: Gammeltoft, enkelte frilagte gårdtomter i landsbyen.

Kirke

Bakkeby

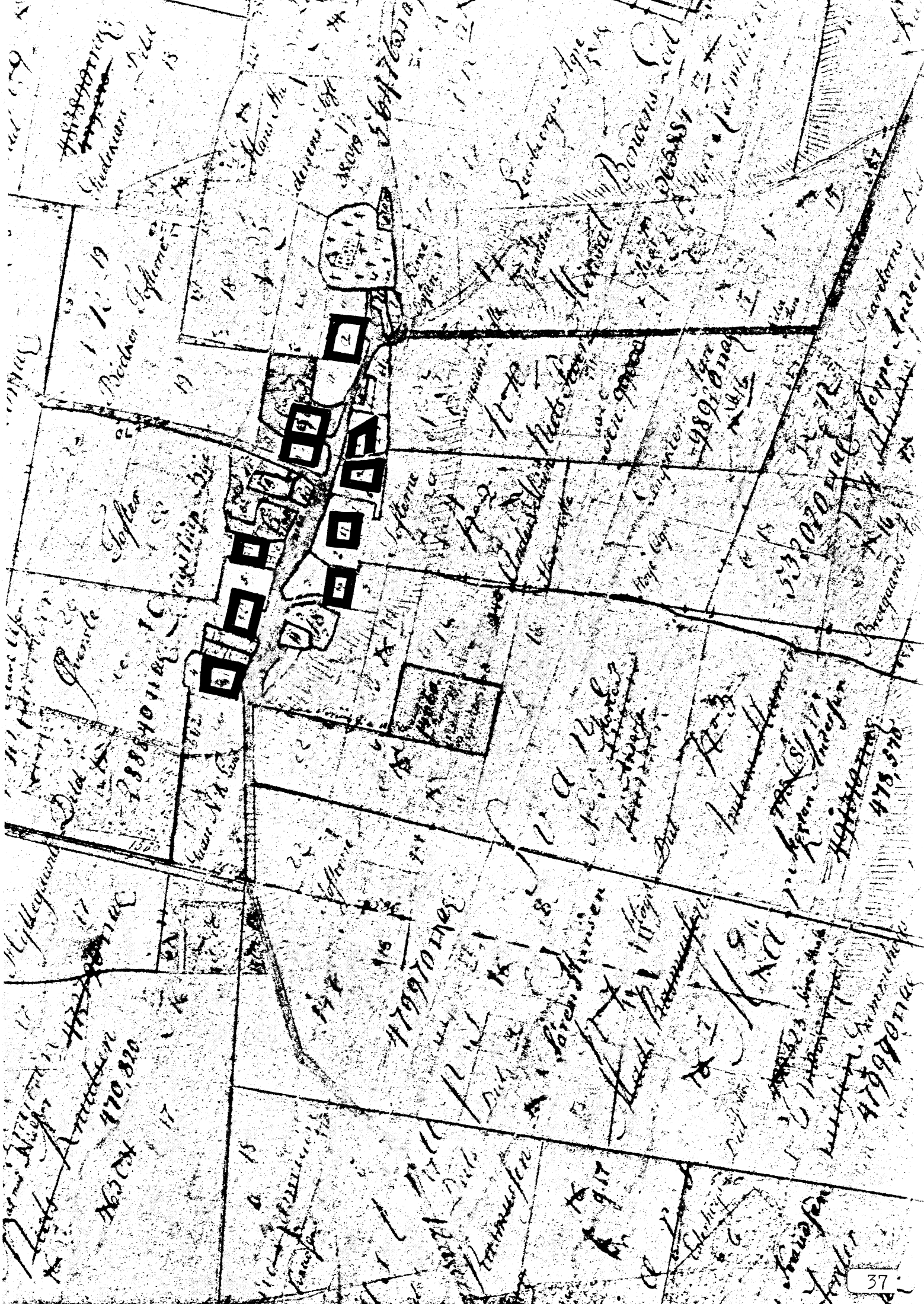
Drigstrup

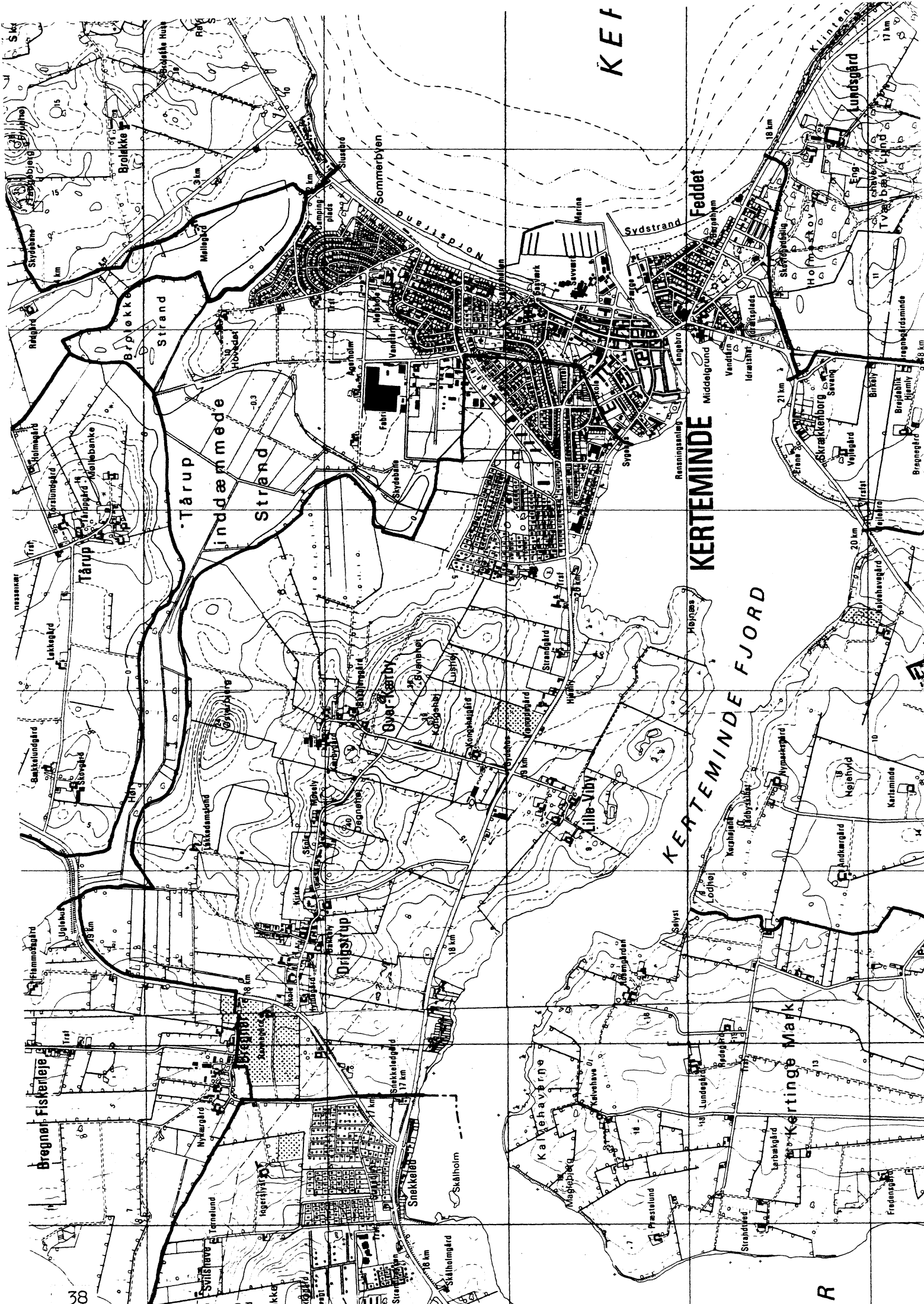
Skole

Hyldsgård

Ravnegård

Ledsgård

KEF

KERTEMINDE

KERTEMINDE FJORD

Kertinge Mark

OR

Hersnap

FYNS AMT	Herred: Bjerge	Kommune: Kerteminde	Sogn: Dalby
-----------------	--------------------------	-------------------------------	-----------------------

Navn: Hersnap	Navnetype:
-----------------------------	-------------------

Bemærkninger:

Hersnap er nævnt første gang i udateret dokument fra 1340-62 i formen Hersznabe. Forleddet er hær, som betyder bakkekam. Efterleddet er snapi som betyder kile, spids eller strimmel skov, der strækker sig ind i marken.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
----------------------------------	--

Bemærkninger:

En adelby, er en landsby, som i modsætning til torperne, ikke er anlagt ved udflytning.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Dalby
-----------------	---------------------------	-------------------------------	-----------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE**a. By-tomten** Slynget vejby.

Landsbytomten ligger omkring et T-kryds med hovedparten af bebyggelsen langs vejen mod syd-øst.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☐ centralby
 ☒ agerorientering
 ☐ skovorientering
 ☐ åorientering
☒ randby
 ☐ engorientering
 ☐ kystorientering

Som typisk for en kystlandsby er Hersnap placeret i det inderste af sit ejerlav.

c. Udskiftning

år: 1799 figur: Stjerne/blok. Delvis stjerneudskiftning omkring selve landsbyen. Resten er blokudskiftet.

d. Udflytning 2 gårde

- ☐ ved udskiftningen
☒ efter udskiftningen

ØKONOMI

a. Vangesystem driftssystem: rotation: 3-vangsbrug.
vangeantal: 3

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Moræneflade med enkeltbakker.

jordbund: Ler med mindre tørveforek.

naturlig afgrænsning: Ejerlavet er overvejende naturligt afgrænset.

- ☐ overvejende
☒ overvejende ager med større indhold af skov.
☐ blandingsøkonomi med
 Skovrydningsspor mod sydøst.

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Dalby
----------	--------------------	------------------------	----------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☒ velbevaret☐ opløst☐ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Kun få udflytninger og et meget begrænset parcelhusbyggeri.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med
mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☒ størsteparten opdyrket

Ringe bebyggelse uden for landsbytomten. Vådområderne er forsvundet.
Ligeså skovresterne på O-I-kortet.

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Dalby
----------	--------------------	------------------------	----------------

STATISTIK

Areal: 410 ha, heraf opdyrket 1688: 54%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	147	81	85,0	

Bebyggelsesenheder:

		1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:		15	18	17	15	16	18
Huse:		2	3		6		
Huse m/ jord:				2		17	19
Huse u/ jord:						2	9
I alt:		17	21	19	21	35	46

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(44)	1664	2	9	7	8,2
(71)	1688	10	6	1	4,7
	1844	4	12		
	1903	11	7	0	

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	87	148	138
Børn:	43	87	52
I alt:	130	235	190

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Dalby
-----------------	---------------------------	-------------------------------	-----------------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664	-	-	6	1	-	-	12	2
1844	1	8	-	-	-	-	15	11
1903	2	14			0	0	16	14

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 410 ha. store ejerlav var i 1688 ikke mindre end 54% opdyrket. I forhold til opmålingshartkornet fra 1688 (81 tdr.) var landsbyen højt skyldsats i landgilde (147 tdr.), som det ofte ses ved kystbyer. Hindsholms østkyst udgjordes endnu omkring 1600 af en sammenhængende kystskov, der oprindeligt lå til kronlenet Eskebjerg (Scheelenborg), men siden afhændedes til Hverringe. Oprindeligt må Hersnaps ejerlav imidlertid have strakt sig til kysten. Sidst i 1600 tallet nedlagdes 2 gårde i byen i forbindelse med en udvidelse af Scheelenborgs hovedgårdsmarker. Et Gammeltofte navn vidner formentlig om den nuværende landsbys forgænger.

Byen var i senmiddelalderen stort set delt mellem kronen og gejstlige institutioner. Skt. Knuds Kloster i Odense erhvervede allerede 1 gård og 1 møllested i byen i det 14. århundrede. Til Odense Bispegård lå først i 1500 tallet 4 gårde, Skt. Hans Kloster havde 5 gårde og Dalby præsteembede 1 gård, medens kronen havde 2 gårde. I 1588 var der under kronlenet Eskebjerg samlet 10 gårde. Eskebjerg (Scheelenborg) gods afhændedes i 1603 til adelig besiddelse. Endnu i 1664 havde kronen 6 gårde i byen, men Scheelenborg kom efterhånden i besiddelse af stort set hele byen, og under dette gods befandt størsteparten af byen sig endnu i 1903.

Gårdtallet er stort set uforandret fra 1664 til 1903, idet to gårdes nedlæggelse sidst i 1600-tallet opvejes af en meget beskeden ekspansion i det 19. århundrede. Hustallets vækst ligger ligeledes under normen, og befolkningstallet stagnerer allerede i midten af 1800-tallet.

Gårdstørrelsen var i 1688 under normen, der gennemførtes en egalisering i forbindelse med udskiftningen.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Bjerger	Kerteminde	Dalby

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

☐Stor
interesse:☒Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** Stor interesse

1) Anlægstype.

Middelstor adelby, der som typisk for kystlandsbyer, er rand-placeret inderst i ejerlavet. Ejerlavet er flere gange blevet beskåret af omliggende hovedgårde. Byen er agerorienteret og har almindeligt trevangsbrug. Byformen er den almindelige slynget-vejby type. En Gammeltoft er kendt.

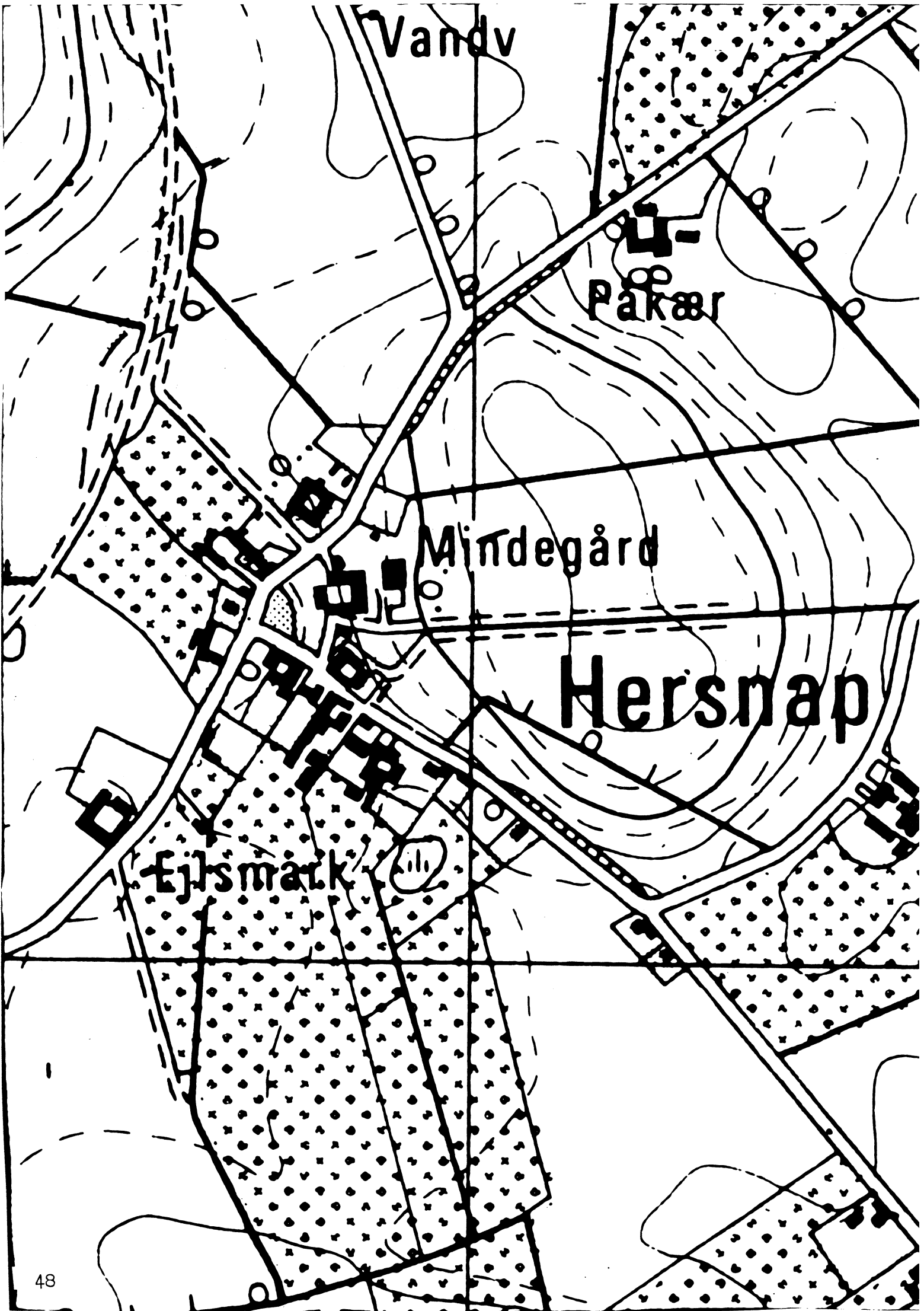
2) Udviklingstype.

Indtil 1603 var byen domineret af gejstlige og kongelige besiddelser. I løbet af det 17.-18. århundrede blev byen imidlertid underlagt den adelige godsøkonomi, hvorfor en del af ejerlavet blev afstået, ligesom der blev foretaget egalisering. Udviklingen i det 19. århundrede er som følge af den manglende overgang til selveje meget træg.

Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis almindelig anlægstype, kystzonebyen, hvis udvikling i nyere tid er karakteristisk for hovedgårdslandsbyen.

Relikt-vurdering: Stor interesse

- 1) Bytomten er velbevaret kun få udflytninger og meget lidt nyt byggeri.
- 2) Kulturlandskabet. Udskiftningshegnene bevarede, men husdyr-ressourcerne forsvundne. Ringe bebyggelse.
- 3) Særlige relikter: -
- 4) Arkæologiske interesser: En Gammeltoft.

Vandv

Pakør

Mindegård

Hersnap

Ejlsmark

TORG MARK.

Hundslev

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Kølstrup
-----------------	---------------------------	-------------------------------	--------------------------

Navn: Hundslev	Navnetype: -lev.
--------------------------	----------------------------

Bemærkninger:

Hundslev er nævnt første gang i 1277-86 i formen Huneslof. Forleddet er sandsynligvis Hun, som er et mandsnavn. Efterleddet er -lev, som betyder arvegods. Stednavne på -lev anses for at være dannet før vikingetid.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
------------------------------	--

Bemærkninger:

En adelby også kaldet moderby, er en landsby, som i modsætning til torperne ikke er opstået ved udflytning.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Kølstrup
-----------------	------------------------	----------------------------	-----------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slynget vejby.

Gårdene ligger i to rækker på hver side af den NV-SØ gående vej. En enkelt ca. 500 m syd for. Et par ca. 100 m nord for. De fleste af gårdene ligger nord for vejen.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☒ centralby ☒ agerorientering ☐ skovororientering ☐ åorientering
☐ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

c. Udskiftning

år: 1794 figur: Meget uregelmæssig og usystematisk.

d. Udflytning (6 gårde tilbage).

- ☐ ved udskiftningen
- ☒ efter udskiftningen Det synes især at være den vestlige del af landsbyen, hvor gårdene er flyttet ud.

ØKONOMI

a. Vangesystem driftssystem: 3-vangsbrug rotation: 2/1
vangeantal: 3

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Moræneflade med små hedesletter.

jordbund: Moræneler og senglacialt ferskvandssand.

naturlig afgrænsning:

- ☐ overvejende
- ☒ overvejende ager med større indhold af skov og eng.
- ☐ blandingsøkonomi med

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Kølstrup
----------	--------------------	------------------------	-------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☐ delvis bevaret☒ opløst og nybebygget

Kun 6 gårde tilbage på de oprindelige tomter. De udflyttede gårde er erstattet af parcelhuse. Desuden er der opført en del væksthuse i landsbyen. Den enlige gård syd for landsbyen, ligger der endnu.

b. Skelsystem

1. ☒ vangesystemets hegn2. ☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

1. Skellet mellem "sofienberg" og "Bavnehøj", der løber NV-SØ.

2. Enkelte bevaret

På O-I-kortet er mange skel fordi en del af jorden hørte til Rynkeby sogn. Det er muligt at genfinde 1 bevaret på moderne kort.

1. Skellet omkring den lille skov mod nord er et sogneskel.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☒ størsteparten opdyrket

De store skovpartier og engarealer er forsvundet. Der findes kun en lille rest skov mod N.

Især er den nordlige halvdel præget af udflyttergårde.

Mod NØ er bygget en ny skole.

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Kølstrup
-----------------	---------------------------	-------------------------------	--------------------------

STATISTIK

Areal: 586 ha, heraf opdyrket 1688: 44%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844		1903		
	126	86	110				
Bebyggelsesenheder:							
	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	19	10	15	14	12	25	24
Huse:		1	10		14		
Huse m/ jord:				2		53	48
Huse u/ jord:						5	31
I alt:	19	11	25	16	26	83	103
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.		5-8 tdr. htk.		8- tdr. htk.		Gennemsnit
(33) 1664	2		2		7		10,8
(36) 1688	5		5		4		6,1
1844	19		6		1		
1903	18		5		1		
Folketal:							
	1787		1845		1901		
Voksne:	91		276		318		
Børn:	37		155		149		
I alt:	128		431		467		

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Kølstrup
-----------------	---------------------------	-------------------------------	--------------------------

Besiddelsesforhold:	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664	1	-	2	0	8	3	4	7
1844	25	44			-	9	-	5
1903	24	62	-	-	-	-	-	-

Udviklingsbeskrivelse:

Det 586 ha. store ejerlav var i 1688 opdyrket i normalt omfang: 44%. Allerede i 1200-tallet synes der at have ligget en "hovedgård" i landsbyen, i hvert fald skænkede Torkil Bonde en meget stor gård i Hundslev til Skt. Knuds Kloster. Fra 1300-tallet omtales Hundslev Skovgård, der i 1441 blev skænket til Antvorskov Kloster. Herfra kom den til kronen, der i 1576 afhændte Hundslev Skovgård med 5 tilhørende gårde i Hundslev til Ulfeldtsholm (Holckenhavn). Gården fungerede herefter atter som hovedgård, men indlemmedes omkring 1640 i det nye storgods Ulriksholm. I senmiddelalderen ejede her, ud over bl.a. Rynkebygård, Skt. Hans Kloster og sognekirken gods i byen, der desuden talte en selvejer. I 1646 havde Ulriksholm samlet 7 huse og 10 gårde i byen, incl. Hundslev Skovgård, hvis eng- og skovområder o. 1650 lagdes til Ulriksholms hovedgårdsmark. Godset spredtes atter, men i 1797 ejede Ulriksholm igen størsteparten af byen, nemlig 11 gårde og 15 huse. Bortset fra husene blev godset imidlertid i de nærmest følgende år solgt til selveje.

Gårdtallet er vanskeligt at følge fordi 4 gårde i byen af og til henføres under Rynkeby sogn, medens resten hører til Kølstrup. Muligvis er gårdtallet dalet noget fra 1511 til 1664 (de 10 gårde i 1610 reflekterer de manglende skattefrie hoveribønder til indensogns hovedgårde). I 1700 tallet reduceredes antallet yderligere som følge af sammenlægningen af 3 gårde til 1. Givetvis i forbindelse med den tidlige overgang til selveje vokser gårdtallet voldsomt i første halvdel af det 19. århundrede, ligesom hus- og befolkningstallets vækst rækker langt ud over det normale.

Gårdstørrelsen var i 1688 på normalt niveau, men som følge af sammenlægningen var det i 1790'erne muligt at egalisere gårdene på et niveau af 10 tdr. htk. Samtidigt reguleredes husbestanden til 15 huse a 3 skp. htk.

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Kølstrup
-----------------	---------------------------	-------------------------------	--------------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse: ☐Interesse: ☒Stor
interesse: ☐Særlig
interesse: ☐**Landsbytypologisk vurdering:** interesse

1) Anlægstype.

Agerorienteret adelby af den før vikingetidige navnetype - lev. Den centralplacerede by har almindeligt trevangsbrug. Byformen er den almindeligt forekommende slynget-vejby type.

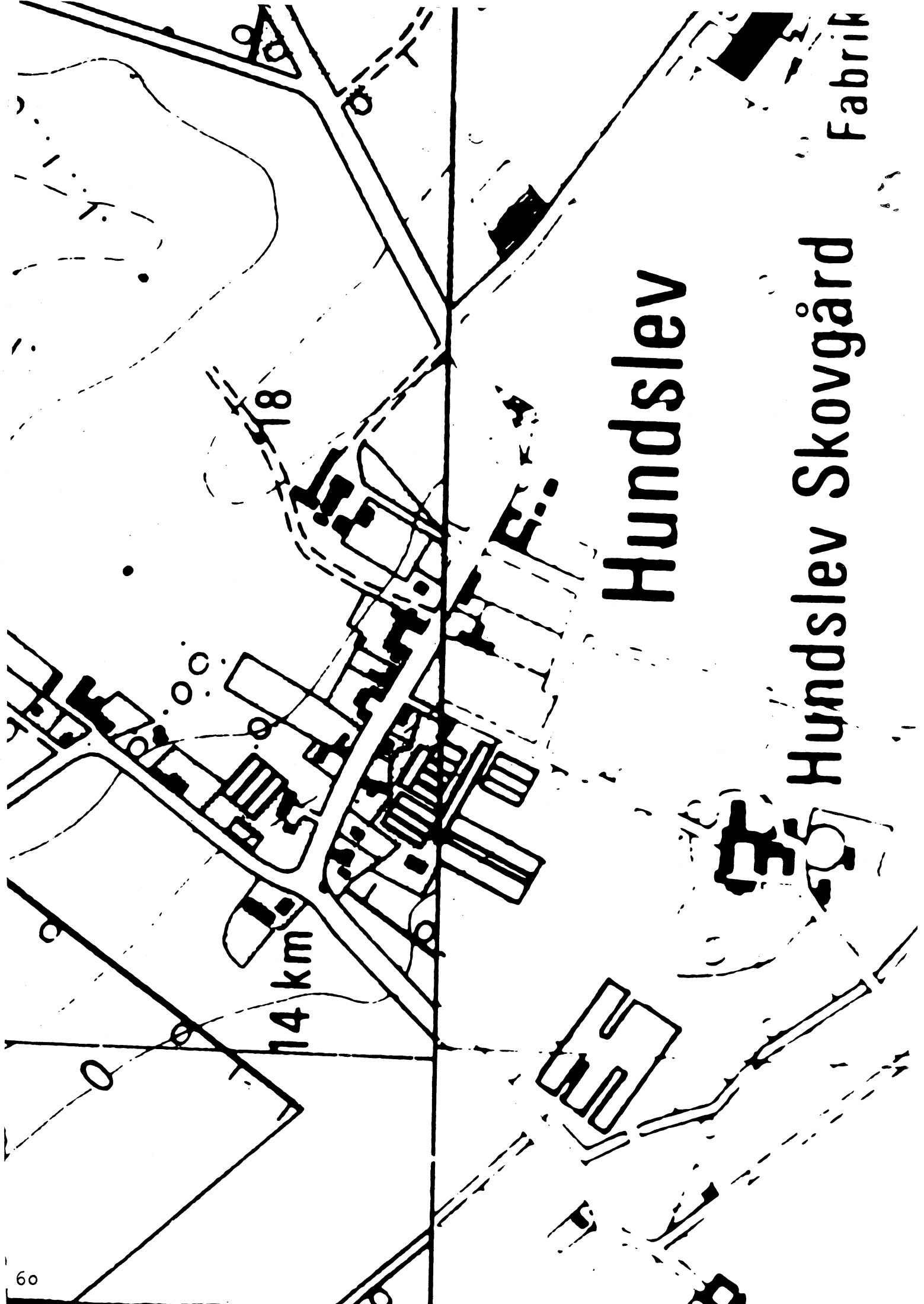
2) Udviklingstype.

Byen husede i middelalder og nyere tid en landsbyhovedgård, men byen blev i praksis først samlet på en besidders hånd i slutningen af 1700-tallet. På dette tidspunkt egaliseredes gårdene og en række hoveri-husmandsbrug udstykkedes. Den tidlige overgang til selveje fulgtes af en meget stærk bebyggelses- og befolknings-ekspansion.

Sammenfattende drejer det sig om en ret almindelig anlægstype, der først sent udsættes for direkte regulerende indgreb.

Relikt-vurdering: interesse

- 1) Bytomten er delvis opløst og nybebygget. Der er opført en del væksthuse.
- 2) Kulturlandskabet er i dag præget af intens opdyrkning. Enkelte vangehegnspartier og udskiftningshegn bevaret.
- 3) Særlige relikter: Hundslev Skovgårds voldsted (muligvis i den mindre, lave, banke, i den nuværende Skovgårds have).
- 4) Arkæologiske interesser: -

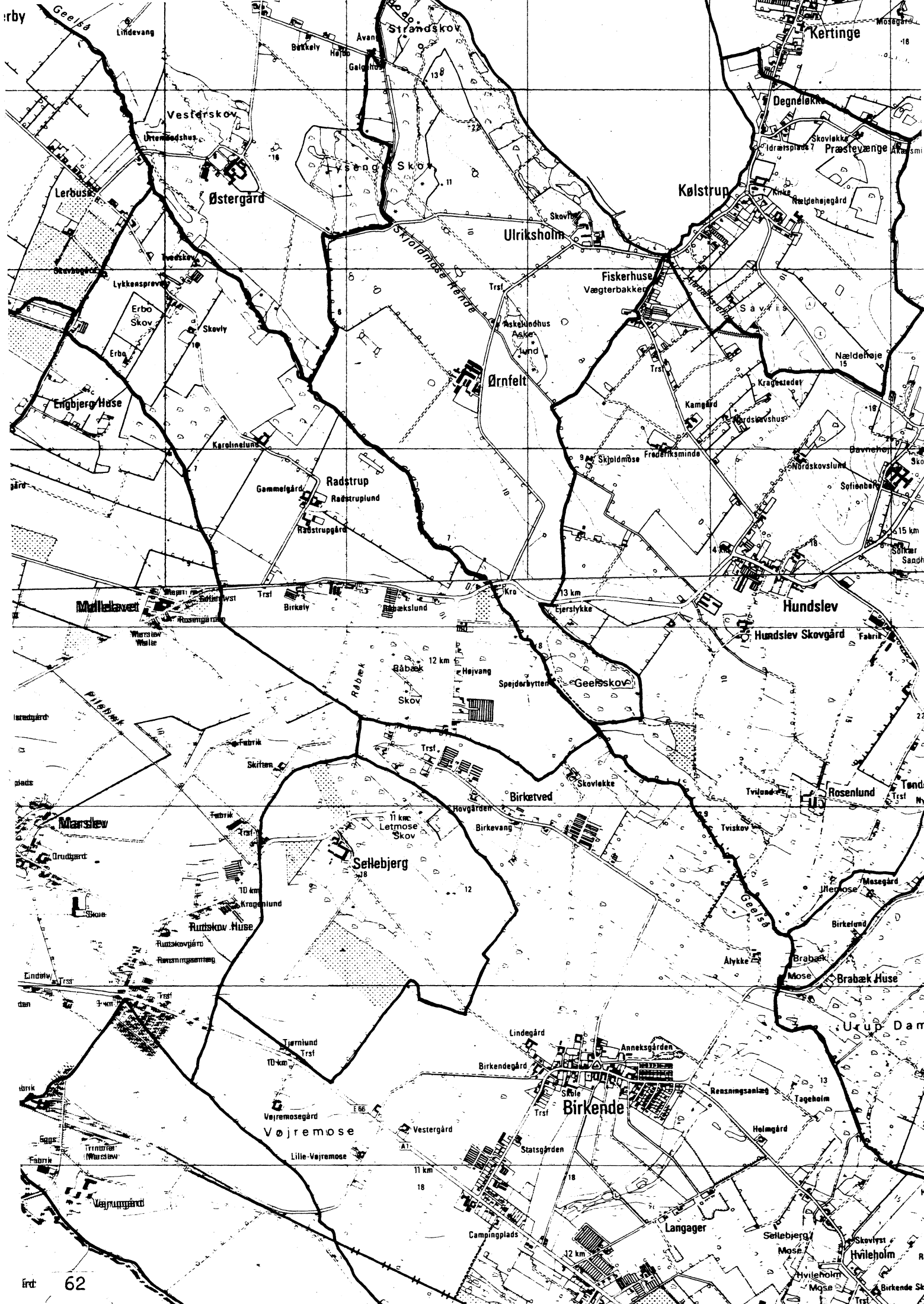

Hundeslev

Hundeslev Skovgård

Fabrik

Kertinge

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Kølstrup
-----------------	---------------------------	-------------------------------	--------------------------

Navn: Kertinge	Navnetype: -inge.
--------------------------	-----------------------------

Bemærkninger:

Kertinge er nævnt første gang 1383 i formen Kyrtinge. Forleddet er Kirta, det gamle navn for Kertinge Nor. Det betyder måske en ujævnhed eller indskæring. Endelsen er -inge, som i de fleste tilfælde kan tolkes som "område tilhørende en bestemt gruppe mennesker". Stednavne på -inge menes at være dannet før vikingetid.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: På overgangen mellem vikingetid og middelalder.
------------------------------	---

Bemærkninger:

En adelby også kaldet moderby, er en landsby, som i modsætning til torperne, ikke er opstået ved udflytning.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Kølstrup
----------	--------------------	------------------------	-------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slynget vejby.

Gårdene ligger usystematisk på begge sider af vejen.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☐ centralby
 ☒ agerorientering
 ☐ skovoriering
 ☐ åorientering
☒ randby
 ☐ engorientering
 ☐ kystorientering

Bebyggelsen er placeret sydligst i ressourceområdet. Ingen synlig forbindelse mellem ressourceområdets sammensætning og bebyggelsens placering.

c. Udskiftning

år: 1794 figur: Stjerneudskiftning yder-områderne er blok-udskiftet.

d. Udflytning 4.

- ☐ ved udskiftningen
☒ efter udskiftningen Formentlig gårde fra den sydlige halvdel af landsbytomten.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug

rotation: 2/1

vangeantal: 4

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Moræneflade.

jordbund: Moræneler.

naturlig afgrænsning:

- ☒ overvejende ager
☐ overvejende med større indhold af
☐ blandingsøkonomi med

Over halvdelen af ejerlavsgården udgøres af Kertinge Nor.

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Kølstrup
----------	--------------------	------------------------	-------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☒ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Den nordlige del af tomten er bevaret. De udflyttede gårde har udgjort den sydlige halvdel af landsbyen. De er erstattet af parcelhuse.

b. Skelsystem

☒ vangesystemets hegn☐ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

Vangsystemets hegn er fragmentarisk bevaret. Kalvehaverne (længst mod nord) omgivet af vangeskel. Det samme gælder ved "Degneløkke" syd for landsbyen.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☒ størsteparten opdyrket

De oprindeligt små og usammenhængende vådområder er afvandet. Den nordlige del af den gamle bymark, bebygget med udflyttede, spredt beliggende gårde.

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Kølstrup
-----------------	---------------------------	-------------------------------	--------------------------

STATISTIK

Areal: 480 ha, heraf opdyrket 1688: 49%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	118	71	107	

Bebyggelsesenheder:

	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	17	14	14	15	13	29	25
Huse:		2	3		9		
Huse m/ jord:						15	19
Huse u/ jord:						1	15
I alt:	17	16	17	15	22	45	59

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(43) 1664	1	8	5	8,4
(60) 1688	9	5	1	4,7
1844	21	8		
1903	18	6	1	

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	93	194	206
Børn:	47	74	78
I alt:	140	268	284

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Kølstrup
-----------------	---------------------------	-------------------------------	--------------------------

Besiddelsesforhold:			Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664	-	-	5	1	8	2	1	-	-	-
1844	28	13	-	-	-	3	1	-	-	-
1903	25	34	-	-	-	-	-	-	-	-

Udviklingsbeskrivelse:

Det 480 ha. store ejerlav, hvoraf 49% var opdyrket i 1688, takseredes samme år til 71 tdr. htk., i 1844 til 107 tdr. Byen er placeret atypisk i randen af ejerlavet. Nogle nord for byen liggende tofte agre vidner formentlig om en tidligere placering. Ved udgravninger i byen er landsbyens anlæggelse blevet dateret til 11. århundrede.

(Lit. T. Jeppesen: Middelalderlandsbyens opståen 1981).
Først i 1400-tallet omtales Kertinge hovedgård med 7 tilhørende gårde i Kertinge. Den skødes i 1441 af Sten Basse til Antvorskov Kloster. Herudover ejede kronen en del gårde i senmiddelalder, der bl.a. var fulgt med ved Dronning Margrethes opkøb af Kejrupgård i 1400. I 1502 lå der 8 gårde i byen under kronens Len Næsbyhoved, samt formentlig 2 gårde, der bortforlenes sammen med Kejrup. I første halvdel af 1600-tallet blev Ulriksholm godset bygget op, bl.a. ved erhvervelse af kronens gårde i Kertinge. I 1646 havde godset 11 gårde og 4 huse i Kertinge. I 1728 var tallet 13 gårde og 7 huse formentlig hele byen. Overgangen til selveje skete meget hurtigt. Allerede i 1802 var samtlige gårde i selveje.

Gårdtallet synes, bortset fra en mulig lille nedgang i 1500-tallet, meget stabilt frem til 1774. Den tidlige overgang til selveje ledsages af en eksplosiv vækst i gårdtallet frem til 1844, ligesom befolkningstallet vokser kraftigt. Hustallets vækst er derimod af forholdsvis beskeden størrelse. Gårdstørrelsen var i 1688 beskeden med relativt mange småbrug. Som følge af brugssammenlægninger steg gårdstørrelsen noget i 1700 tallet. I 1797 var byens gårde egaliserede på et niveau af 6 tdr. og 6 skp., ligesom der på dette tidspunkt fandtes 10 huse, hvoraf de 8 a 3 skp. htk.

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Kølstrup
----------	--------------------	------------------------	-------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

☐Stor
interesse:☒Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** stor interesse

1) Anlægstype.

Kertinge er en middelstor adelby af den før-vikingetidige navne-type - inge. Byen er placeret atypisk i randen af sit ejerlav, men med agerorientering. Byformen er den almindelige slyngede vejby. Dyrkningssystemet er tre-årig rotation, men med 4 vange. Tofte agre nord for byen vidner muligvis om forgænger.

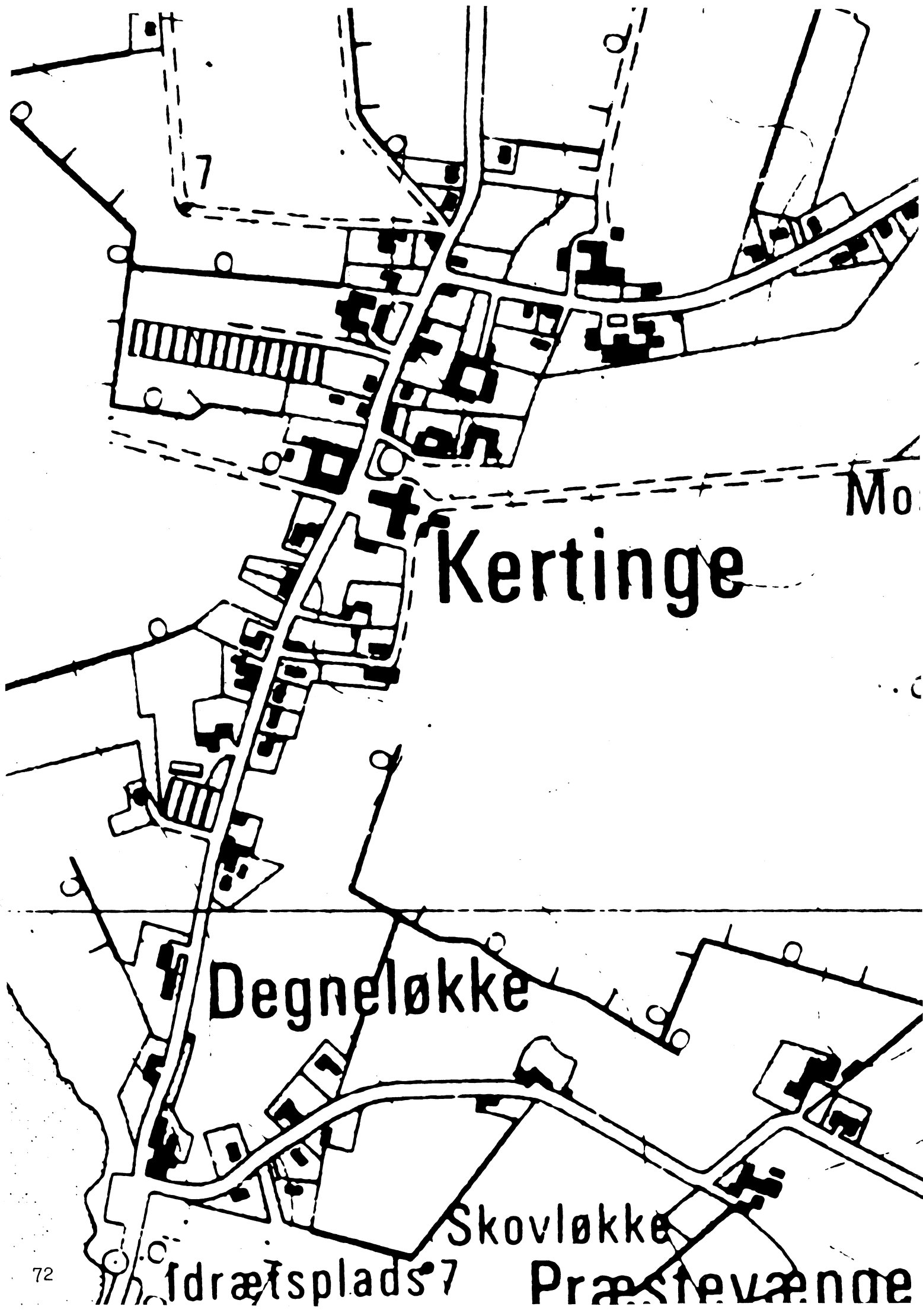
2) Udviklingstype.

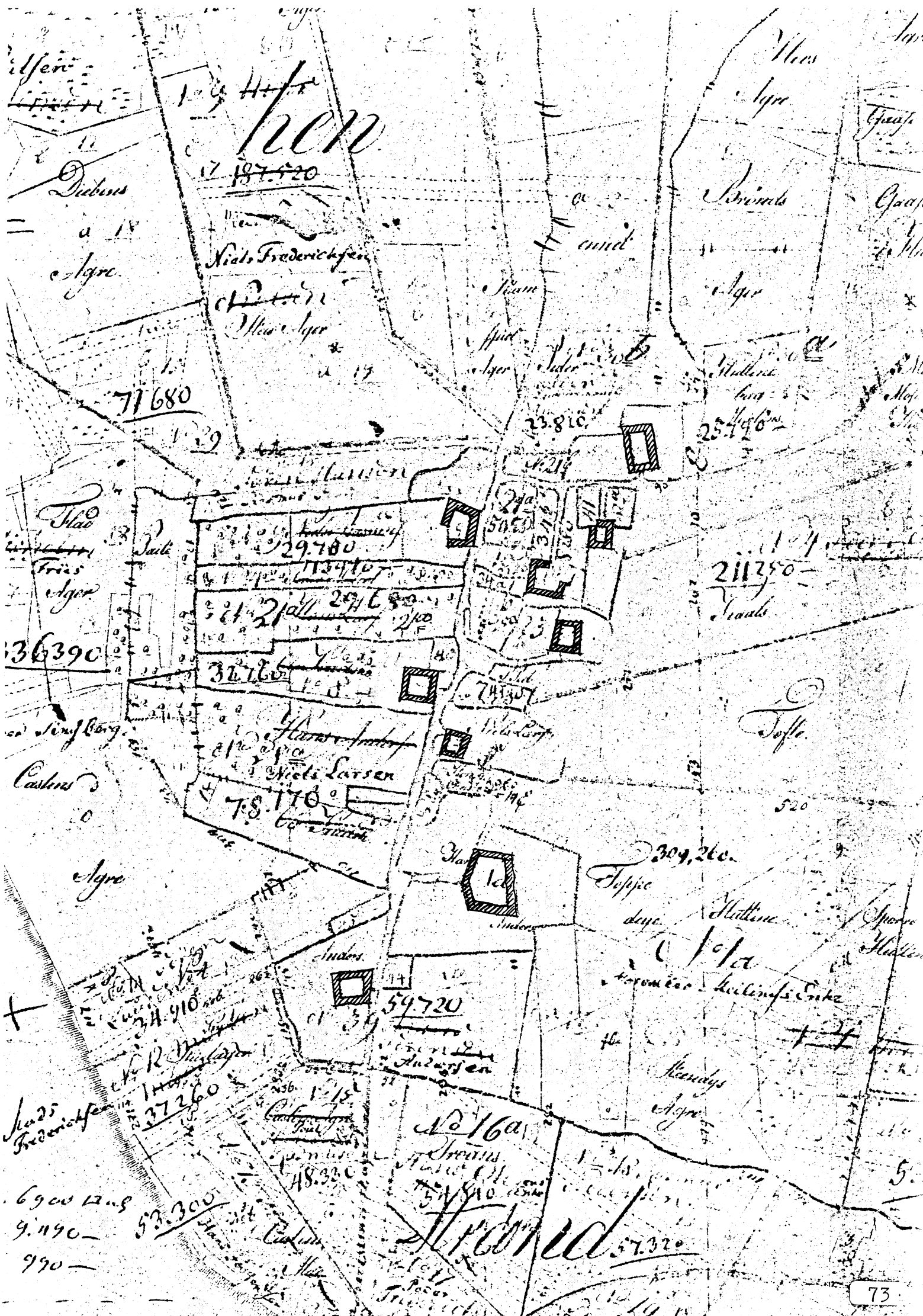
Byen husede i middelalderen et forholdsvis stort landsbyhovedgårds gods, medens den i 1600 og 1700 tallet blev underordnet den nærliggende hovedgård, Ulriksholm, godsøkonomi. Byen egaliseredes og en række hoveri-husmandsbrug anlagdes. Den tidlige overgang til selveje fulgtes af en meget voldsom vækst.

Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis almindelig anlægstype med enkelte atypiske træk. Udviklingsmæssigt blev byen i høj grad præget af hovedgårdsøkonomien.

Relikt-vurdering: stor interesse

- 1) Bytomten er kun delvis bevaret. Et parti mod nord dog velbevaret.
- 2) Kulturlandskabet er for størstepartens vedkommende opdyrket. Enkelte vangeskel bevaret.
- 3) Særlige relikter: befæstning ved Maglebjerg ?
- 4) Arkæologiske interesser: Tofte agre nord for byen.

ilfer
Dietens
Agre

187.420
Niels Frederichsen
Agre

Agre
Huse
Stalde

Agre
Huse
Stalde

36390
Agre
Huse
Stalde

29.780
21.390
21.680
32.160
78.170
Huse
Stalde

23.810
25.420
21.350
309,260
Huse
Stalde

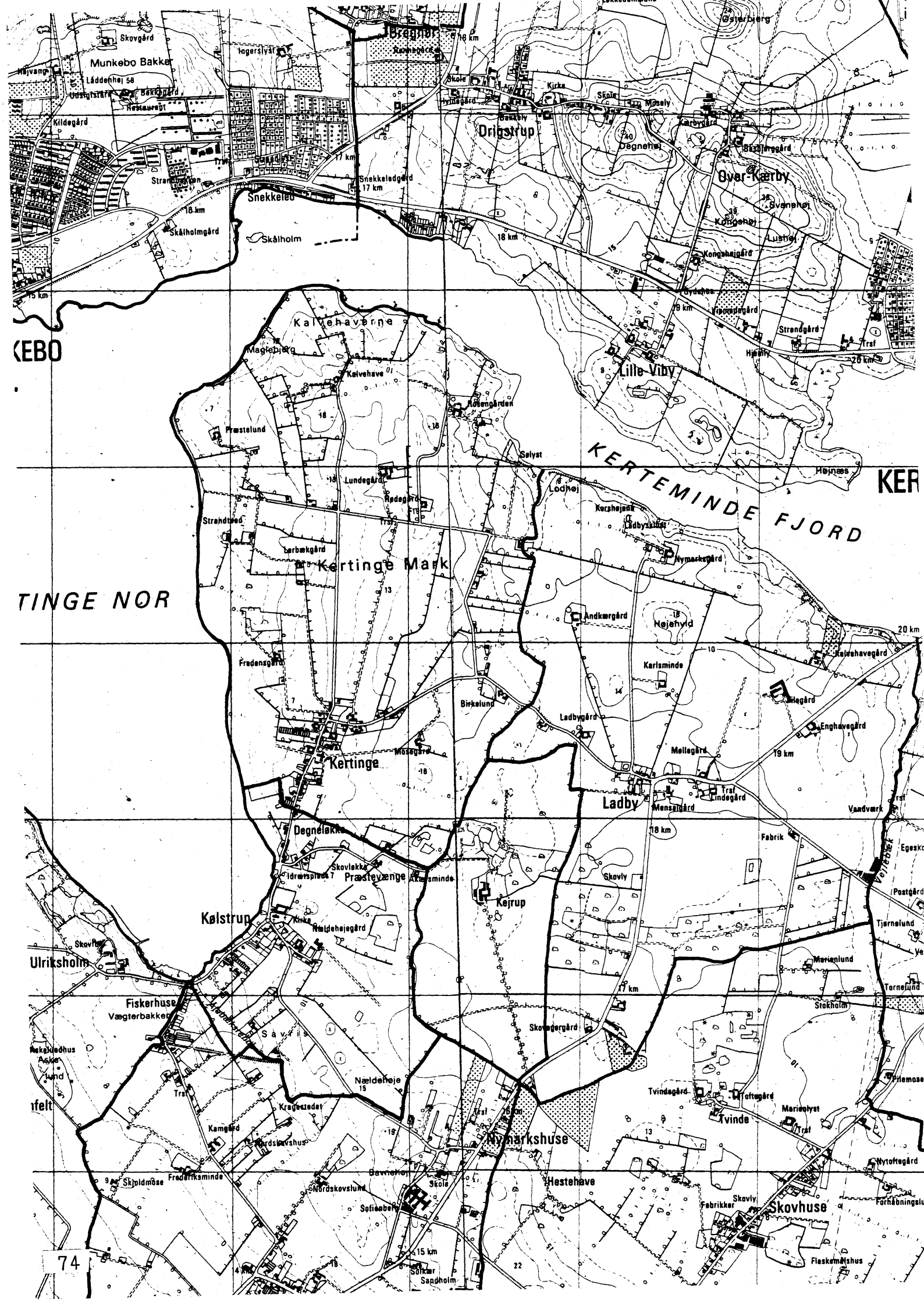
Agre
Huse
Stalde

6900 12.8
9.490
990

34.910
37.260
48.330
Huse
Stalde

59.720
40.160
54.810
Huse
Stalde

Agre
Huse
Stalde

(EBO

TINGE NOR

KER

Kølstrup

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Kølstrup
----------	--------------------	------------------------	-------------------

Navn: Kølstrup	Navnetype: -Torp
-------------------	---------------------

Bemærkninger:

Kølstrup er nævnt første gang 1324 i formen Kylnesthorpe. Forleddet er måske "Kyllnir", som betyder "kulde". Efterleddet er "-torp", som betyder "bebyggelse". Stednavne med den endelse anses for dannet i vikingetid og middelalder.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: på overgangen mellem vikingetid og middelalder.
-----------------------	--

Bemærkninger:

En adelby, er en landsby, som i modsætning til torperne, ikke er anlagt ved udflytning. Kølstrup er kirkeby.

Historiske tildragelser:

I Kølstrup sogn fødtes 1829 veterinæren H. Sørensen, 1837 veterinæren F.A.C. Møller, 1842 legatstifteren, sognepræst F.J. Ørnborg, 1861 veterinæren St. Friis.

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Kølstrup
----------	--------------------	------------------------	-------------------

BY- OG EJERLAVSTYPER

a. By-tomten Slynget vejby.

Gårdene ligger i en række nord for vejen umiddelbart syd for kirken.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☐ centralby ☐ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☒ randby ☐ engorientering ☒ kystorientering

Bebyggelsen er placeret i den nordvestlige del af bymarken, ud mod Kertinge Nor.

c. Udskiftning

år: 1794 figur: Blokudskiftning.

d. Udflytning 2.

- ☐ ved udskiftningen
☒ efter udskiftningen

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug

rotation: 2/1

vangeantal: 3

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Moræneflade med små hedesletter.

jordbund: Moræneler med ringe forekomst af senglacialt ferskvandssand.

naturlig afgrænsning:

- ☐ overvejende
☒ overvejende ager med større indhold af eng.
☐ blandingsøkonomi med

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Kølstrup
----------	--------------------	------------------------	-------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☒ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Den oprindelige tomt er præget af en begrænset udflytning og forekomst af et par enkelte huse. Derimod er der bygget en del i nyere tid på sydsiden af nævnte by-gade.

b. Skelsystem

☒ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En del af de eksisterende udskiftningshegn er identisk med vangesystemets hegn. Det gælder det SV-NØ løbende hegn umiddelbart sydøst for landsbyen. Og det (næsten) V-Ø løbende hegn øst for landsbyen.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevarsareal☒ størsteparten opdyrket

Vådområderne er tørlagte. En ny bebyggelse af parcelhuse langs vejen sydvest for kirken langs stranden, - ligeledes er en husmandskoloni (?) opstået i den nordligste ende af bymarken.

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Kølstrup
----------	--------------------	------------------------	-------------------

STATISTIK

Areal: 150 ha Heraf opdyrket 1688: 65%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	55	36	34				
Bebyggelsesenheder:							
	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	9	6	9	9	6	6	6
Huse:			4		9		
Huse m/ jord:						16	16
Huse u/ jord:						1	4
I alt:	9	6	13	9	15	23	26
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit			
(50) 1664	2	4	2	7,3			
(67) 1688	7	2		4,0			
1844	3	3					
1903	3	3	0				
Folketal:							
	1787	1845	1901				
Voksne:	60	93	178				
Børn:	26	34	80				
I alt:	86	127	256				

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Kølstrup
----------	--------------------	------------------------	-------------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			4	0	3	4	2	0
1844	6	14	-	-	-	2	-	1
1903	6	20	-	-	-	-	-	-

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 150 ha. store ejerlav var i 1688 ikke mindre end 65% opdyrket.

Ejerlavet takseredes i 1688 til 36 tdr. htk.

I sen-middelalderen ejede Kølstrup Kirke 2 gårde i byen. Herudover ejede kronen 2 gårde og til Rynkebygård lå i 1400 tallet 1 gård.

I løbet af 1600 tallets første halvdel samlede Ulriksholm gods i byen. I 1646 havde godset 4 gårde og 10 huse, og i 1679 erhvervedes jus patronatus til kirken. Kronens sidste 3 gårde i byen solgtes til godset i 1718, hvorefter godset i 1728 ejede 7 gårde og 7 huse - formentlig hele byen på nær præstegården. Overgangen til selveje var allerede overstået for gårdenes vedkommende i 1802. Gårdtallet er fra 1511 til 1688 uændret på 9 (det lave tal i 1610 afspejler de skattefri hoveribønder til indensogns hovedgårde). I 1700 tallet egaliserede Ulriksholm byen, idet der samtidig forsvandt 3 gårde ved sammenlægning. Gårdtallet forblev herefter stabilt. Allerede i 1600-tallet havde Ulriksholm Gods et betydeligt antal huse i byen. Ekspansionen af hustallet såvel som befolkningsstigningen i det 19. årh. overstiger normale forhold.

Gårdstørrelsen var meget lav og tre af gårdene i 1688 havde karakter af rene småbrug - formentlig med fiskeri som bierhverv.

I 1700 tallet egaliseredes gården på 6 tdr. og 6 skp., desuden var der i 1797 oprettet 8 hoveri - husmandsbrug á 3 skp. htk.

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Kølstrup
----------	--------------------	------------------------	-------------------

Sammenfattende vurdering:

Ingen
interesse:☐

Interesse:

☐Stor
interesse:☒Særlig
interesse:☐

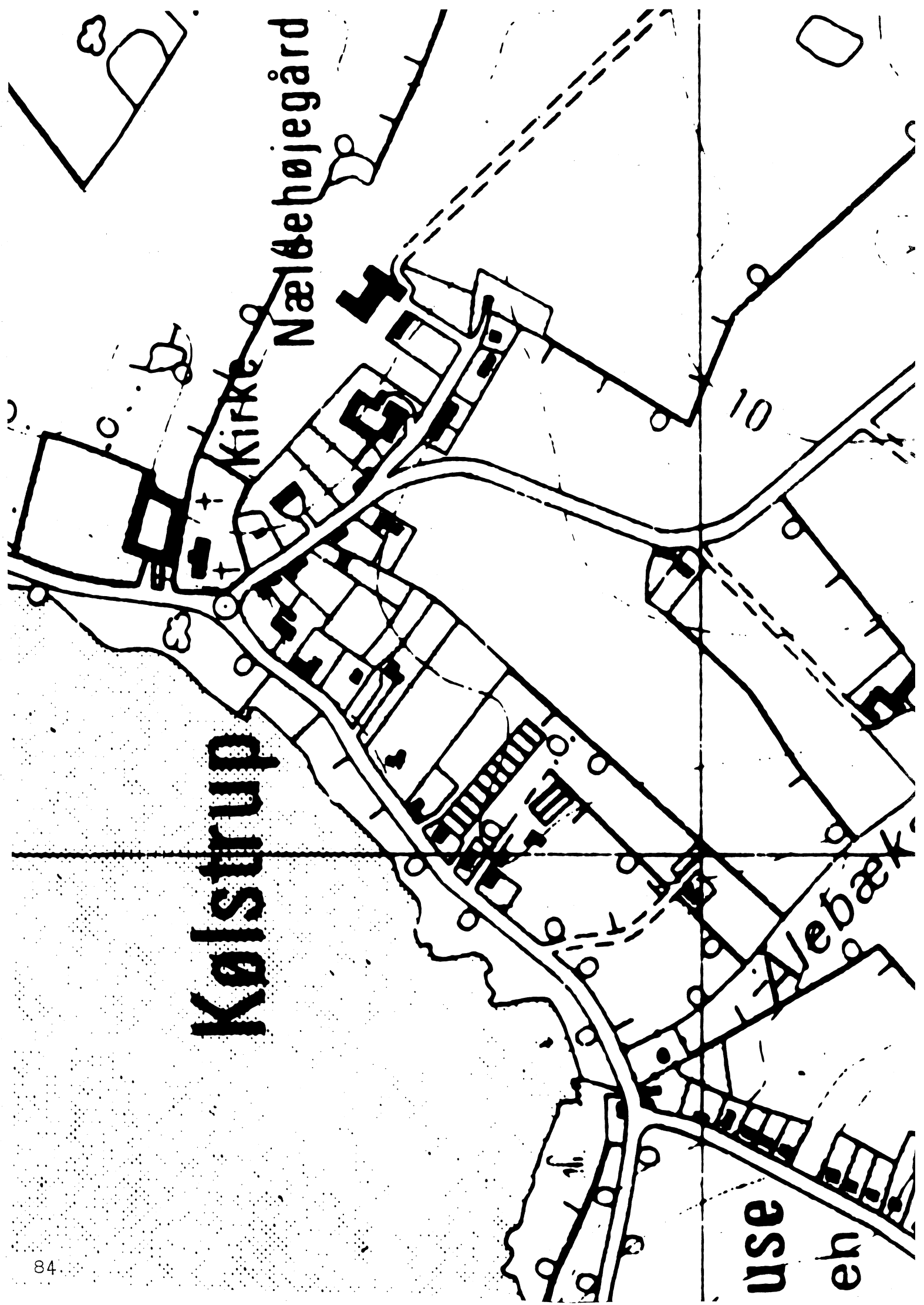
Landsbytypologisk vurdering: stor interesse.

- 1) Anlægstype: Kirkebyen Kølstrup må på trods af navneformen -torp regnes for adelby. Udgravninger har vist, at byen rækker tilbage til det 11. årh. (Litt. T. Jeppesen: Middelalderlandsbyens opståen (1981). Bebyggelsen er ret usædvanligt placeret som randby med kystorientering. Byformen er den almindelige slynget - vejby type. Dyrknings-systemet er almindeligt trevangsbrug.
- 2) Udviklingstype: Den lille kirkeby blev i 1600-1700 tallet samlet under Ulriksholm, og blev som følge heraf udsat for egalisering og anlæggelse af hoveri-husmandsbrug.

Sammenfattende drejer det sig om en usædvanlig placeret kirke-by med en forholdsvis typeren udvikling som hovedgårdslandsby.

Relikt-vurdering: stor interesse.

- 1) Bytomten er kun delvis bevaret og der forekommer en del nybebyggelse.
- 2) Kulturlandskabet: Størsteparten af husdyrarealerne er i dag opdyrkede, nyt parcelhuskvarter. En del vangehegn er bevaret.
- 3) Særlige relikter: Kirke, præstegård fra 1600 tallet, hospital opr. 1675.
- 4) Arkæologiske interesser: -

[Handwritten signature]

670723

Drigstrup

Over Kærby

Lille Viby

Kertinge

Ladby

Ejrup

Kølstrup

Hundslev

Ladby

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Kølstrup
----------	--------------------	------------------------	-------------------

Navn: Ladby	Navnetype: -by
--------------------	-----------------------

Bemærkninger:

Ladby er nævnt første gang 1324 i formen Ladby. Forleddet er lath, som betyder ladeplads. Efterleddet er -by, som betyder landsby, eller måske oprindeligt gård. Stednavne på -by menes at være dannet i vikingetiden.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: På overgangen mellem vikingetid og middelalder.
---------------------------	--

Bemærkninger:

En adelby også kaldet moderby, er en landsby, som i modsætning til torperne, ikke er opstået ved udflytning.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Kølstrup
-----------------	------------------------	----------------------------	-----------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slynget vejby.

De 10 gårde ligger på begge sider af den ØV gående vej gennem byen, dog kun 2 på den nordlige side. Flere af gårdene ligger tilbagetrukket fra bygaden med en vej førende ned til deres gårde. Gårdene koncentreret i den Ø ende. Her ligger 7 af gårdene, hvoraf de 6 som 3 tvillingegårde. Nogle huse i den V del.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☒ centralby ☒ agerorientering ☐ skovororientering ☐ åorientering
☐ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

c. Udskiftning

år: 1796 figur: Stjerneudskiftning, stjernefigur med blokudskiftning i periferien, især i den S del hvor der er skov.

d. Udflytning 5

- ☐ ved udskiftningen
- ☒ efter udskiftningen 5 gårde flyttet ud i deres stjernelodder - 2 gårde nyoprettet i N del af bymarken.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem:	3-vangsbrug	rotation:	2/1
vangeantal:	3		

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Moræneflade.

jordbund: Moræneler.

naturlig afgrænsning:

- ☐ overvejende
☒ overvejende ager med større indhold af eng og skov.
☐ blandingsøkonomi med
 Flere marker Ø og N for byen bærer rydningsspor.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Bjerger	Kerteminde	Kølstrup

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☒ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

De 5 gårde der er tilbage i byen ligger på deres oprindelige plads og giver et vist indtryk af den gamle bystruktur. Der er ikke nybygget i væsentligt omfang.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

Stjerneudskiftningens hegn delvis bevaret.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☒ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevarsareal☐ størsteparten opdyrket

Skovarealer S for byen .

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Kølstrup
-----------------	---------------------------	-------------------------------	--------------------------

STATISTIK

Areal: 489 ha, heraf opdyrket 1688: 52%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	121	74	100	

Bebyggelsesenheder:

	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	15	13	14	13	12	12	13
Huse:			2		12		
Huse m/ jord:				2		14	13
Huse u/ jord:						1	3
I alt:	15	13	16	15	24	27	29

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(43) 1664	4	3	7	8,6
(62) 1688	3	8	2	5,7
1844		10	2	
1903	0	13	0	

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	102	140	143
Børn:	67	39	49
I alt:	169	179	192

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Kølstrup
----------	--------------------	------------------------	-------------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664	1	-	12	2	1	0		
1844	2	2	-	-	-	-	10	13
1903	3	4	-	-	-	-	10	12

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 489 ha. store ejerlav var i 1688 52% opdyrket. Hartkornsvurderingen reduceredes i 1688 drastisk til 74 tdr. htk. Ved udgravninger i Ladby er fastslået stedkontinuitet tilbage til det 10-11 århundrede. En Gammeltoft nord for byen vidner formentlig om Ladbys forgænger. Kejrup er øjensynlig udflyttet fra Ladby. I 1383 hørte en gård til Bulerup hovedgård. Denne gård kom i 1441 til Antvorskov Kloster. I år 1400 erhverver Dronning Margrethe 2 gårde i Ladby sammen med hovedgården Kejrup. Sidst i 1400 tallet erhvervede Skt. Hans Kloster 2 gårde i byen. Under krongodset Odensegård lå 2 selvejergårde og i 1563 var "Ladbygodset" under Nyborg Len på 7 gårde. Endnu i 1664 var byen stort set udelukkende på kronens hænder. I 1718 solgte kronen 7 gårde i byen til Ulriksholm, der herefter ejede 8 gårde og 3 huse i byen. Sidst i 1700 tallet afhændedes disse gårde til Lundsgård. Størstedelen af byen forblev under Lundsgård helt ind i det 20. århundrede.

Antallet af gårde er stort set uforandret fra 1511 til 1903, idet to gårde på Ulriksholms gods dog nedlagdes som følge af sammenlægninger i løbet af 1700 tallet. Som følge af den fortsatte fæstegårdesstatus ekspanderer gårdtallet ikke i det 19. århundrede. Hustallets udvikling er normalt frem til 1774, men går herefter i stå, ligesom befolkningstallet kun stiger svagt. Gårdene var i 1688 af normal størrelse. Byens gårde egaliseredes på udskiftningstiden.

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Kølstrup
-----------------	---------------------------	-------------------------------	--------------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** interesse

1) Anlægstype.

Middelstor adelby af vikingetidssnavnetypen - by. Byen er centralt placeret og agerorienteret. Byformen er den almindeligt forekommende slynget-vejby type. Driftsformen er almindeligt trevangsbrug. Ejerlavet synes oprindeligt naturligt afgrænset til alle sider, idet dog udflytterbebyggelsen Kejrup har forrykket dette system. Nord for byen en Gammeltofte og den berømte Ladby skibs-høj.

2) Udviklingstype.

Landsbyen kom meget sent i direkte kontakt med den adelige godsøkonomi, og udover en egalisering synes byen ikke præget markant heraf. Overgangen til selveje skete meget sent, hvorfor udviklingen i byen gennem det 19. århundrede er ret træg.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig anlægstype, der ret sent udvikledes som hovedgårdslandsby.

Relikt-vurdering: interesse

- 1) Bytomten er kun delvis bevaret. Intet større nybyggeri.
- 2) Kulturlandskabet. Stjerneudskiftningshegn delvis bevaret, et større skovareal syd for byen.
- 3) Særlige relikter: Bystævnet i Ladby blev nedlagt o. 1875, men genrejst i 1946. Ladbyskibshøjen.
- 4) Arkæologiske interesser: En Gammeltoft, 3 frilagte gårdtomter i landsbyen.

Ladbygård

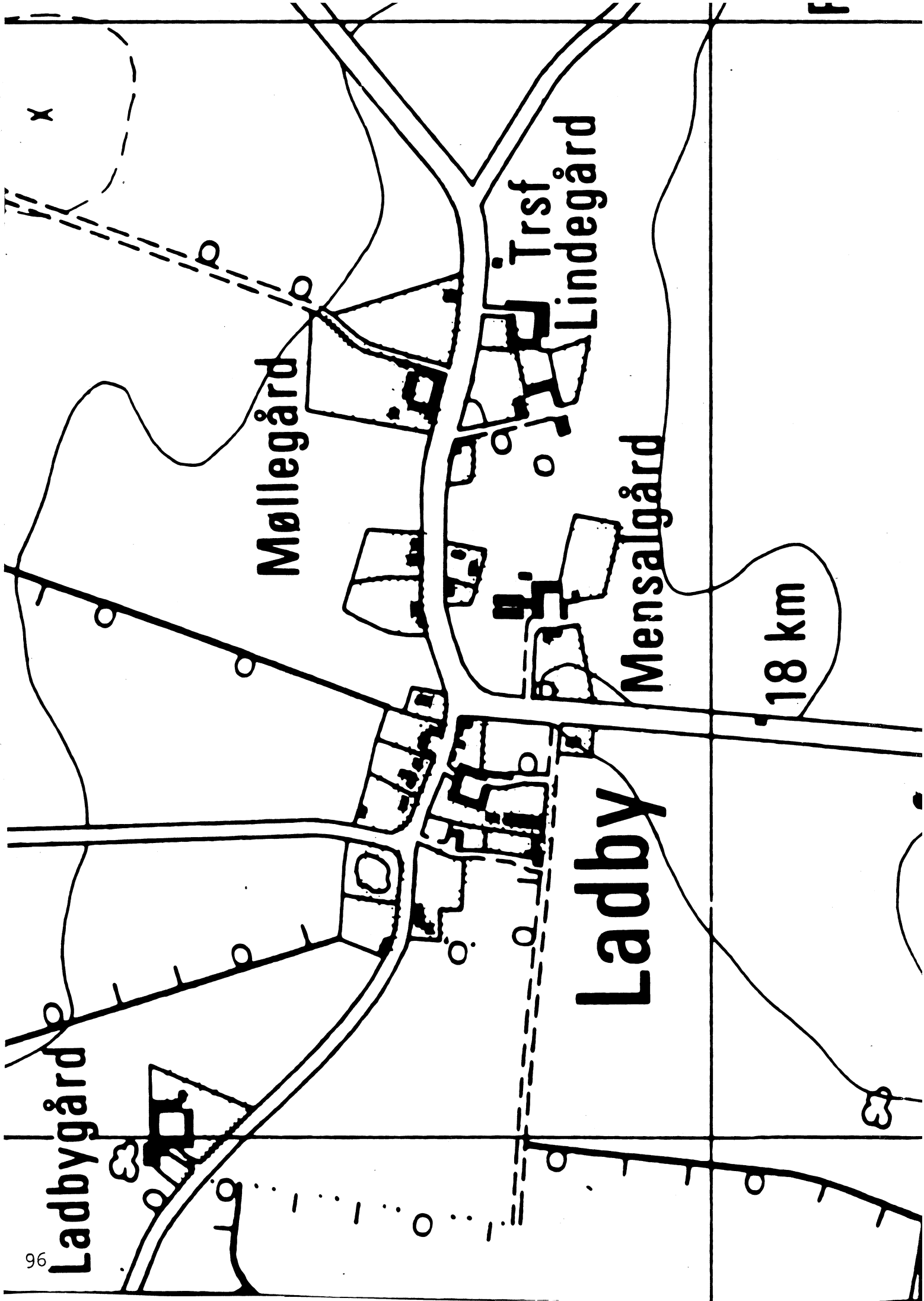
Møllegård

Trst
Lindegård

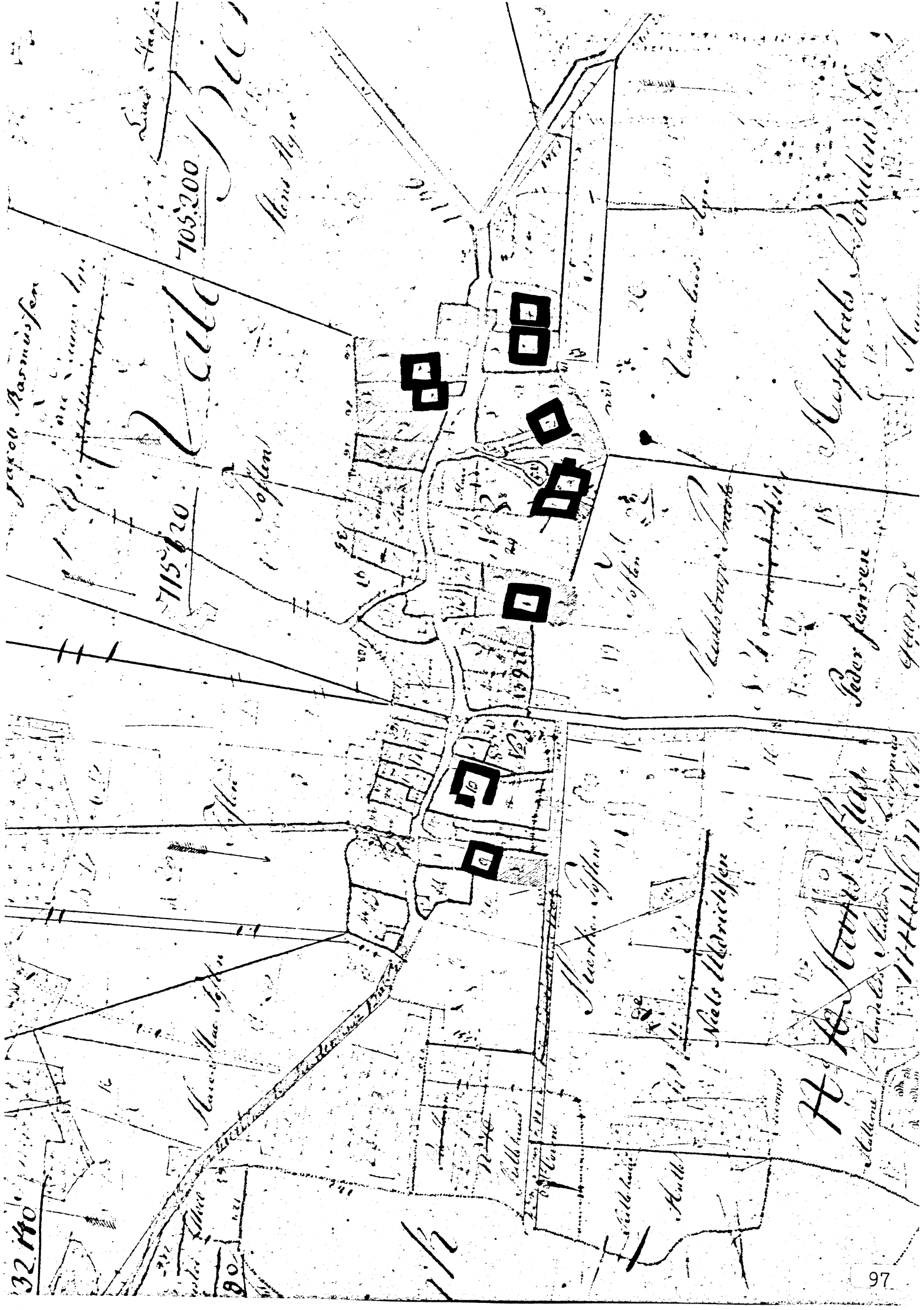
Mensalgård

Ladby

18 km

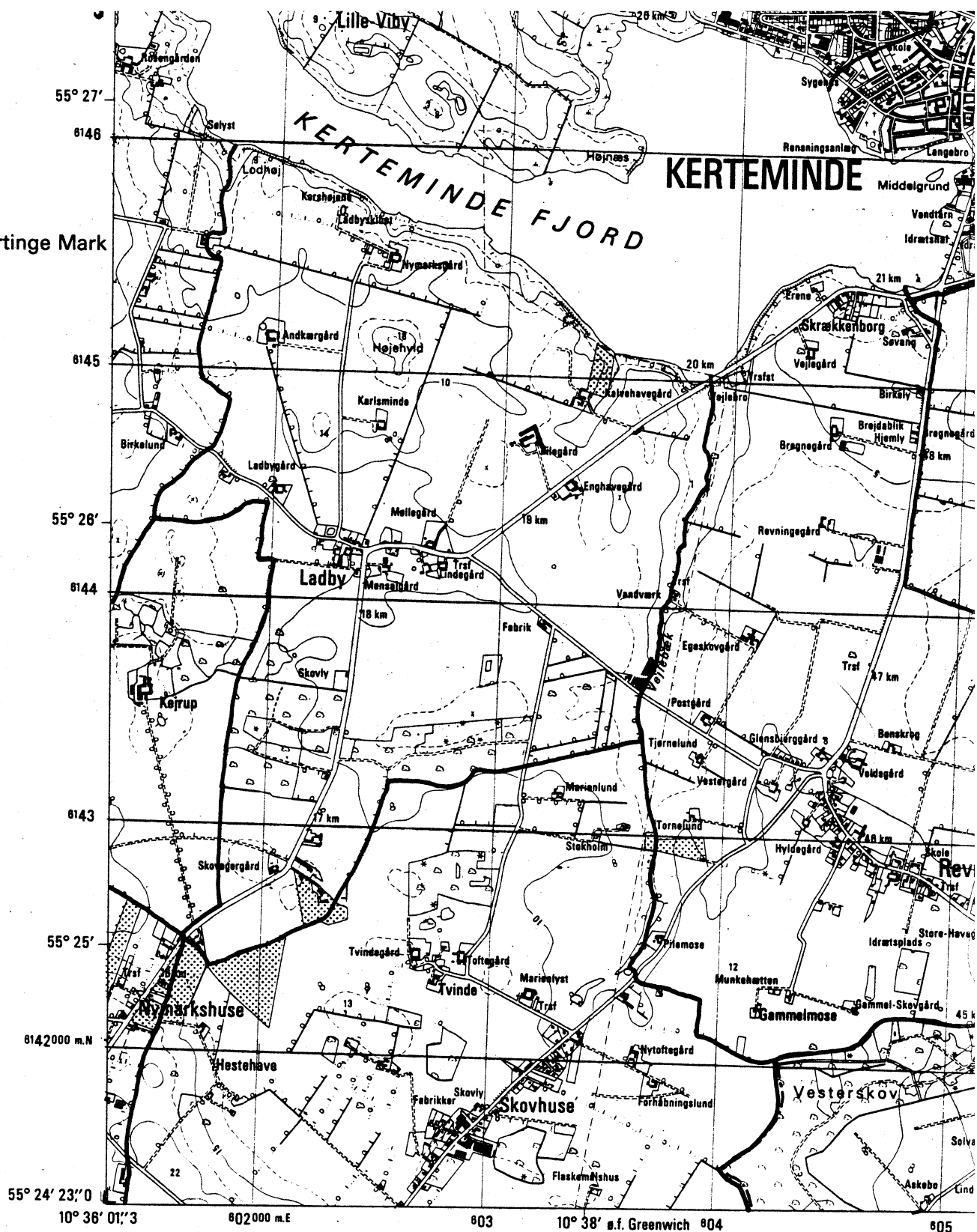

32 140

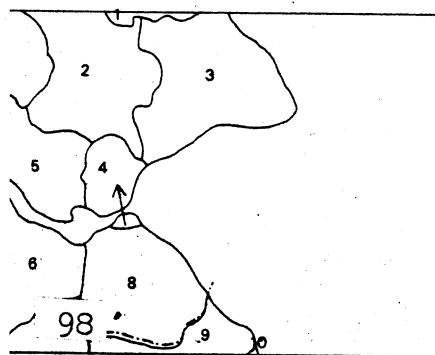
- Stn Station
 Tglv Teglværk
 Trb Trinbræt
 Trsf Transformer
 Trfst Transformerstation
 Vandv Vandværk
 Vml Vandmølle
 Vmt Vindmotor
 Vr Vester
 Ør Øster

Kertinge Mark

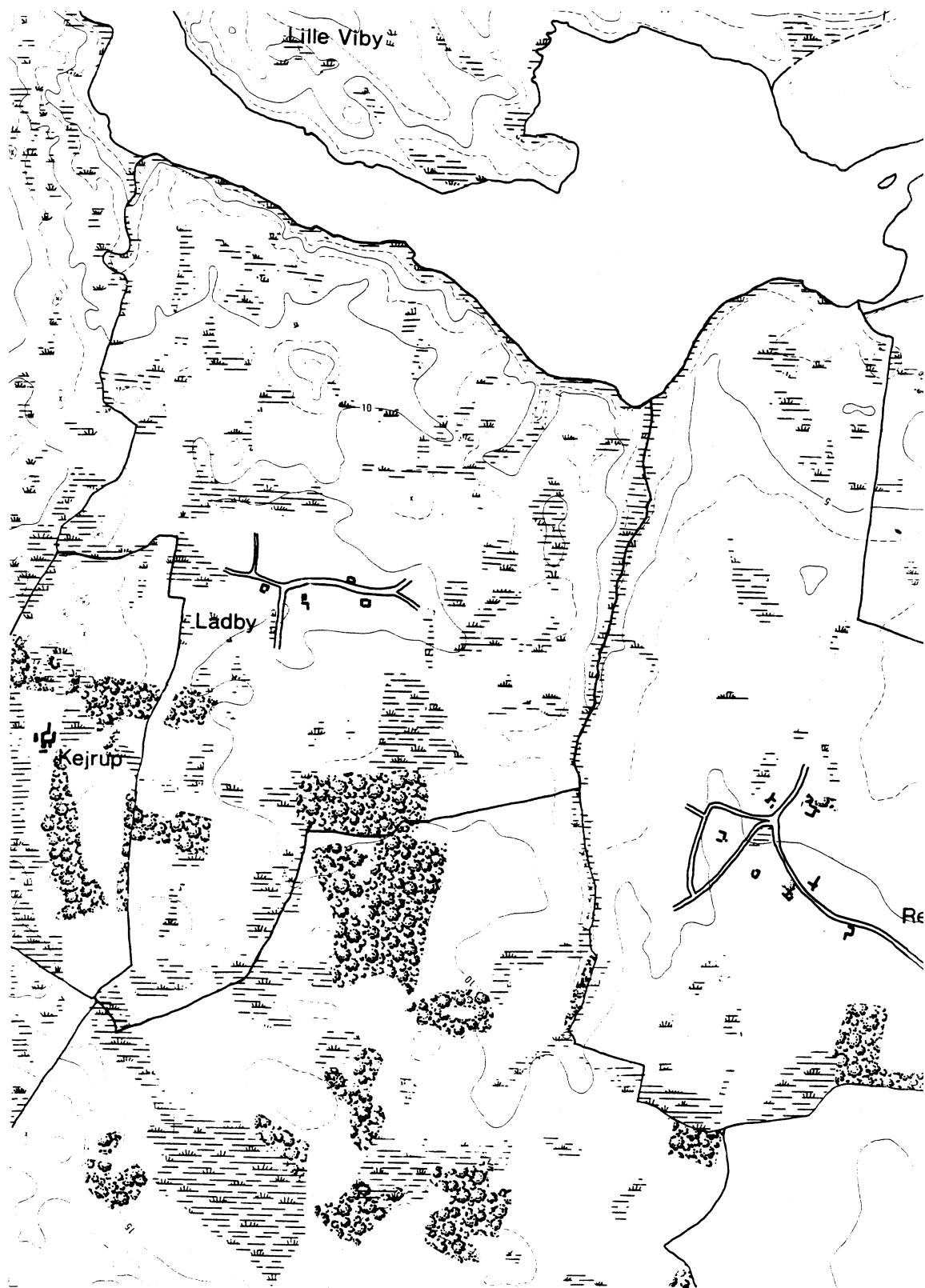
SOGNEINDELING

1. Dalby
2. Mesinge
3. Viby
4. Kerteminde
5. Drigstrup
6. Kølstrup
7. Rynkeby
8. Revninge
9. Flødstrup
10. Bovense

Fotogrammetrisk udtegnet, flyvefotografering 1972
 Kurveplan efter ældre bordsmåling
 Kompletteret i marken 1973

	Motorvej		Jordvold eller stengærde		Kilde
	Offentlig vej, 6 m og derover		Dæmning		Spang
	Offentlig vej, 3-6 m, god		Skrænt		Vad
	Offentlig vej, under 3 m eller dårlig		Levende hegn		Bro
	Privat vej, god		Andet hegn		Vandløb u
	Skovvej eller privat markvej		Højspændingsledning		Vandløb o
	Sti		Grusgrav eller lignende		Stigbord
	Kilometersten i vejside		Vejrmølle, Vandmølle, Vindmotor		Sluse
	Europavejsnr. (66) Hovedvejsnr. (18)		Fyr, sømærke eller telemast		Greft
	Hovedvej (ikke nummereret)		Tårn eller beholder		
	Jernbane, enkeltsporet		Drivhuse		
	Jernbane, flersporet		Trigonometrisk station m. postament		
	Skinnevej		Mindesmærke		
	Sognegrænse		Gravsted, Ruin		
			Gravhøj, Stengrav		

Lille Viby

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Drigstrup
-----------------	---------------------------	-------------------------------	---------------------------

Navn: Lille Viby	Navnetype: -by.
----------------------------	---------------------------

Bemærkninger:

Lille Viby er nævnt første gang o. 1510 i formen Wyby. Forleddet er "wi", som betyder "Helligdom". Efterleddet er -by, som betyder "landsby". Bebyggelsesnavne på -by anses for dannet i vikingetiden.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
------------------------------	--

Bemærkninger:

En adelby, er en landsby, som i modsætning til torperne, ikke er anlagt ved udflytning.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Driøstrup
----------	--------------------	------------------------	--------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☒ opløst☐ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

3 af byens gårde ligger stadig på den gamle plads, mens 3 andre er flyttet ud i byens periferi. To af gårdene har ligget tæt sammen N for fortjen. Bytomterne er ikke bebygget i dag.

b. Skelsystem

☒ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

To gamle hegn er bevaret fra org. I kort: 1) markskel mod Drigstrup fra fjorden et lille stykke op mod landsbyen, 2) et lille stk. hegn som skel mod Over Kærby N for byen og N for landevejen og V for vejen Over Kærby - Ll. Viby (parallelt med denne). En stor del af blok-udskiftningshegnene er bevaret.

c. Ressourceområde

☒ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☐ størsteparten opdyrket

Et engareal er bevaret ned mod fjorden, Ø for byen.

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Driøstrup
-----------------	---------------------------	-------------------------------	---------------------------

STATISTIK

Areal: 139 ha, heraf opdyrket 1688: 61%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	47	30	33	

Bebyggelsesenheder:

	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	4	6	6	6	6	6	6
Huse:	1						
Huse m/ jord:						1	1
Huse u/ jord:							0
I alt:	5	6	6	6	6	7	7

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(67) 1664		4	2	9,8
(100) 1688	1	5		5,0
1844		6		
1903	0	6	0	

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	32	55	39
Børn:	19	18	12
I alt:	51	73	51

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Driestrup
----------	--------------------	------------------------	--------------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:			gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664	-	-	2	0	-	-	4	0
1844	-	-	-	-	-	-	6	1
1903	0	0			0	0	6	1

Udviklingsbeskrivelse:

Det 139 ha store ejerlav, hvoraf ikke mindre end 61% var opdyrket i 1688 fik med opmålingsmatriklen af 1688 sat sit hartkorn væsentligt ned. Byens middelalderlige udvikling er ukendt, men i 1664 lå to af byens 6 gårde til kronen, medens de resterende var delt på 3 lodsejere. I 1700-tallet blev lundsgård eneejer i byen. Godsafviklingen foregik ekstremt langsomt. Endnu i 1903 var samtlige enheder fæstebrug. Som følge af den manglende afvikling af godssystemet holdt gårdtallet sig stabilt på 6 fra 1610 til 1903, ligesom der kun tilkom et hus. Befolkningen stagnerede ligeledes og var i 1901 af samme størrelse som i 1787. Gårdstørrelsen var i 1688 under normen, Lundsgård egaliserede byens gårde og denne struktur holdt sig uforandret frem til 1903.

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Driøstrup
----------	--------------------	------------------------	--------------------

Sammenfattende vurdering:

Ingen
interesse:☐

Interesse:

☐Stor
interesse:☒Særlig
interesse:☐

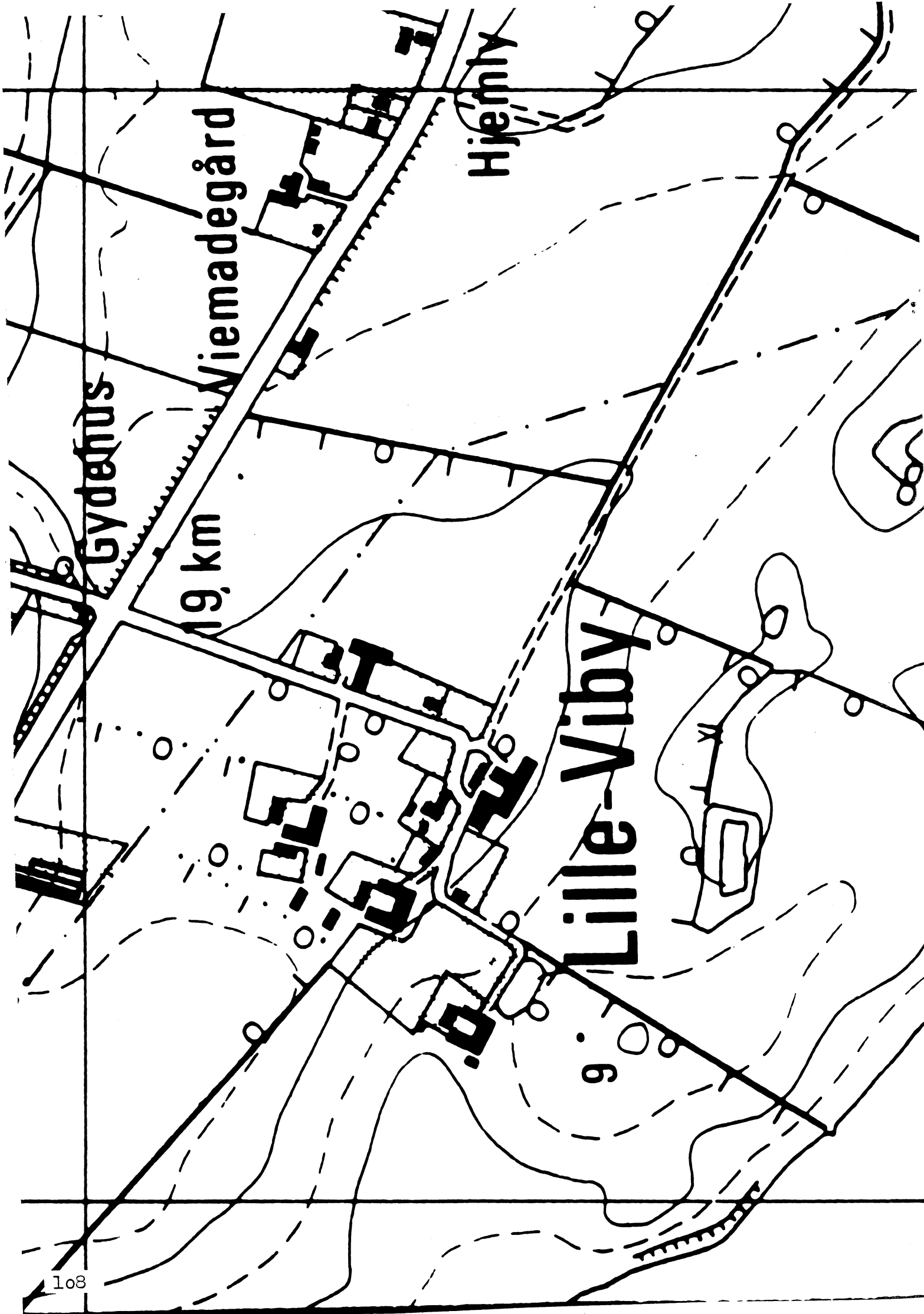
Landsbytypologisk vurdering: Særlig interesse.

- 1) Anlægstype: Lille centralplaceret, agerorienteret adelby med almindeligt trevangsbrug. Byformen er af den ret sjældne polygonal forteby-type.
- 2) Udviklingstype: Som følge af de indtil 1700-tallet meget sammensatte besiddelsesforhold og den sene afvikling af godssystemet udviser landsbyen en ekstrem stabilitet i brugstal, idet dog gårdene egaliseres i 1700-tallet.

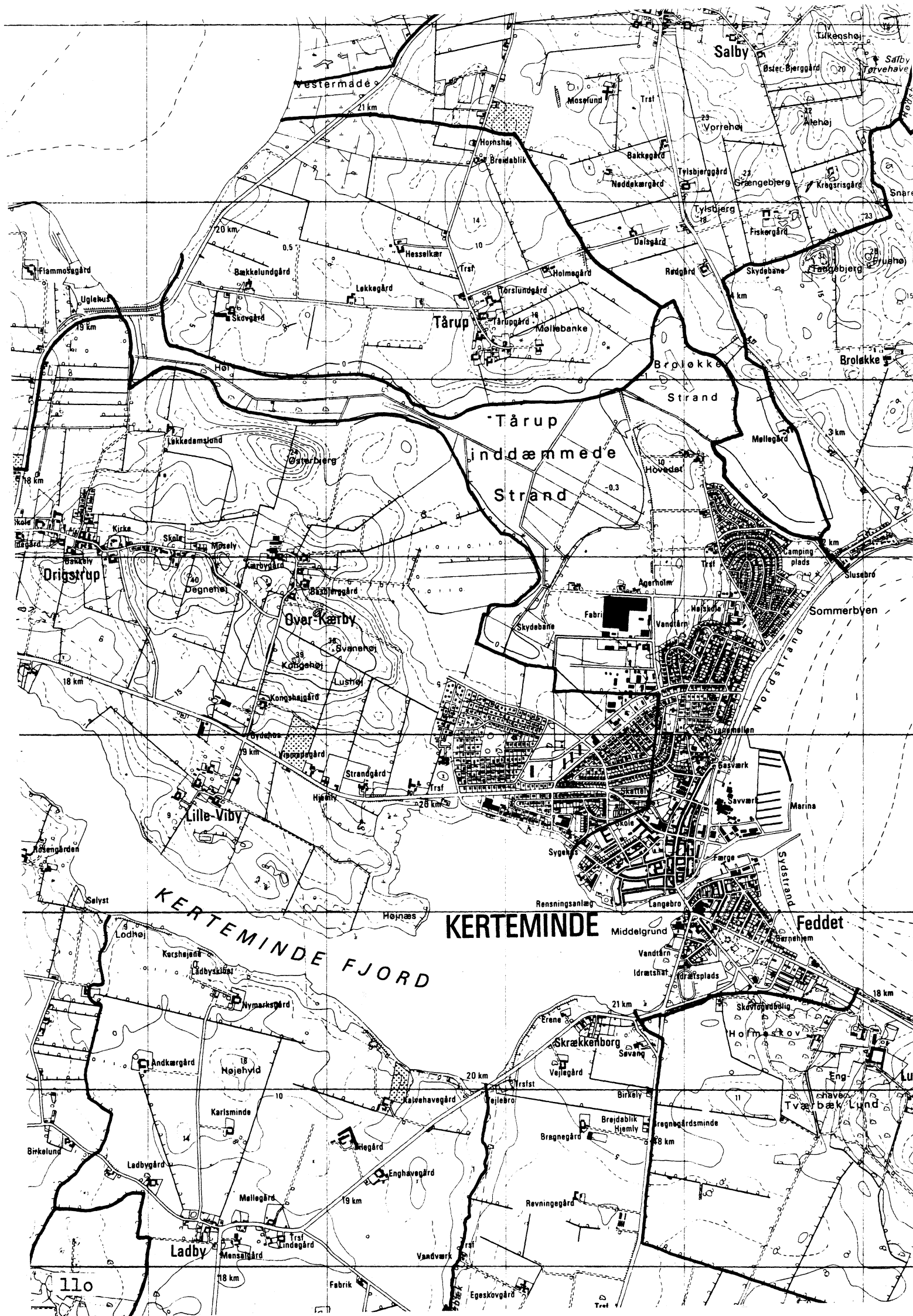
Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis sjælden anlægstype, der er usærvandlig godt bevaret fra middelalder til 1900.

Relikt-vurdering: Interesse.

- 1) Bytomten er halvt opløst.
- 2) Kulturlandskabet. Udskiftningshegn og enkelte vange-hegn bevaret. Et større engareal bevaret.
- 3) Særlige relikter: -
- 4) Arkæologiske interesser: 3 ubebyggede gårdtomter, et vi(?).

Salby

Tarup

Brøløkke

Drigstrup

Over-Kærby

Lille Viby

Ladsby

Lunds

Martofte

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Stubberup
----------	--------------------	------------------------	--------------------

Navn: Martofte	Navnetype: -tofte.
-------------------	-----------------------

Bemærkninger:

Martofte er nævnt første gang 1449 i formen Martofft. Forleddets oprindelse kan ikke afgøres med sikkerhed, da der er flere muligheder. Det kan være "mar", "mar", "marth", "marth", som betyder henholdsvis "hest", "lavvandet vig", "skov", eller "mår", som oprindeligt er et mandsnavn. Efterleddet er -tofte, som betyder "det af fællesskabet undtagne, til bebyggelse m.m. beregnede areal, der tilkom hver gård-ejer i en by.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: På overgangen mellem vikingetid og middelalder.
-----------------------	--

Bemærkninger:

En adelby, er en landsby, som i modsætning til torperne, ikke er anlagt ved udflytning.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Stubberup
----------	--------------------	------------------------	--------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Vejklyngeby.

Bebyggelsen er placeret usystematisk omkring et vejkryds. (Flere af gårdene er uden direkte adgang til markerne). En Ø-V orienteret vej-forteby, hvor fortens er bebygget med gadehuse og en enkelt gård.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☐ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☒ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

c. Udskiftning

år: 1805 figur:

Lodderne omkring byen giver antydning af stjerneudskiftning, men ellers er den øvrige bymark inddelt i blokke.

d. Udflytning 4

- ☐ ved udskiftningen
☒ efter udskiftningen

ØKONOMI

a. Vangesystem	driftssystem: 3-vangsbrug	rotation: 2/1
	vangeantal: 3	

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Moræneflade med enkeltbakker.

jordbund: Moræneler.

naturlig afgrænsning:

☒ øvervejende agerjord med små spredte engområder mod NV et større vådområde.
☐ overvejende med større indhold af
☐ blandingsøkonomi med
 Umiddelbart øst for landsbyen en stor tørvemose.

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Stubberup
----------	--------------------	------------------------	--------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☒ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

4 gårde flyttet ud. Tomterne kun i begrænset omfang bebygget med parcelhuse. Idrætsplads anlagt NV for centrum. Et vejgennembrud i den sydøstlige del. Dette århundredes tilvækst af huse er sket langs vejen mod syd, dvs. fortrinsvis syd for den oprindelige landsbytomt. Dette gælder også jernbanen og det med denne forbundne husbyggeri.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

Udskiftningstidens skelsystem bevaret de fleste steder.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevarsareal☒ størsteparten opdyrket

De fleste vådområder er afvandet bortset fra mosen øst for byen. Landskabet præget af en del enestegårde langs vejen mod nord.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Bjerger	Kerteminde	Stubberup

STATISTIK

Areal: 492 ha, heraf opdyrket 1688: 59%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	193	122	97				
Bebyggelsesenheder:							
		1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:		4	21	21	19	18	22
Huse:		1	15		21		
Huse m/ jord:				8		18	23
Huse u/ jord:				10		1	18
I alt:		5	36	39	40	37	63
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit			
(100) 1664			21	9,2			
(95) 1688		20	1	5,8			
1844	2	16					
1903	11	10	0				
Folketal:							
	1787	1845	1901				
Voksne:	163	166	242				
Børn:	92	115	100				
I alt:	255	281	342				

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Stubberup
----------	--------------------	------------------------	--------------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664	-	-	0	0	21	15	-	-
1844	-	1	-	-	18	18	-	-
1903	0	9			22	32	0	0

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 492 ha. store ejerlav var 59% i 1688 opdyrket. Som det ofte er til fældet med kystlandsbyer var Martofte højt skylsat i landgilde (1664: 193 tdr. htk.) i forhold til opmålingshartkornet (1688: 122 tdr. htk.). Ejerlavet er flere gange blevet reduceret i forbindelse med hovedgårdseksponation. I 1682 havde Scheelenborg således inddraget jord fra byen og o. 1700 blev dele af byens jord lagt til Brockdorf. Kysten ud mod Storebælt var endnu omkring 1600 skovbevokset, og skoven sorteret under kronlenet Eskebjerg (Scheelenborg). Senere blev skovstrækningen afhændet til Hverringe. Som det er typisk for kystlandsbyer er også Martofte placeret i det inderste hjørne af ejerlavet. En Gammeltoft i Stoevang (1682) vidner formentlig om byens tidligere placering. Allerede i 1449 hørte Martofte under Eskebjerg gods, der på dette tidspunkt var på adelige hænder. Byen bestod da af 9 gårde. Senere i 1400 tallet blev Eskebjerg kronlen, og i jordebøgerne fra Lenet kan byens vækst følges. De nytilkomne enheder yder i begyndelsen ingen kornlandgilde, det var småbrug baseret på husdyravl og fiskeri. I 1568 hedder det, at mange i sognet føder sig af fiskeri. I 1537 var der under Lenet 15 gårde (heraf 10 med kronafgifter) og 4 huse. I 1588 var der 19 gårde (heraf 11 med kronskyld) og 6 huse. Det ser ud til, at Dalum Kloster tillige ejede en gård i byen i 1533. De 4 gårde i 1610 mandtallet afspejler blot de skattefri hoveribønder til den indensogns hovedgård Eskebjerg, (Scheelenborg) der nu atter var på adelige hænder. Fra 1588 til 1903 holder gårdtallet sig stabilt og Martofte forblev (stort set) samlet under Scheelenborg. Hustallet er allerede forholdsvist højt i 1600 tallet, men stiger herefter reelt først i anden halvdel af det 19. århundrede. Befolkningens væksten i det 19. århundrede er i overensstemmelse hermed svag. De mange nytilkomne småbrug og huse i 1500-tallet afspejler kystzonens fiskerimuligheder. Mellem 1588 og 1664 egaliseres bebyggelsen og mellemgruppen forsvinder. Den egaliserede struktur fastholdes endnu i 1903. Endnu i 1806 lå byen i dyrkningsfællesskab.

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Stubberup
----------	--------------------	------------------------	--------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

☐Stor
interesse:☒Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** særlig interesse

1) Anlægstype

Den middelstore adelby af vikingetids navnetypen - tofte er som typisk for kystlandsbyer placeret i det inderste af ejerlavet med agerorientering. Landsbyen har almindeligt trevangsbrug. Byformen er en uregelmæssig vejklungeby. Ejerlavet, der rummer en Gammeltofte, er flere gange blevet indskrænket som følge af hovedgårdsekspansion.

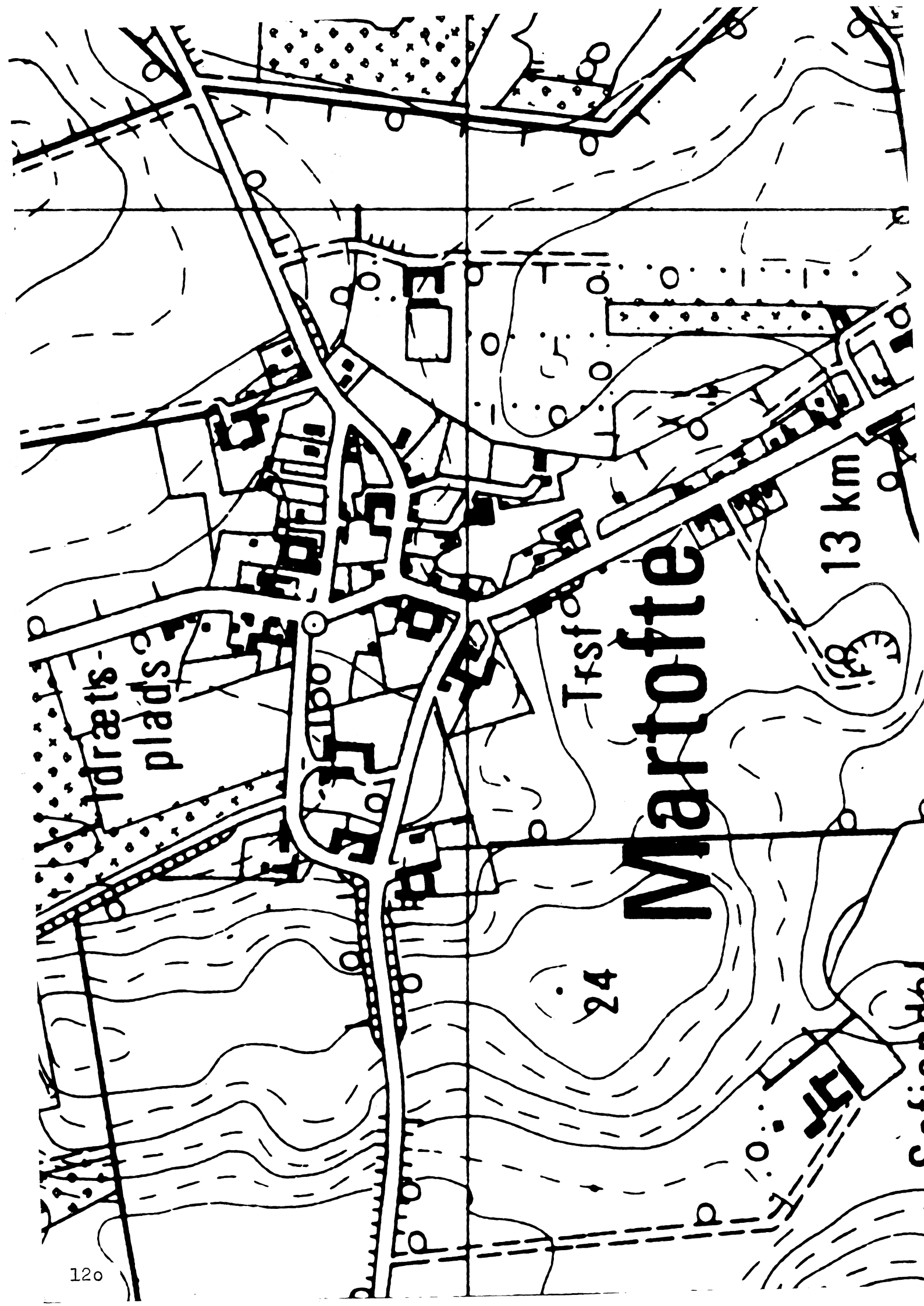
2) Udviklingstype.

Martofte har fra middelalder til det 20. århundrede været knyttet til nabohovedgården Scheelenborgs drift, og blev som følge heraf meget tidligt egaliseret og senere fastholdt i denne struktur. Byen er desuden et stående eksempel på 1500 tallets generelle ekspansion i kystzonen.

Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis ren kystzone-type, med en enestående kontinuerlig tilknytning til hovedgårdsdriften.

Relikt-vurdering: interesse

- 1) Bytomten er delvis bevaret. De udflyttede gårdes tomter kun i begrænset omfang nybebygget. Nyere stations-hus-byggeri mod syd.
- 2) Kulturlandskabet har bevaret den store tørvemose øst for byen. Udskiftningstidens skelsystem bevaret de fleste steder.
- 3) Særlige relikter: -
- 4) Arkæologiske interesser: en Gammeltofte, kapeltomt syd for Martofte, enkelte frilagte gårdtomter i byen.

LILLE-
STRAND

Storeklint
8160

55° 34'
8159

8158

55° 33'
8157

8156

Mesinge

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Mesinge
-----------------	---------------------------	-------------------------------	-------------------------

Navn: Mesinge	Navnetype: -inge.
-------------------------	-----------------------------

Bemærkninger:

Mesinge er nævnt første gang i ca. 1300 i formen Mesyng. Forleddet er enten mes, som betyder majse, eller forleddet er mes, som betyder vidjekurv. Efterleddet er -inge, hvis betydning man ikke med bestemthed kan afgøre, men i de fleste tilfælde, kan det tolkes som "område tilhørende en bestemt gruppe mennesker. Stednavne på -inge menes at være dannet før vikingetid.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: På overgangen mellem vikingetid og middelalderen.
------------------------------	---

Bemærkninger:

En adelby også kaldet moderby, er en landsby, som i modsætning til torperne, ikke er opstået ved udflytning.

Historiske tildragelser:

I Mesinge sogn fødtes 1758 kunstsamlere Hans West.

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Mesinge
----------	--------------------	------------------------	------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Uregelmæssig vejforteby.

Gårdene ligger gruppevis omkring kirken, der synes at være anbragt på en forte.

b. Placering i forhold til by-marken

☐ centralby ☐ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering

☒ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

Mindre vådområde øst for byen.

c. Udskiftning

år: 1797 figur: Stjerneudskiftning. Delvis mod vest og nord - ellers blokudskiftning.

d. Udflytning

☒ ved udskiftningen 3 gårde og en del huse flyttet ud ved udskiftningen - men ingen senere.
☐ efter udskiftningen

ØKONOMI

a. Vangesystem driftssystem: 3-vangsbrug rotation: 2/1

vangeantal: 3

+ 1 sås årligt dyrkningsfællesskab med Midskov.

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Moræneflade med enkeltbakker og marint forland.

jordbund: Moræneler med alluvialt saltvandssand, strandvolde og tørv foruden et område med ferskvandsler og sand.

naturlig afgrænsning:

☐ overvejende

☒ overvejende ager med større indhold af overdrevsarealer på Skoven.

☐ blandingsøkonomi med

Grænser op til Dalby bugt og Odense Fjord med en del strand-enge. Mod Dalby bugt desuden en mose.

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Mesinge
----------	--------------------	------------------------	------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☒ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Gårdene ligger på samme sted. Men landsby-billedet præget af et omfattende husbyggeri i forbindelse med funktion som stationsby i det 20. årh.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevarsareal☒ størsteparten opdyrket

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Bjerger	Kerteminde	Mesinge

STATISTIK

Areal: 1034 ha, heraf opdyrket 1688: 37%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	106	102	80,7				
Bebyggelsesenheder:							
		1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:		11	11	11	11	18	15
Huse:		5	7		11		
Huse m/ jord:				2		16	22
Huse u/ jord:				10		5	48
I alt:		16	18	23	22+mølle	39	85
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit			
(60) (1:2) 1664		6	4	10,6			
(55) 1688	1	3	7	9,2			
1844	8	8	2				
1903	8	7	0				
Folketal:							
	1787	1845	1901				
Voksne:	130	196	308				
Børn:	35	96	117				
I alt:	165	292	425				

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Mesinge
-----------------	---------------------------	-------------------------------	-------------------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664	1	-	3	1	-	-	7	6
1844	8	5	-	-	-	-	10	16
1903	14	62			-	-	1	8

Udviklingsbeskrivelse:

Den middelstore adelby vurderedes i 1688 til 102 tdr. htk. Opdykningsprocenten var forholdsvis lav som følge af store overdrevsarealer. En Gammeltofte-formentlig vidnesbyrd om den vikingetidige forgænger for Mesinge - nævnes i Mesinge Mellemark. Landsbyens placering ved kysten har muliggjort fiskeri og i 1568 omtales i sognet 12 tiendeydende fiskere. I 1421 nævnes en væbner (-gård) i Mesinge, der i øvrigt domineredes af gejstlige besiddere. Til Mesinge kirke, præst og degn hørte 4-5 gårde, medens Odensebispen ejede 1 gård og kronen 4 gårde, der sammen med det øvrige Eskebjerg (Scheelenborg) gods i 1603 solgtes til adelig besidder. I 1664 var byens besiddelsesforhold endnu meget sammensatte. En selvejer Hans Krag ejede da foruden sin egen gård 2 andre gårde og 6 huse i byen (foruden 2 gårde og 2 huse i Midskov og 1 gård i Tårup). I 1806 var de største lodsejere Scheelenborg, Hverringe og Brolykke. Overgangen til selveje foregik i flere tempi og var endnu knapt afsluttet i 1903.

Gårdtallet var uforandret 11 fra 1610 til 1806. Som følge af overgangen til selveje steg det herefter markant. Hustallet var allerede højt i 1600 tallet, og det steg meget voldsomt i det 19. århundrede i overensstemmelse med den meget kraftige befolkningstilvækst. Gårdstørrelsen var forholdsvis høj i 1688, men forskubbedes som følge af udstykningerne i nedadgående retning. I det 19. århundrede kommer en vejrmølle til.

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Mesinge
-----------------	---------------------------	-------------------------------	-------------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** interesse

1) Anlægstype.

Middelstor adelby med kirke af den før-vikingetidige navnetype - inge. Som typisk for en kyst-landsby er Mesinge placeret som agerorienteret randby i det inderste af ejerlavet. En Gammeltofte er kendt. Byen havde treårig rotation i tre vange, med herforuden en årlig vang. Byformen er uregelmæssig vejforteby.

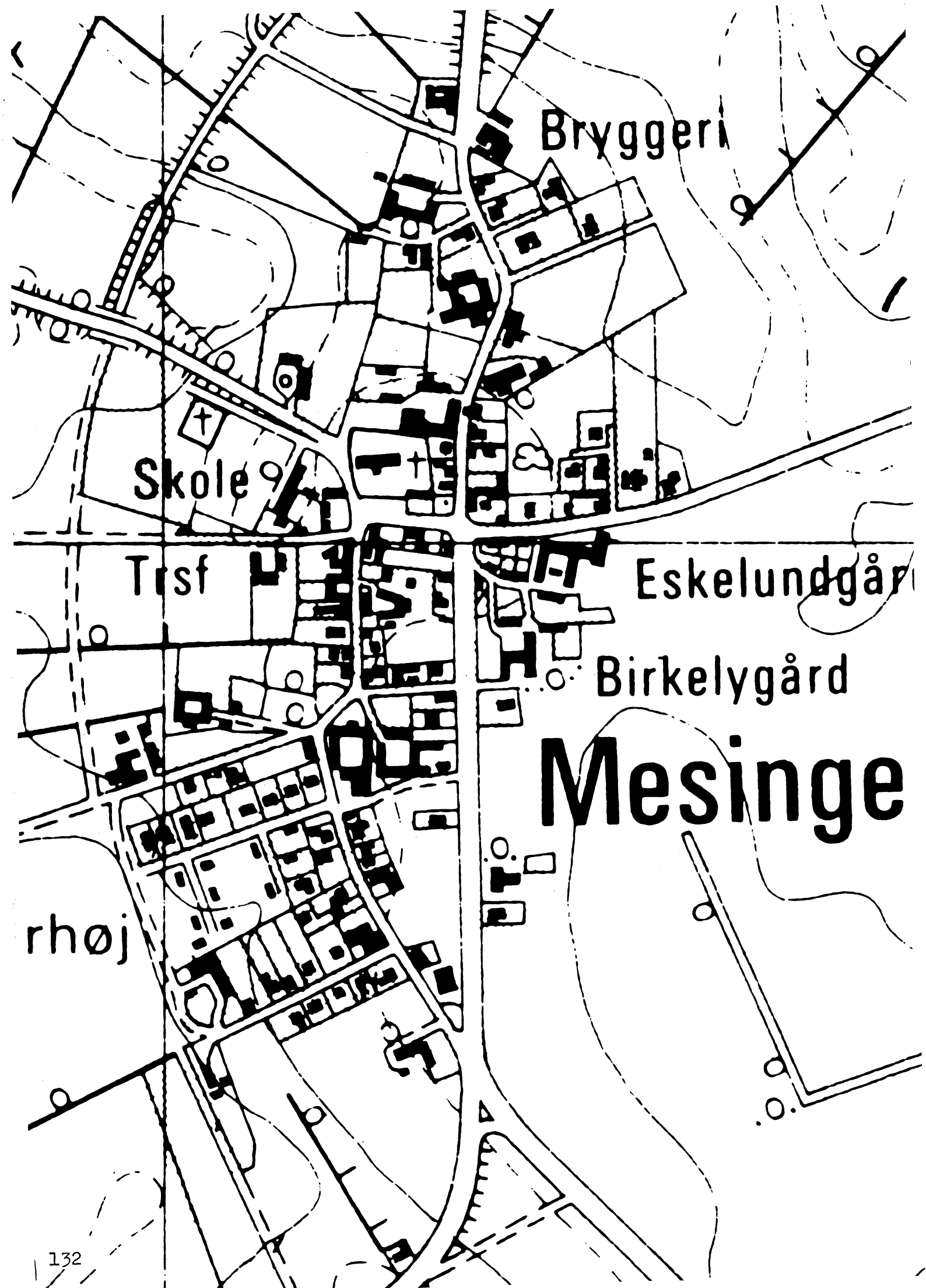
2) Udviklingstype.

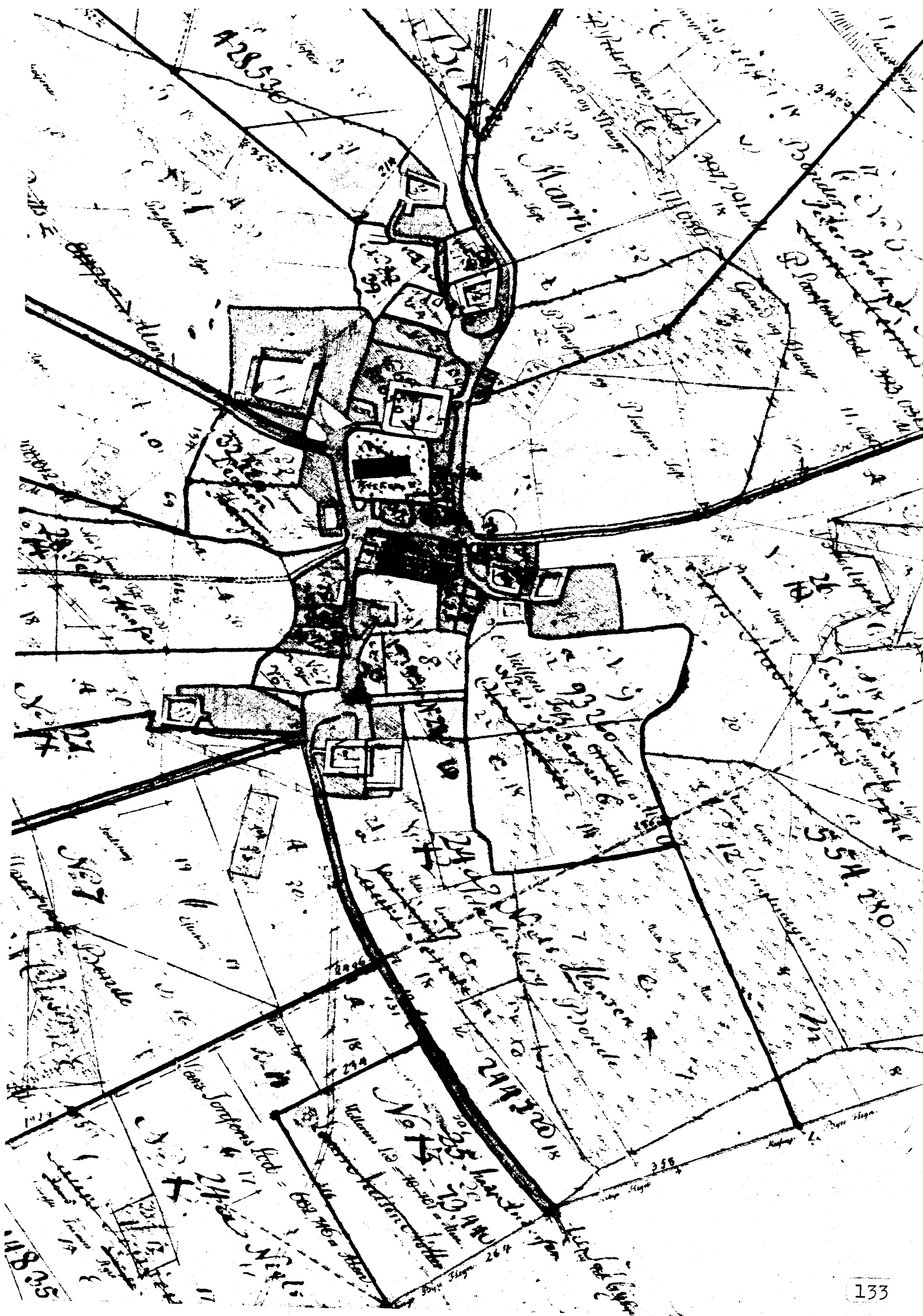
Trods tilstedeværelsen af en middelalderlig landsbyhovedgård kommer byen aldrig på en besidders hånd, og den udvikler sig som følge heraf trægt, indtil overgangen til selveje sætter en meget voldsom udvikling i gang.

Sammenfattende drejer det sig om en ret almindelig anlægstype, uden markante udviklingstræk.

Relikt-vurdering: interesse

- 1) Bytomten er i dag kun delvis bevaret og bybilledet er præget af omfattende nybyggeri som følge af stationsbyfunktioner i det 20. århundrede.
- 2) Kulturlandskabet. Udskiftningshegnene delvis bevaret. Husdyrressourcerne opdyrket.
- 3) Særlige relikter: Kirke, hospital for 8 fattige oprettet i 1600-tallet.
- 4) Arkæologiske interesser: Gammeltofte.

6154 000 m N

SKOVEN
55° 31'

ODENSE
FJORD
55° 30' 28" 3
55° 30' 28" 3

6152 000 m N

55° 30'

ODENSE
FJORD

6151

6150

55° 29'

Midskov

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Mesinge
----------	--------------------	------------------------	------------------

Navn: Midskov	Navnetype: -skov.
------------------	----------------------

Bemærkninger:

Midskov er nævnt første gang 1488 i formen Meskow. Forleddet er sandsynligvis adjektiver "mithær", som betyder "mid-". Halvøen hvorpå byen ligger, hedder Skoven, og navnet angiver dens beliggenhed midt i skoven.

Anlægstype: Rydningssby	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder.
----------------------------	---------------------------------------

Bemærkninger:

En rydningsby er en landsby som er blevet anlagt efter forudgående rydning.

Historiske tildragelser:

På en mark i Midskov opgravedes 1874 et bronzespænde og 266 mønter fra Christoffer II's kongetid, gemt ned o. 1325.

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Mesinge
----------	--------------------	------------------------	------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Uregelmæssig vejforteby.

Bebyggelsen ligger meget spredt og usystematisk omkring en tilnærmelsesvis rektangulær forte ca. 120 x 200 m.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☒ centralby ☐ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☐ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

Ligger på et næs mellem Dalby bugt og Odense fjord.

c. Udskiftning

år: 1797 figur: Blokudskiftning.

d. Udflytning 1

- ☐ ved udskiftningen
☒ efter udskiftningen

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug

rotation: 2/1

vangeantal: 3

+ 1 sås årligt dyrkningsfællesskab med Mesinge.

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Moræneflade med tætliggende bakker med lille grundflade.

jordbund: Moræneler

naturlig afgrænsning:

- ☐ overvejende
☐ overvejende ager med større indhold af overdrevsarealer på skoven.

☐ blandingsøkonomi med
 Område mod Ø med mose. Er på de 3 sider omgivet af havet. - Mulighed for fiskeri.

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Mesinge.
----------	--------------------	------------------------	-------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☒ velbevaret☐ opløst☐ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Kun 1 gård flyttet. En del huse bygget til. Men den oprindelige landsbyplan synes at være ret uændret af dette.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevarsareal☒ størsteparten opdyrket

Det omfattende overdrevarsarealer på "Skoven" er dyrket op. - Dog har ligget et mindre område helt uberørt. Ligeledes findes der et stort antal stendiger bevaret. 4 mindre sommerhuskolonier: Matr.nr. 15 og i vådområdet nordøst for Midskov.

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Mesinge
-----------------	---------------------------	-------------------------------	-------------------------

STATISTIK

Areal: 1034 ha, heraf oprdyrket 1688: 37%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	108	78	85				
Bebyggelsesenheder:							
		1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:		11	21	14	12	15	19
Huse:		8	4		15		
Huse m/ jord:				10		22	35
Huse u/ jord:				3		1	13
I alt:		19	25	27	27	38	67
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit			
(57) 1664	13	4	4	5,1			
(50) 1688	7	4	3	5,1			
1844	8	6	1				
1903	13	6	0				
Folketal:							
	1787	1845	1901				
Voksne:	105	189	237				
Børn:	58	102	144				
I alt:	163	291	381				

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Mesinge
-----------------	---------------------------	-------------------------------	-------------------------

Besiddelsesforhold:					Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:			Kronen:					
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			12	1			9	3
1844	-	5	-	-	-	-	15	18
1903	9	32			-	-	10	16

Udviklingsbeskrivelse:

Midskov synes anlagt ved skovrydning på et næs ud i Odense Fjord. Ejerlavet vurderedes i 1688 til 78 tdr. htk. og i 1844 85 tdr. Der var dyrkningsfællesskab med Mesinge. I 1806 nævnes det, at der er en del fiskeri om for- og efteråret. Halvøens navn "Skoven" vidner om tilstedeværelsen af omfattende husdyrressourcer, med ved udskiftningen var der kun overdrev tilbage.

Odensebispen var i senmiddelalderen største lodsejer i byen med 7 gårde, hvortil kom kronlenet Eskebjerg (Scheelenborg) med 5 gårde og Mesinge kirke 1 gård. Ved reformationen må kronen således være kommet i besiddelse af noget nær hele byen. Et o. 1850 sløjfet voldsted med grave tæt vest for matr. nr. 11 kan have haft forbindelse med Odensebispens gods. Skønt kongen i 1603 bortsolgte Eskebjerggodset, var kronen dog endnu i 1664 største lodsejer. I 1806 var byens største lodsejere derimod Scheelenborg, Hverringe og Brolykke. Overgangen til selveje skete langsomt og var kun halvt gennemført i 1903.

Det er vanskeligt at følge gårdtallets udvikling fordi en række (fisker-) bol. småbrug, regnes skiftevis som huse og som gårde. I det høje gårdtal fra 1664 er således inkluderet 9 sådanne småbol. Det reelle gårdtal har således i 16-1700 tallet ligget omkring 12-14. Overgangen til selveje fulgtes af en almindelig opgang i gårdtallet, medens hus- og befolkningstallet steg over normen. Vel som følge af fiskeriet var huse og småbrug allerede forholdsvis talrige i 1600 tallet.

Gårdstørrelsen var forholdsvis lav i 1688. Byen synes aldrig egaliseret.

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Mesinge
-----------------	---------------------------	-------------------------------	-------------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

☐Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☒**Landsbytypologisk vurdering:** stor interesse

1) Anlægstype.

Midskov er en forholdsvis stor rydningsby, placeret centralt på et oprindeligt skovbegroet næs ud i Odense Fjord. Byen havde 3-årig rotation i 3 vange, men desuden en vang der sås årlig. Midskov indgik i dyrkningfællesskab med Mesinge. Byformen er den ret sjældent forekommende (uregelmæssig) vejforteby.

2) Udviklingstype.

Byen husede i middelalderen en befæstet hovedgård. Den blev ved reformationen (omtrent) samlet på kronens hånd, men siden atter spredt, og blev ikke siden samlet. Udviklingen i byens struktur er stærkt præget af kystzone mulighederne, ligesom den stærke udvikling i det 19. århundrede kan skyldes ibrugtagningen af de store overdrevsressourcer.

Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis sjælden anlægstype, hvis videre udvikling er stærkt præget af de specielle ressourcer i kystzonen.

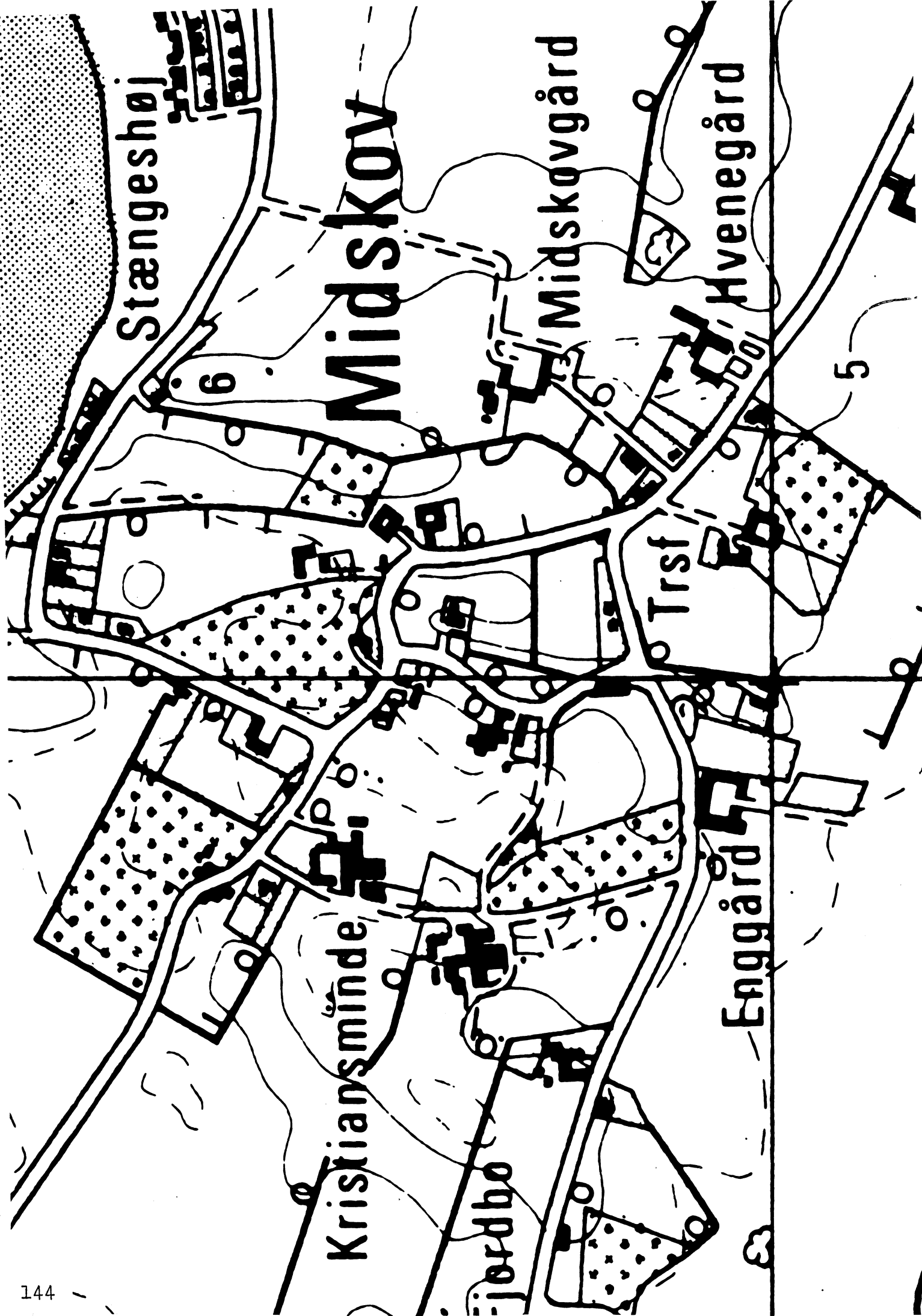
Relikt-vurdering: særlig interesse

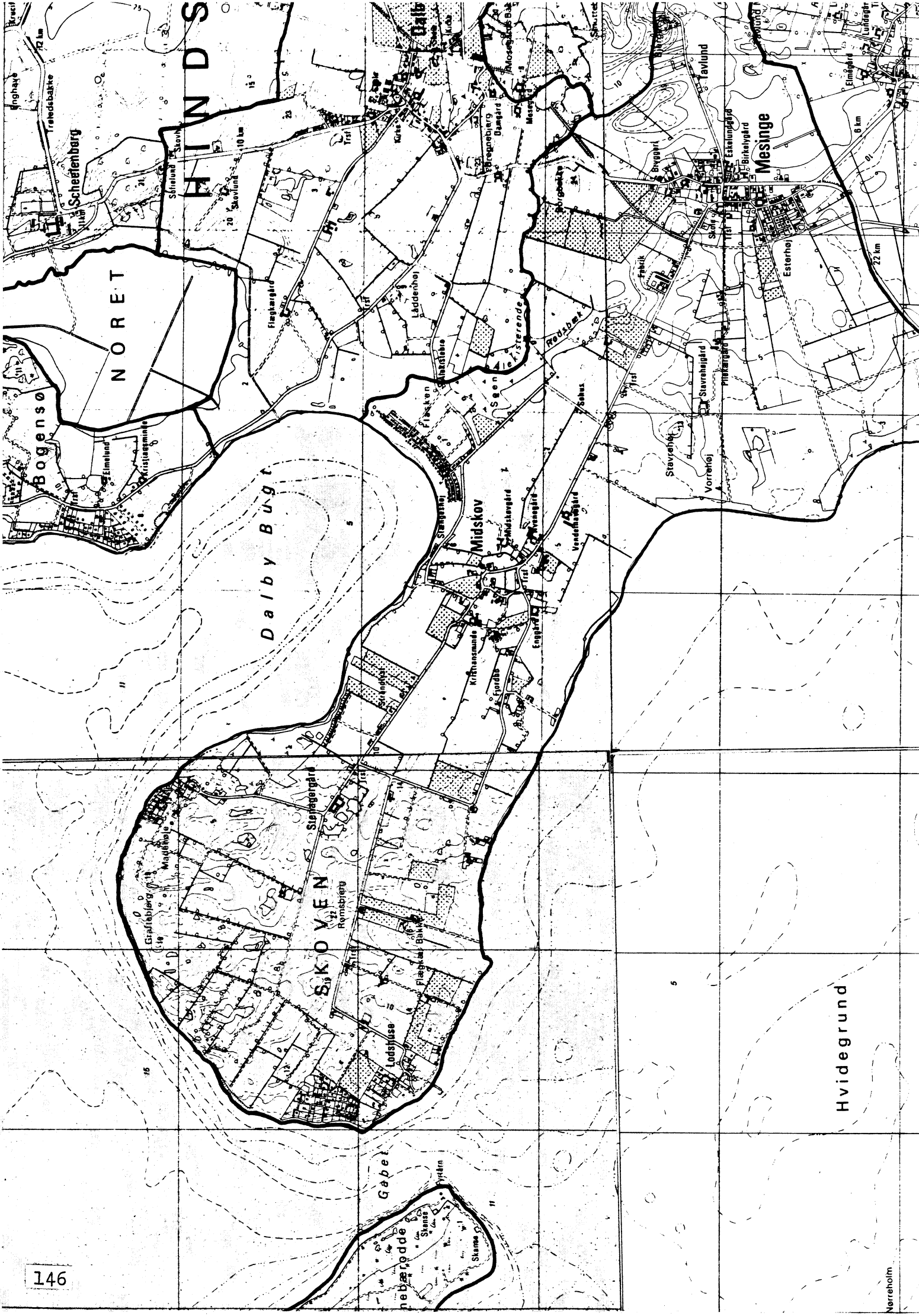
1) Bytomten er velbevaret.

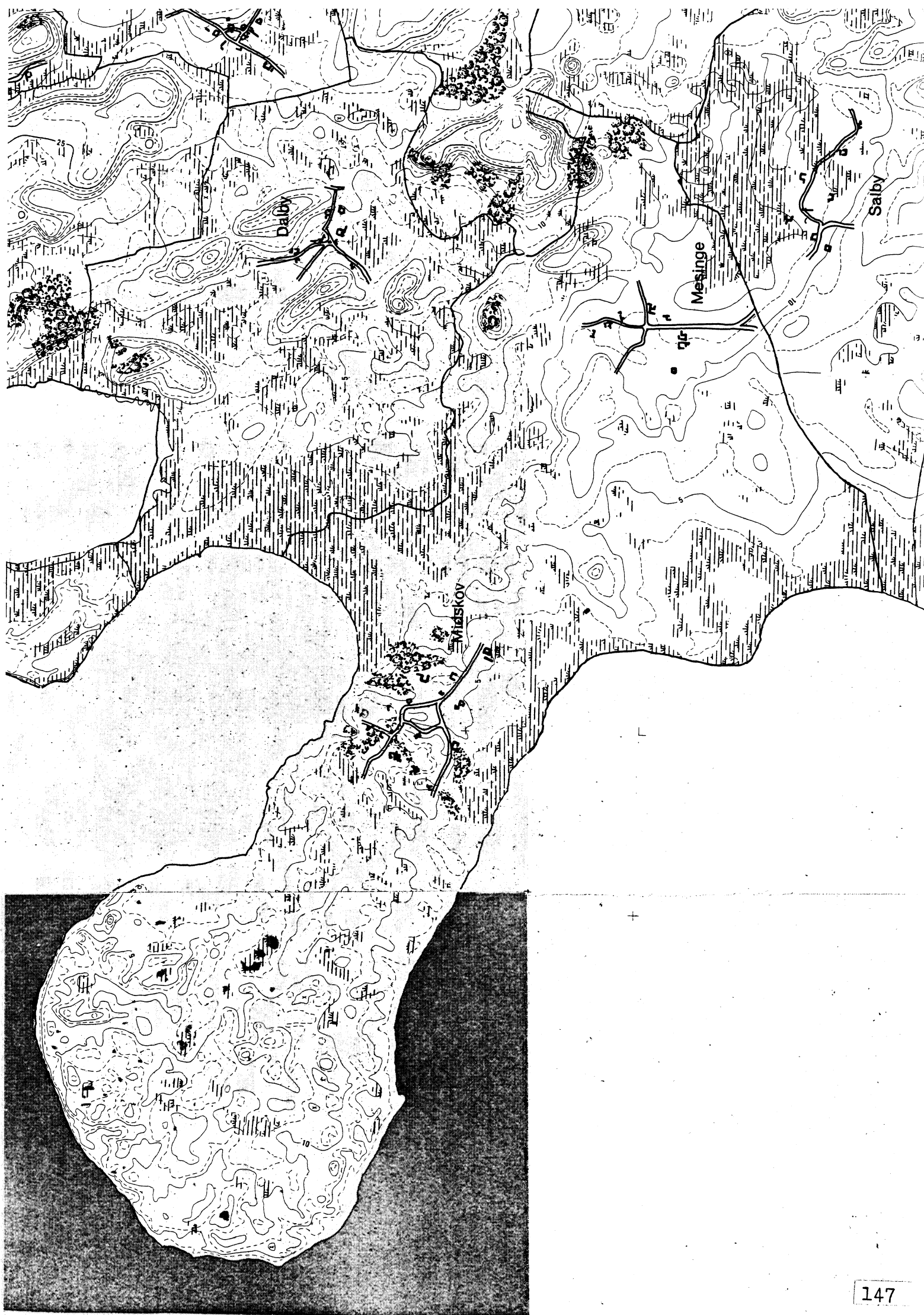
2) Kulturlandskabet rummer endnu eksempler på overdrev, mange stendiger, og en god del af udskiftningshegnene. Der findes dog 4 mindre sommerhuskolonier. En helligkilde "Skt. Karens Kilde" ved Lodshuse.

3) Særlige relikter: Voldsted.

4) Arkæologiske interesser: -

Måle

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Viby
----------	--------------------	------------------------	---------------

Navn: Måle	Navnetype: -Høj
---------------	--------------------

Bemærkninger:

Måle er nævnt første gang 1488 i formen Molø. Forleddet er mal, som sandsynligvis betyder "ting". Efterleddet er -høj. Stednavne på -høj anses for at være dannet i vikingetiden.

Anlægstype: ADELBY	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
-----------------------	---

Bemærkninger:

En adelby, er en landsby, som i modsætning til torperne, ikke er anlagt ved udflytning.

Historiske tildragelser:

Måle er først blevet anlagt på sin nuværende plads omkring 1517. Dens tidligere placering var på Bluesbjerg nord for Hverringe.

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Viby
----------	--------------------	------------------------	---------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten
Slynget vejby

Gårdene og husene ligger fordelt i to rækker langs den NV - SØ -gående vej.

b. Placering i forhold til by-marken

☒ centralby ☐ agerorientering ☒ skovorientering ☐ åorientering
☐ randby ☐ engorientering ☒ kystorientering

c. Udskiftning
år: 1798 figur: blokuds.

d. Udflytning
☒ ved udskiftningen 3 ved udskiftningen, 1 senere
☒ efter udskiftningen

ØKONOMI

a. Vangesystem driftssystem: 3 rotation: 2/1
vangeantal:

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Moræneflade m. enkeltbakker.

jordbund: Moræneler m. forekomst af tørv.

naturlig afgrænsning:

☐ overvejende
☒ overvejende ager med større indhold af eng og skov.
☐ blandingsøkonomi med rydningsspor nord for landsbyen

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Viby
----------	--------------------	------------------------	---------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☒ velbevaret☐ opløst☐ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Med en enkelt undtagelse ligger gårdene på deres oprindelige tomter. Næsten ingen huse er kommet til.

b. Skelsystem

☒ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

Det Ø-V- løbende skel SØ for Bregnemosegård. De første 800 m af vejen mod Viby. Det Ø-V- løbende skel nord for Måle banke. Det S-N- løbende vandløb vest for Kalvehave.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☒ størsteparten opdyrket

Birkemose SV for byen er bevaret samt nogle mindre mose-partier nord for Højbjerg.

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Viby
----------	--------------------	------------------------	---------------

STATISTIK

Areal: 317 ha Heraf opdyrket 1688: 56%							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	126	83	67				
Bebyggelsesenheder:							
		1600-01	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:		1	14	18	14	14	16
Huse:					18		
Huse m/ jord:			9	5		18	16
Huse u/ jord:			3	6		8	11
I alt:		1	26	29	32	40	43
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit			
(79) 1664		11	3	9,0			
(78) 1688	4	14		4,4			
1844	13	1					
1903	9	7	0				
Folketal:							
	1787	1845	1901				
Voksne:	157	211	158				
Børn:	44	130	61				
I alt:	201	341	219				

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Bjerger	Kerteminde	Viby

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664	-	-	-	-	13	12	1	-
1844	-	-	-	-	14	26	-	-
1903	0	0			16	27	0	0

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 317 ha. store ejerlav var i 1688 ikke mindre end 56% opdyrket. Hartkornet takseredes i 1688 til 83 tdr. i 1844 til 67 tdr. Måle er først anlagt på sin nuværende plads omkring 1517. Den tidligere placering var på Bluesbjerg nord for Hverringe. I forbindelse med flytningen er bl.a. den gamle bytomts areal blevet indlemmet i Hverringes ejerlav. Måle har således oprindelig - som typisk for kystlandsbyer - været placeret i ejerlavets inderste hjørne. Kyststrækningen mod Storebælt har været dækket af sammenhængende kronskove, der imidlertid i 1600-tallet kom på Hverringes hænder. Ejerlavet er således flere gange blevet beskåret af nabogodset, Hverringe. Som flytningen indicerer må Måle allerede i 1517 som helhed have tilhørt Hverringe. I 1610 og endnu i 1664 lå en af gårdene i byen dog til Eskebjerg (Scheelenborg). Helt frem til 1903 forblev byen samlet under Hverringe gods.

Gårdtallet er konstant 14 fra 1664 til 1844. I 1688 sker blot det, at en række huse med jord vurderes til netop 1 td. htk., en status de atter taber i 1844. I 1664 var der ialt 9 sådanne bolshuse på grænsen til gårdklassen. Denne småbrugsklasse er oftest baseret på blandingsøkonomi, især fiskeri. Gårdtallet stiger beskedent i anden halvdel af det 19. århundrede. Hustallet var allerede højt i 1600 tallet og det stiger normalt frem til 1844 i overensstemmelse med befolkningstallets vækst. Herefter stagnerer udviklingen brat og befolkningen går voldsomt tilbage. Byen er allerede egaliseret før 1664, omend denne struktur i 1688 sløres af småbrugsklassen. Den egaliserede struktur fastholdes endnu i 1903 på et temmeligt lavt gårdstørrelsesniveau.

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Viby
-----------------	---------------------------	-------------------------------	----------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

☐Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☒**Landsbytypologisk vurdering: særlig interesse**

1) Anlægstype.

Den middelstore adelbys beliggenhed er ret enestående: 1) rand-placeret i ejerlavet i forbindelse med skovorientering 2) kystens nærhed. Placeringen hænger sammen med flytningen af byen ca. 1517 og er således dikteret af andre hensyn end de rent drifts-økonomiske. Samtidig udvidedes Hverringe på byens bekostning. Byformen er den almindelige slynget-vejby type og driftssystemet almindeligt trevangsburg. Den gamle bytomt er kendt.

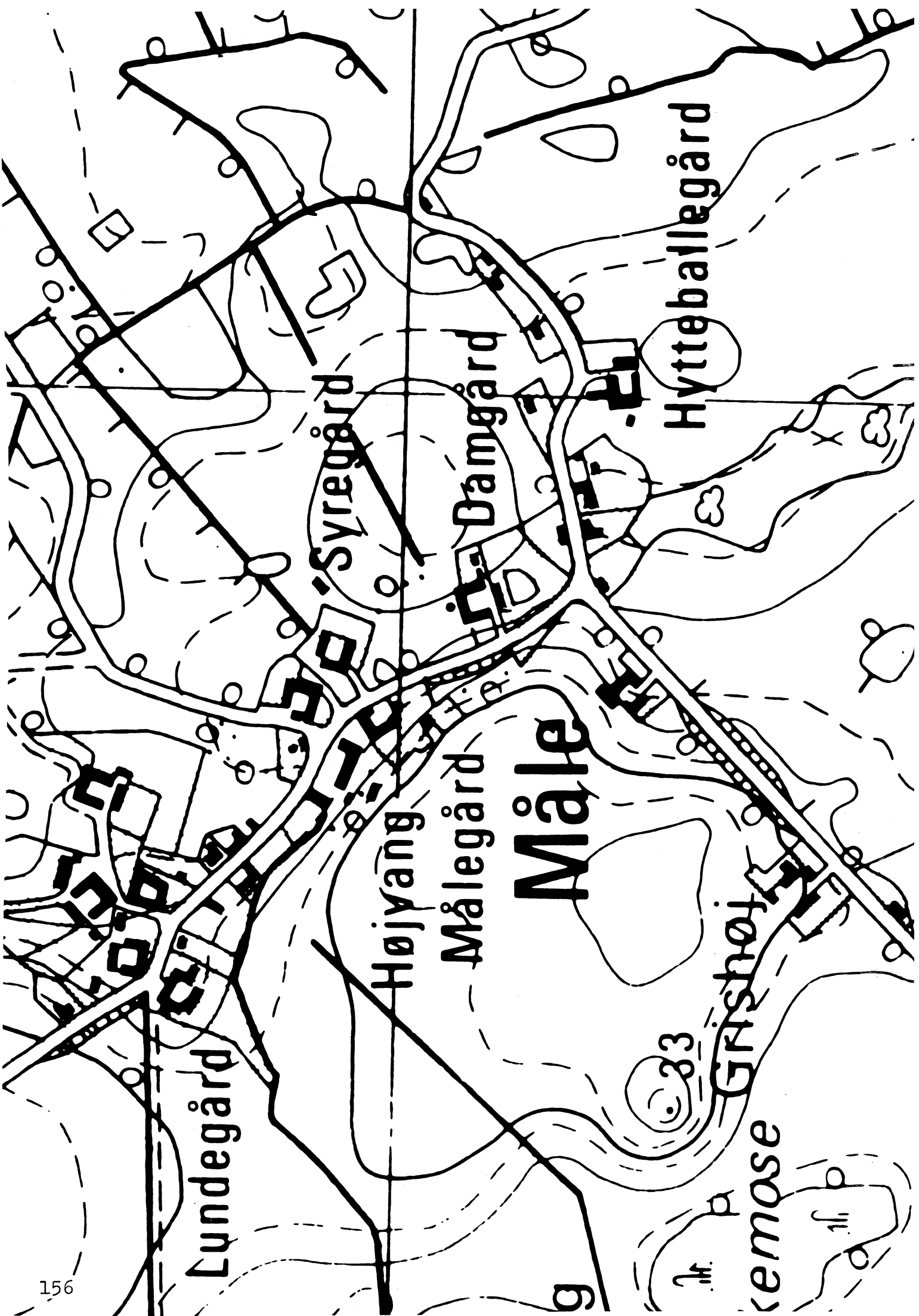
2) Udviklingstype.

Landsbyen er i helt usædvanlig grad påvirket af hovedgårds-driften, der har sat sig spor i 1) indskrænkninger af ejerlavets areal, 2) flytning af bytomten, 3) egalisering og 4) hustallets vækst, der fortsætter ind over grænsen til Hverringe. Godssy-stemet endnu intakt i 1903. En række småbrug vidner tillige om fiskeriets betydning. Byens navn ("ting-høj") peger på centrale funktioner for Hindsholm.

Sammenfattende drejer det sig om en usædvanlig renlivet hovedgårds-landsby, der endog er præget af kyst-økonomi.

Relikt-vurdering: særlig interesse

- 1) Bytomten er velbevaret. Kun enkelte gårde udflyttede, næsten ingen huse kommet til.
- 2) Kulturlandskabet har bevaret enkelte mosepartier, store dele af udskiftningshegnene og en del partier af vangehegnene. Ingen ny bebyggelse.
- 3) Særlige relikter: Gård med hestegang.
- 4) Arkæologiske interesser: Måle's gamle bytomt.

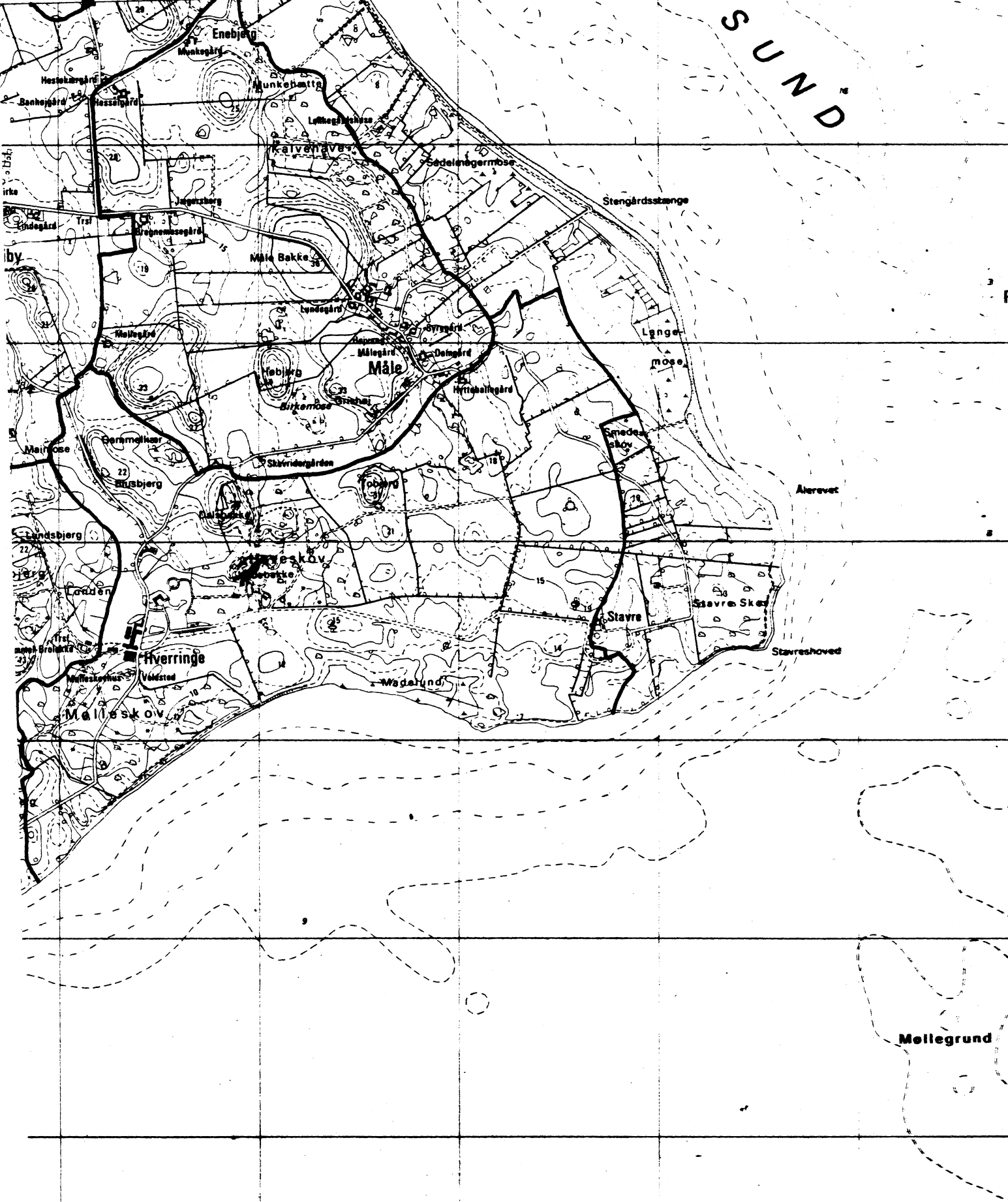

JMSØ

607 10° 42' 608 609 10° 44' 610 611 10° 46'

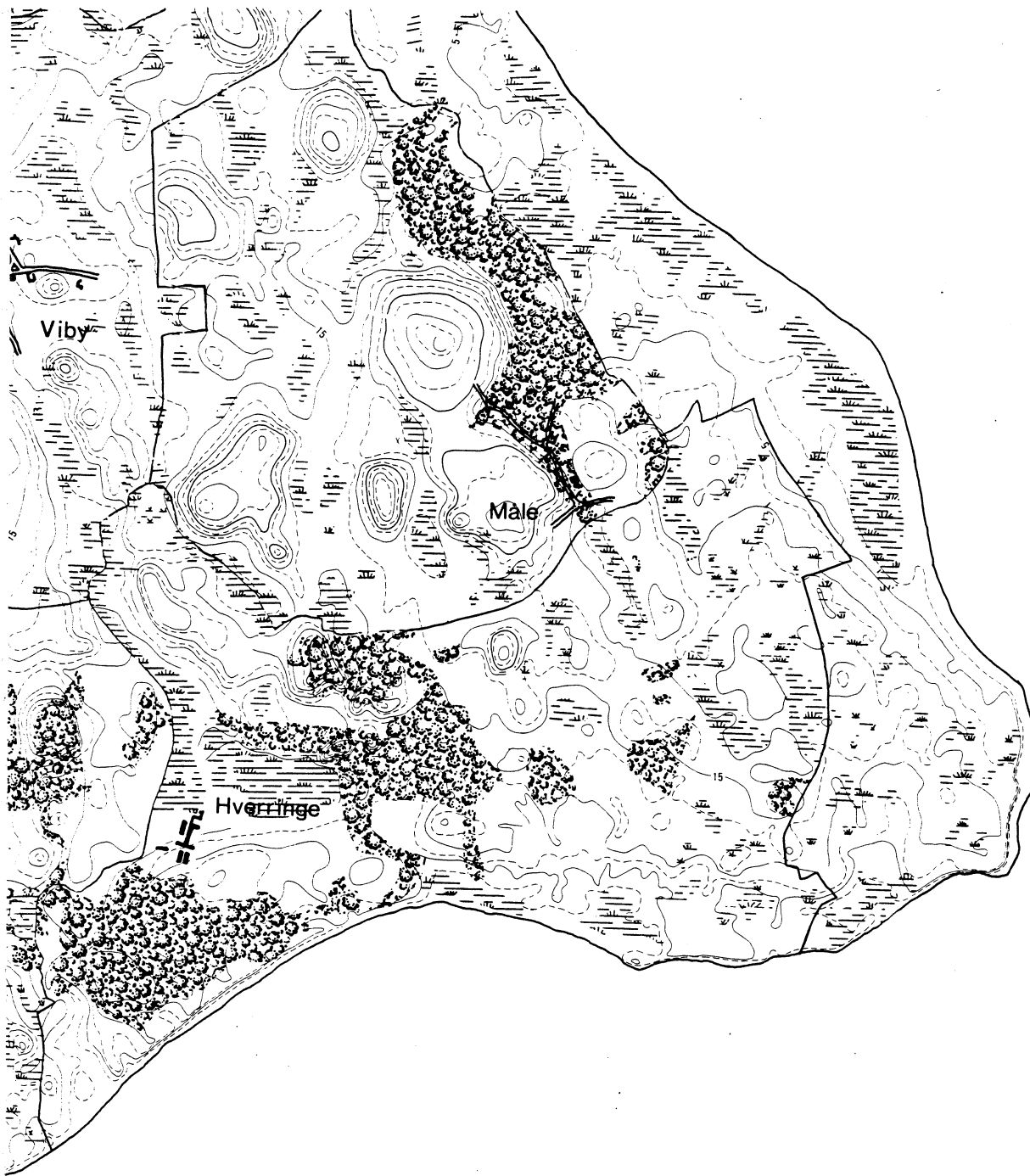
SUND

Møllegrund

TEMINDE BUGT

13

Nordskov

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Stubberup
----------	--------------------	------------------------	--------------------

Navn: Nordskov	Navnetype: -skov
-----------------------	-------------------------

Bemærkninger:

Nordskov er nævnt første gang i 1540 i formen Nordskow. Betydningen af forleddet og efterleddet i Nordskov, fremgår af navnet.

Anlægstype: Rydningssby	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder
--------------------------------	--

Bemærkninger:

En rydningsby er en landsby, som er anlagt efter forudgående skovrydning på stedet.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Stubberup
----------	--------------------	------------------------	--------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slynget vejby.

Bebyggelsen ligger op til den to-delte NS vej, der går midt gennem landsbyen. Den to-delte vej danner et fortelignende mellemrum midt i byen, men er ikke en forte, da bebyggelsen er koncentreret på den østlige side (på den vestlige kun én gård) og da der ligger to gårde inden i. Bebyggelse både N og S for vejforgreningen.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☐ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☒ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

Ligger i det SV hjørne ad den langstrakte bymark, som strækker sig nord-på til Noret og også går ud på Fyns hoved.

c. Udskiftning

år: 1810 figur: Blokudskiftning, 3 lodder øst for byen giver antydning af stjerneudskiftning, men ellers er den øvrige bymark inddelt i blokke (rektangulære).

d. Udflytning 2 huse.

- ☐ ved udskiftningen
☐ efter udskiftningen

De ligger et lille stykke nord for byen ved vejen. Ny gård lidt N for den gamle bykerne.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: Alsædedrift med rotation: $\div$
 vangeantal: 1 vang.

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Moræneflade med enkeltbakker og mar. forland.

jordbund: Alluv. saltvandssand, moræneler, lagdelt sand, stenet sand og ler, flyvesand og strandvolde samt tørv.

naturlig afgrænsning:

- ☐ overvejende
☐ overvejende med større indhold af
☒ blandingsøkonomi med ager og store engpartier, hævet havbund.

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Stubberup
----------	--------------------	------------------------	--------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☒ velbevaret☐ opløst☐ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Landsbyen gennemskåret af en ny vej gående midt gennem vejforgreningen og ødelæggende den fortelignende plads. Bortset herfra er byen yderst velbevaret, idet der stadig er 7 gårde i byen og heraf ligger de 6 omtrent på samme sted som i 1810. Dog er den østligste gård tilsyneladende flyttet er lille stykke sydpå. Der er ikke bygget nævneværdigt nye huse i byen, dog er værd at nævne en gårdlignende bygning langs vejen i den nordlige fortsættelse af bykernen.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En stor del af udskiftningstidens hegnsystem er bevaret.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☒ større overdrevarsareal☐ størsteparten opdyrket

På Fyns hoved er bevaret et overdrevarsareal. I den nordlige del af bymarken er udlagt et fritidshusområde, på begge sider er der nåleskov, ved Korsøre frugtplantage. Resten er opdyrket.

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Stubberup
-----------------	---------------------------	-------------------------------	---------------------------

STATISTIK

Areal: 289 ha, heraf opdyrket 1688: 43%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	77	58	31				
Bebyggelsesenheder:							
		1610	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:		0	10	10	7	7	8
Huse:			8		7		
Huse m/ jord:				5		7	12
Huse u/ jord:				4			2
I alt:		0	18	19	14	14	22
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit			
(90) 1664	1	9		7,7			
(90) 1688	1	9		5,7			
1844	7						
1903	8	0	0				
Folketal:							
	1787	1845	1901				
Voksne:	43	75	76				
Børn:	21	50	35				
I alt:	64	125	111				

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Stubberup
-----------------	---------------------------	-------------------------------	---------------------------

Besiddelsesforhold:					Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:			Kronen:					
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664	-	-	-	-	10	8	-	-
1844	-	-	-	-	7	7	-	-
1903	0	2			8	12	-	-

Udviklingsbeskrivelse:

Nordskov er en typisk middelalderlig rydningsby, der fra første færd synes anlagt i Eskebjergs (Scheelenborgs) skove. Den nævnes første gang i en jordebog over Eskebjerg fra 1537, og da godsets sammensætning endvidere kendes i 1449 er det sandsynligt, at Nordskov er opstået i den mellemliggende periode. Det 289 ha. store ejerlav var oprindeligt større, idet der i 1682 og omkring 1700 blev lagt jord fra Nordskov til Scheelenborg/Brockdorff. I 1537 lå der 9 gårde og 2 huse i byen. Gårdene var allerede da egaliserede. I 1603 kom det tidligere kronlen, Eskebjerg, på adelige hænder. Byen forblev i sin helhed under godset frem til det 20. århundrede. Gårdtallet var stort set uforandret fra 1537 til 1688, men herefter nedsattes det til 7 åbenbart i forbindelse med en ny egalisering, denne egaliserede struktur holdt sig herefter stort set uforandret endnu i 1903. Som følge af denne sidste egalisering var gårdtallet endnu i 1903 en anelse mindre end i 1537. Hustallet var allerede betydeligt i 1600-tallet, men stagnerede herefter og voksede først beskedent i anden halvdel af det 19. århundrede. I betragtning heraf er folketallets vækst fra 1787 til 1845 overraskende høj. Gårdstørrelsen var i 1688 på normalt niveau, men hartkornet nedsattes betydeligt i forbindelse med matriklen 1844.

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Stubberup
----------	--------------------	------------------------	--------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

☐Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☒**Landsbytypologisk vurdering: særlig interesse**

1) Anlægstype.

Nordskov er et af de få eksempler på en senmiddelalderlig rydningsby anlagt i den ekspansive kystzone. Bebyggelsen var fra først af knyttet til Scheelenborg gods, hvilket bevirkede flere senere indskrænkninger af ejerlavet. Byformen er en slyngetvejby omkring en fortelignende plads - i sig selv ret usædvanlig. Driftsøkonomien er ligeledes speciel med alsædedrift med 1 vang, hvilket system netop findes i skovegne.

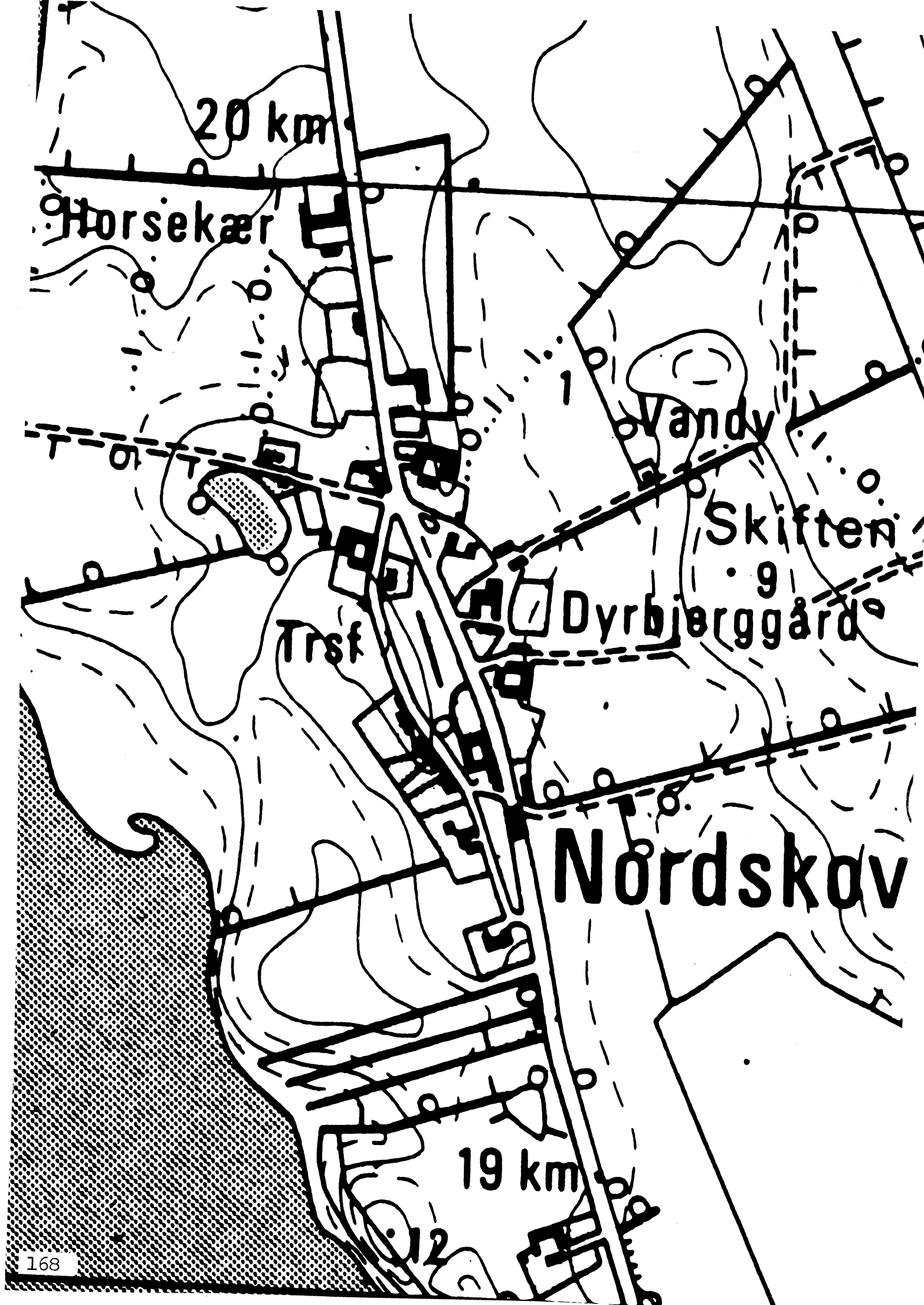
2) Udviklingstype.

Udviklingsmæssigt er byen nøje knyttet til godsdriften. Den var allerede egaliseret før 1537, omreguleredes i 1700-tallet og beholdt sin egaliserede struktur endnu i 1903. Som følge af den manglende overgang til selveje udvikler landsbyen sig påfaldende træt.

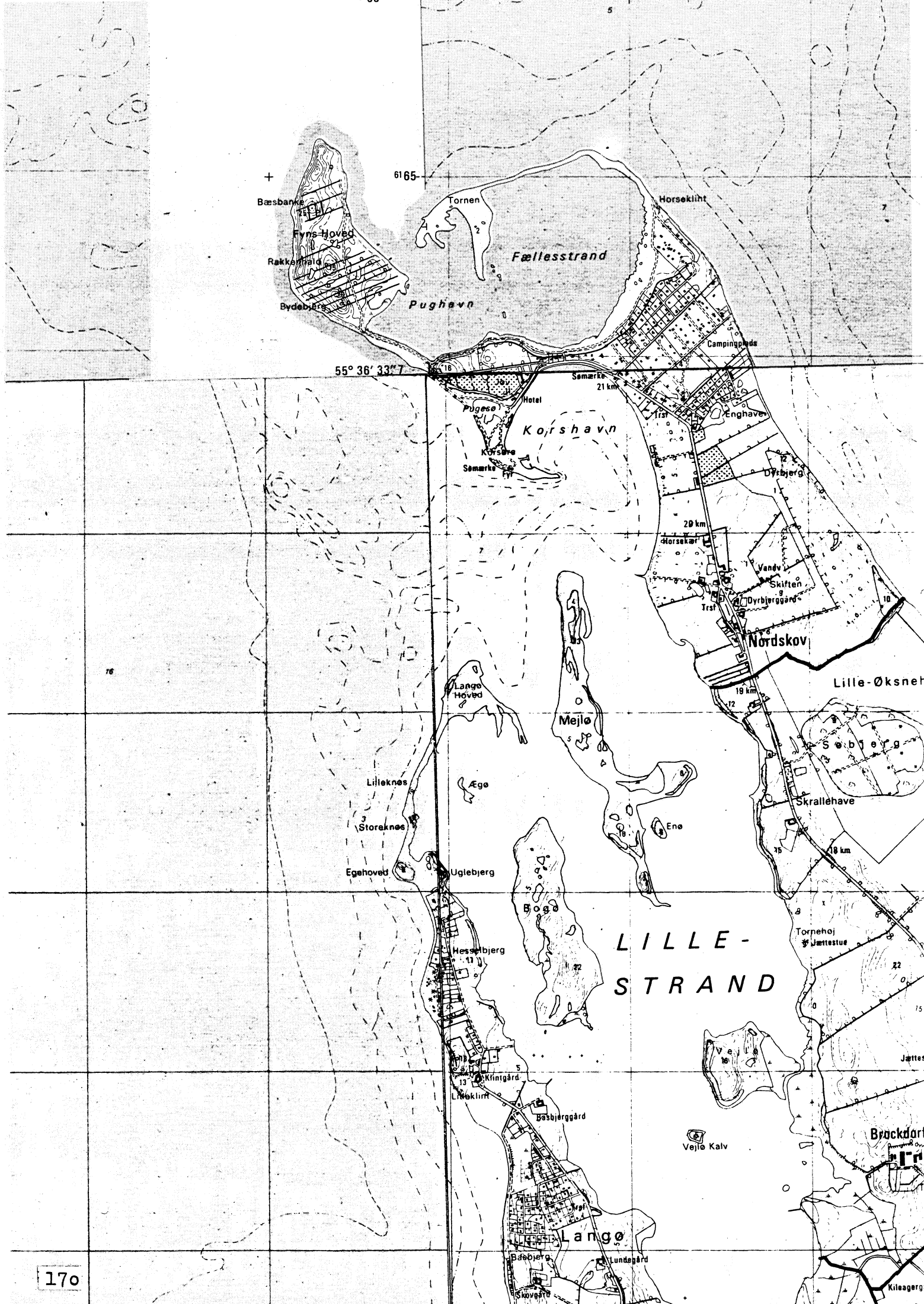
Sammenfattende drejer det sig om en speciel og meget ren anlægstype, der i helt usædvanlig grad har udviklet sig under godsøkonomiens love.

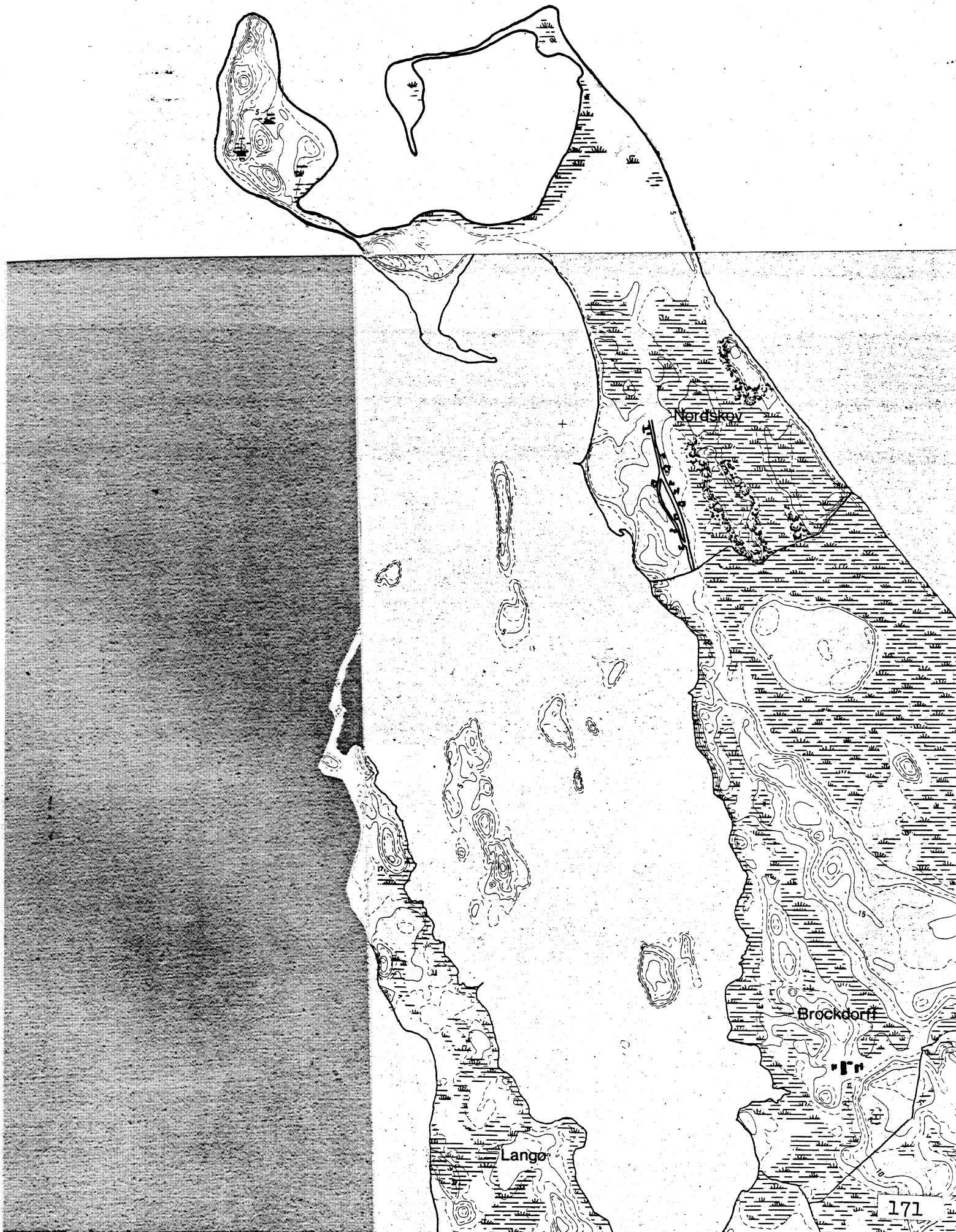
Relikt-vurdering: stor interesse

- 1) Bytomten er særdeles velbevaret, hvad gårdene angår. Men fortestrukturen og byens sammenhæng er ødelagt af et vejgennembrud.
- 2) Kulturlandskabet. Der er på Fyns hoved bevaret et stort overdrevsareal. En stor del af udskiftningshegnene er bevaret. En del fritidshusbebyggelse.
- 3) Særlige relikter: -
- 4) Arkæologiske interesser: en enkelt frilagt gårdtomt.

Over Kærby

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Driøstrup
-----------------	---------------------------	-------------------------------	---------------------------

Navn: Over Kærby	Navnetype: -by.
----------------------------	---------------------------

Bemærkninger:

Over Kærby er nævnt første gang 1458 i formen Kareby. Det kan dog ikke med sikkerhed afgøres om der er tale om Vester- eller Over Kærby. Forleddet er "kær", som betyder "kær". Efterleddet er -by, som betyder "landsby". Bebyggelsesnavne på -by anses for dannet i vikingetiden.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
------------------------------	--

Bemærkninger:

En adelby, er en landsby, som i modsætning til torperne, ikke er anlagt ved udflytning.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Bjerger	Kerteminde	Drigstrup

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slynget vejby.

Gårdene ligger samlet på begge sider af den slyngede vej, der går fra S mod N for derefter at bøje af mod V i en vinkel på 90°. Mod S er bebyggelsen dog mere spredt. SV og SØ for byen er der to højdedrag.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☐ centralby ☒ agerorientering ☐ skvororientering ☐ årorientering
☒ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

Byen ligger i den vestlige ende af bymarken, som strækker sig mod ø
helt ind til Kerteminde.

c. Udskiftning

år: 1796 figur: Blokudskiftning tændens til stjerneudskiftning øst for byen, men det meste af bymarken delt op i store rektangulære blokke.

d. Udflytning 4 gårde

- ☐ ved udskiftningen
- ☒ efter udskiftningen flyttet ned til landevejen til Kerteminde, S for byen.

ØKONOMI

a. Vangesystem driftssystem: 3-vangsbrug rotation: 2/1
vangeantal: 3

b. Ressourceområdet's sammensætning

landskabsform: Moræneflade med israndsbakke.

jordbund: Moræner med mindre forekomster af alluvialsand og -tørv.

naturlig afgrænsning:

- ☒ overvejende ager med større indhold af eng.

☐ blandingsøkonomi med

Engjord i bymarkens udkant, især Ø for byen mod Tårup inddæmmede strand

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Bjerger	Kerteminde	Drigstrup

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☒ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

6 af byens gårde ligger endnu stort set på deres gamle bytomter, mens 6 andre er flyttet ud eller fjernet, især inden i "den rette vinkel", hvor 3 gårde er fjernet. Bytomterne er ikke bebygget og derfor har byen alligevel bevaret en del af sin oprindelige karakter.

b. Skelsystem

☒ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

Se Lille Viby med hensyn til hegn mellem Lille Viby og Over Kærby. Hegn N for byen gående mod NØ med to knæk er bevaret på orig. I kort og 4-cm kort: hegn fra fællesskabets tid. Stor del af udskiftningshegnene bevaret.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☒ størsteparten opdyrket

Dels opdyrket, dels et agerområde i Ø del af bymarken bebygget.

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Drigstrup
-----------------	---------------------------	-------------------------------	---------------------------

STATISTIK

Areal: 343 ha, heraf opdyrket 1688: 56%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	95	76	78	

Bebyggelsesenheder:

	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	8	10	11	11	11	11	11
Huse:			2		5		
Huse m/ jord:						7	12
Huse u/ jord:						1	9
I alt:	8	10	13	11	16	19	32

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(55) 1664		7	4	8,6
(73) 1688		9	2	6,9
1844	1	9	1	
1903	2	7	2	

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	81	107	137
Børn:	37	33	56
I alt:	118	140	193

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Bjerger	Kerteminde	Drigstrup

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664	1	-	2	-	-	-	8	2
1844	5	3	-	-	-	-	6	5
1903	5	16					6	5

Udviklingsbeskrivelse:

Det 343 ha. store ejerlav, hvoraf i 1688 ikke mindre end 56% var opdyrket, blev ved matriklerne af 1688 og 1844 ansat til henholdsvis 76 og 78 tdr. hartkorn. Kerteminde by er formentlig anlagt på det oprindelige ejerlavs strandjorder.

I senmiddelalderen ejede bl.a. Skt. Knuds kloster jord i byen, og i første halvdel af 1600 tallet havde Ulriksholm 3 gårde i byen. I 1664 var kun 2 af gårdene i kronens besiddelse (Odense Provsti), medens Johan Rudolf Borneus fra Kerteminde ejede 3 gårde her, hvoraf han selv beboede den ene. I løbet af 1700-tallet blev Lundsgård største besidder i byen. Overgangen til selveje skete i flere tempi og endnu i 1903 var flertallet af gårdene fæstegårde. Gårdtallet ekspanderede muligvis svagt i løbet af 1500-tallet, men lagde sig herefter til hvile på et niveau af 11 gårde. Denne stabilitet såvel som hus- og befolkningstallets begrænsede vækst står givetvis i sammenhæng med de oprindeligt sammensatte besiddelsesforhold og den sene afvikling af godssystemet. Byens gårde er forholdsvis store. De blev lodsejervis gjort lige i hartkorn ved udskiftningen.

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Drigstrup
----------	--------------------	------------------------	--------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering: Interesse**

1) Anlægstype.

Agerbrugsorienteret adelby, der dog som typisk for kystbyer, er placeret i den inderste rand af ejerlavet. Byformen er den almindeligt forekommende slynget-vejby type, der her er indpasset i et af højdedrag stærkt markeret landskab. Byen havde almindeligt trevangsbrug.

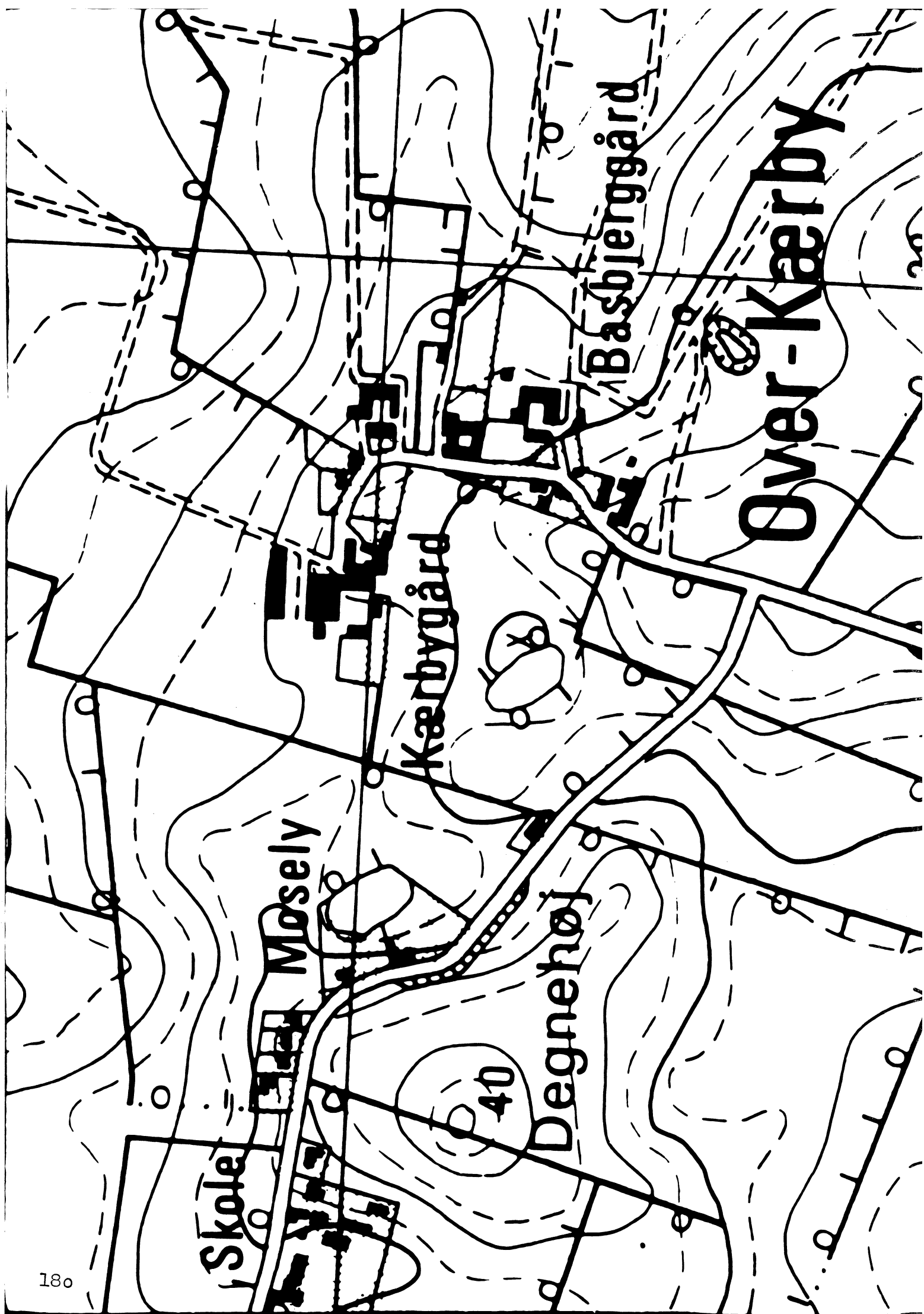
2) Udviklingstype.

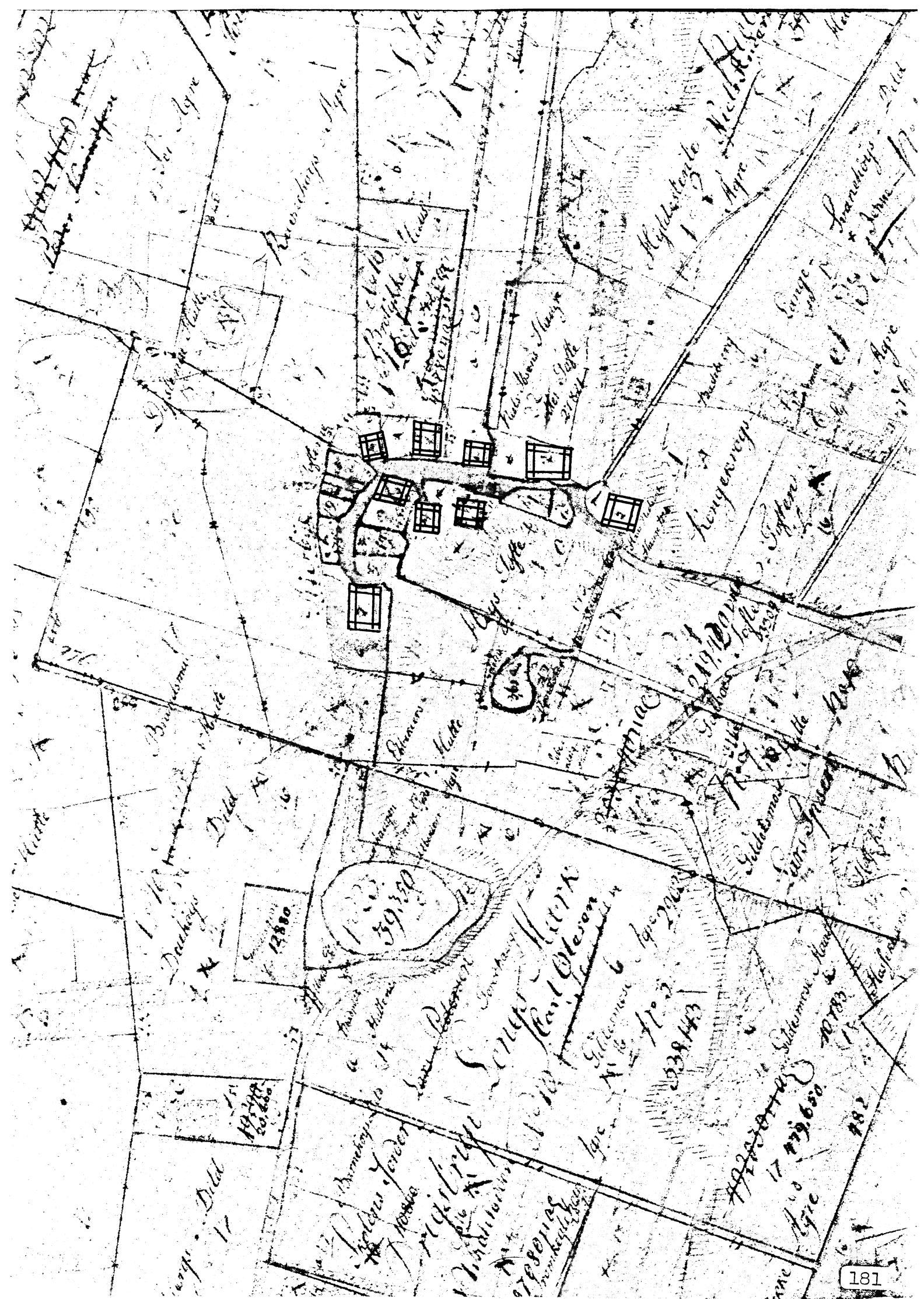
Blandt andet som følge af de meget sammensatte besiddelsesforhold, og den trinvis og ret sene afvikling af godssystemet, udviser landsbyen en ret træg udvikling.

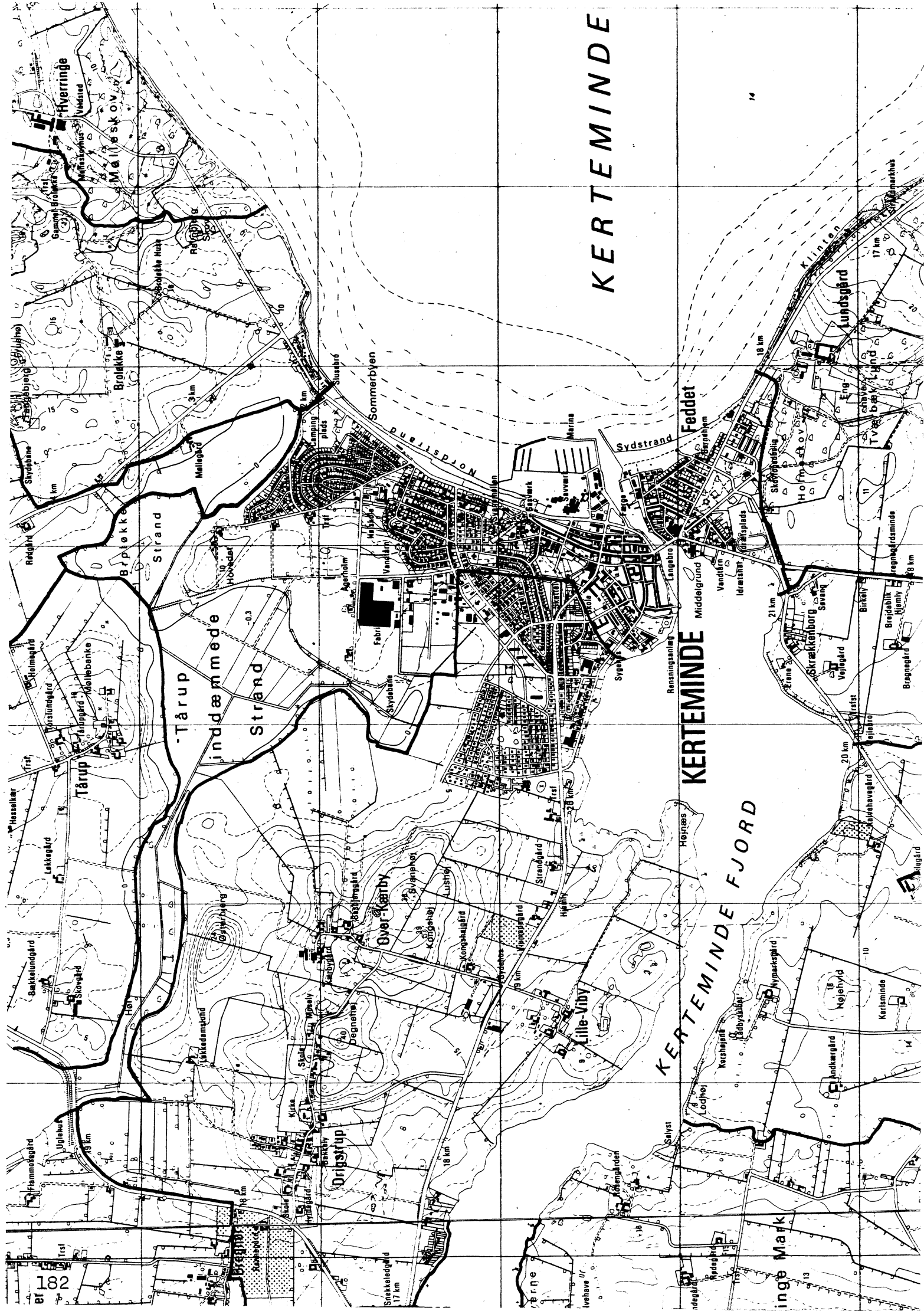
Sammenfattende drejer det sig om en noget atypisk kystlandsby.

Relikt-vurdering: Interesse

- 1) Bytomten er kun delvis bevaret, idet halvdelen af gårdene er udflyttede.
- 2) Kulturlandskab. En stor del af af udskiftningshegnene er bevaret, ligesom enkelte tidligere vange-hegn.
- 3) Særlige relikter: -
- 4) Arkæologiske interesser: 3 frilagte gårdtomter.

KERTEMINDE

Feddert

KERTEMINDE

KERTEMINDE FJORD

inge Mark

Revninge

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Revninge
-----------------	---------------------------	-------------------------------	--------------------------

Navn: Revninge	Navnetype: -inge.
--------------------------	-----------------------------

Bemærkninger:

Revninge er nævnt første gang 1430 i formen Ræffninge. Forleddet er fuglenavnet ravn. Efterleddet er -inge, som er en afledningsendelse, hvis tolkning, der er en del uenighed om. De mest fremherskende tolkninger er: 1) Det er et oprindeligt naturnavn.

2) "Området tilhørende en bestemt gruppe mennesker".

Stednavne på -inge, menes at være danne før vikingetid.

Anlægstype: Adelby med kirke.	Anlæggelsestidspunkt: På overgangen mellem vikingetid og middelalder.
---	---

Bemærkninger:

En adelby, er en landsby, som i modsætning til torperne, ikke er anlagt ved udflytning.

Historiske tildragelser:

I sognet findes tre middelalderlige voldsteder nemlig Lindshøj, voldstedet ved Voldsgaard og voldstedet i Jershaves have. Ved Lundsgård Klint er fundet en middelalderlig guldfingerring.

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Revninge
----------	--------------------	------------------------	-------------------

BY- OG EJERLAVSTYPER

a. By-tomten Slynget vejby.

Meget langstrakt med forgreninger i begge ender (ca. 1600 m fra vest til øst). Bebyggelsen ligger jævnt fordelt på begge sider af vejen.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☐ centralby
 ☒ agerorientering
 ☐ skovorientering
 ☐ åorientering
☒ randby
 ☐ engorientering
 ☐ kystorientering

c. Udskiftning

år: 1794 figur: Blokudskiftning

d. Udflytning Ca. 4

- ☒ ved udskiftningen
☐ efter udskiftningen

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug

rotation: 2/1

vangeantal: 3

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Nordøstfyns moræneflade med en tunneldal.

jordbund: Moræneler.

naturlig afgrænsning:

- ☐ overvejende
☒ overvejende ager med større indhold af eng.
☐ blandingsøkonomi med

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Revninge
----------	--------------------	------------------------	-------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☒ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Meget få gårde synes at være flyttet ud efter udskiftningen. Den oprindelige struktur i landsbytomten bevaret selvom der er opført en del huse i nyere tid.

b. Skelsystem

☒ vangesystemets hegn☐ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

Det Ø-V gående skel syd for Revninge gård er vange-skel. Det samme gælder markvejen S-N vest for Glensbjerggård.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☒ størsteparten opdyrket

I den østlige del er nogle skovpartier bevaret. Disse synes at være blevet udvidet efter 1800. Østligst - øst for gården Holevvang er et område sprunget i skov. Et skovparti område syd for Jershave bevaret. Landskabet præget af ringe bebyggelse uden for landsbytomten. En mindre bebyggelse opstået ud til Kertinge Nor - nordligst i ejerlavet.

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Revninge
-----------------	---------------------------	-------------------------------	--------------------------

STATISTIK

Areal: 745 ha, heraf opdyrket 1688: 45%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	211	100	157	

Bebyggelsesenheder:

	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	27	2	30	26	22	30	29
Huse:					21		
Huse m/ jord:			2	9		45	48
Huse u/ jord:			4	4			13
I alt:	27	2	36	39	43	75	90

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(55) 1664	5	13	11	7,3
(69) 1688	19	7		3,7
1844	14	17		
1903	13	16	0	

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	167	280	326
Børn:	80	159	152
I alt:	247	439	478

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Bjerger	Kerteminde	Revninge

Besiddelsesforhold:					Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:			Kronen:					
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			1		13	4	16	2
1844	14	10	-	-	15	25	1	10
1903	13	43			16	18	0	0

Udviklingsbeskrivelse:

Det 745 ha. store ejerlav, hvoraf i 1688 45% var opdyrket, takseredes i 1688 til 100 tdr. htk., medens landgildehartkornet som så ofte for kystlandsbyer er langt højere. En "Bytofte" i Rismarken (1682) vidner måske om landsbyens vikingetidige forgænger. "Slarup Mark" i Revninge Mellemmark (1682) er formentlig vidnesbyrd om en nedlagt landsby Slarup. Skelforløbet mod Lundsgård viser med sine rette linier tydeligt, at hovedgården er udvidet på landsbyens bekostning. Som det ofte er tilfældet har hovedgården sat sig på sognets hele kyststrækning ud mod Kerteminde bugten. I senmiddelalderen ejede Dalum Kloster og Revninge kirke hver en gård i landsbyen, men i øvrigt har sognets hovedgårde givetvis ejet størsteparten. I 1610 var der kun 2 skattepligtige bønder, resten har været ugedagstjenere til de indensogns hovedgårde. I 1664 lå 13 gårde til Lundsgård-Jershav, men 16 gårde til nabogården Rørbæk. Overgangen til selveje skete i flere tempi og endnu i 1903 var flertallet af byens gårde fæstebrug.

Gårdtallet varierer en del i perioden først og fremmest som følge af småbrug, bol., på overgangen mellem hus og gårdklassen. I 1664 betegnes således 6 enheder med et hartkorn på over 1 td. som "gadehuse". I 1688 var der da også 9 huse med jord i byen. Disse småbrug er karakteristiske for kystlandsbyer med fiskerimuligheder. Gårdtallet synes at være nogenlunde uændret fra 1511 til 1903, medens hus- og befolkningstallets vækst følger det normale mønster.

Gårdene var i 1688 forholdsvis små, som det er normalt for kystlandsbyer. Lundsgård omtales som hovedgård fra 1400-tallet, medens Jershav først nævnes i 1523. Fra 1648 havde den fælles ejer med Lundsgård.

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Revninge
----------	--------------------	------------------------	-------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

☐Stor
interesse:☒Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** stor interesse

1) Anlægstype.

Stor kirke-adelby af før-vikingetids navnetypen - inge. Agerbrugsorienteret randby, således som dette ofte ses hos kystlandsbyer. Byen havde almindeligt trevangsbrug, og byformen er den almindeligt forekommende slynget-vejby, der her strækker sig over 1,6 kms. længde. Ejerlavet har oprindeligt været naturligt afgrænset på alle sider, men hovedgården Lundsgård har bragt uorden i dette system. En nedlagt torp peger på en centralisering af bebyggelsen.

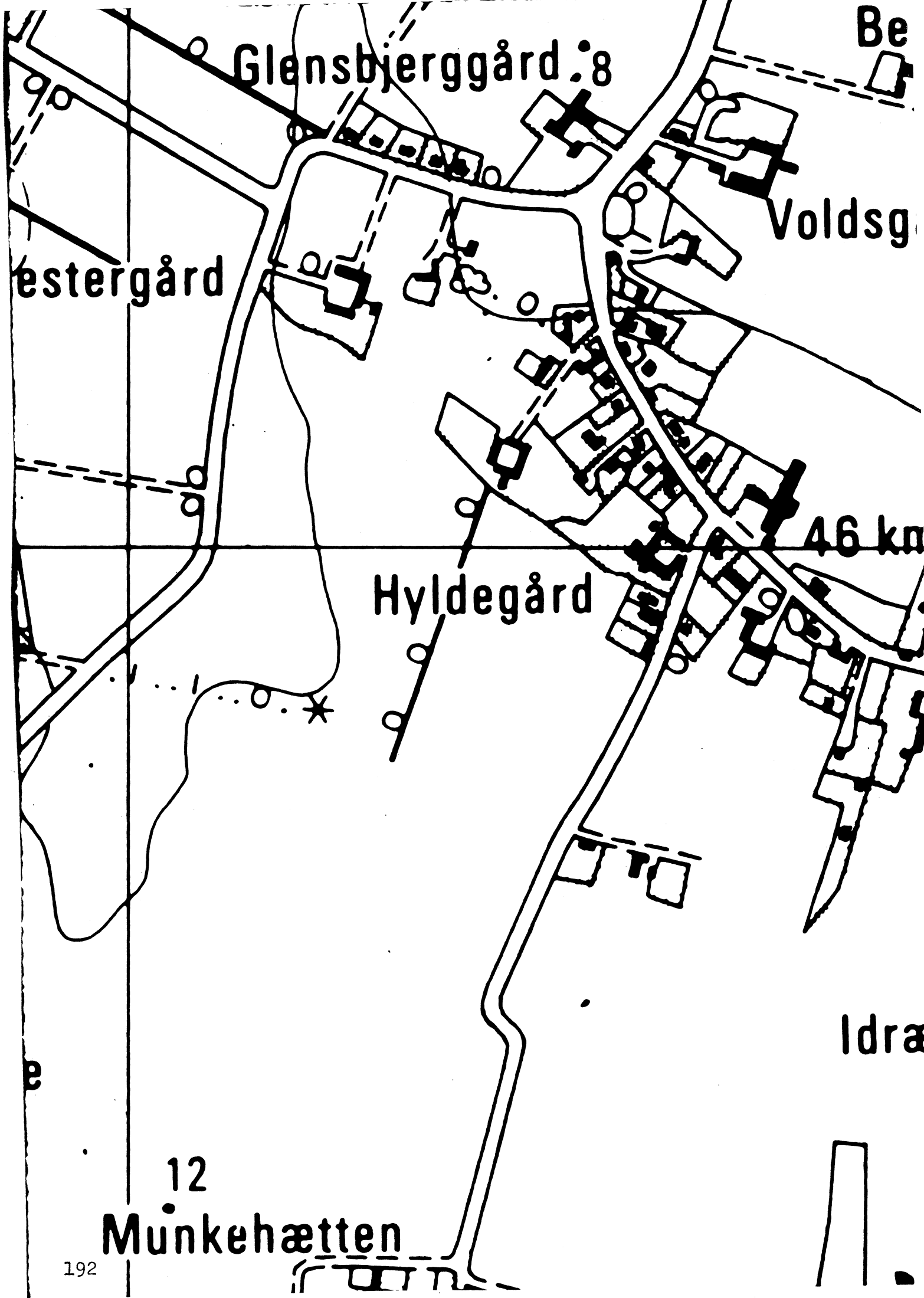
2) Udvikling.

Den store adelby kom aldrig fuldt ud på en besidders hånd, og udviklingen i landsbyen er ret træg, idet der dog i tidens løb opstår adskillige småbol - delvis baseret på fiskeri. Til landsbyen er knyttet en meget markant hovedgårdsudvikling, der i selve landsbyen har afsat sig 2 voldsteder.

Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis ren kystlandsbystype, med usædvanlig størrelse og tæt tilknytning til hovedgårdsudviklingen.

Relikt-vurdering: stor interesse

- 1) Bytomten: er delvis bevaret, omend der er opført en del huse i nyere tid.
- 2) Kulturlandskabet: Størsteparten opdyrket, men en del skov bevaret. Ingen større bebyggelser uden for landsbytomten. Enkelte partier vange-hegn bevaret.
- 3) Særlige relikter: Kirke, hospital (opr. 1736), to voldsteder.
- 4) Arkæologiske interesser: Tomten af Slarup og Bytoften.

Glensbjerggård :8

Be

Voldsg

estergård

46 km

Hyldegård

Idra

12
Munkehætten

skrog

rd

Skole

Revninge

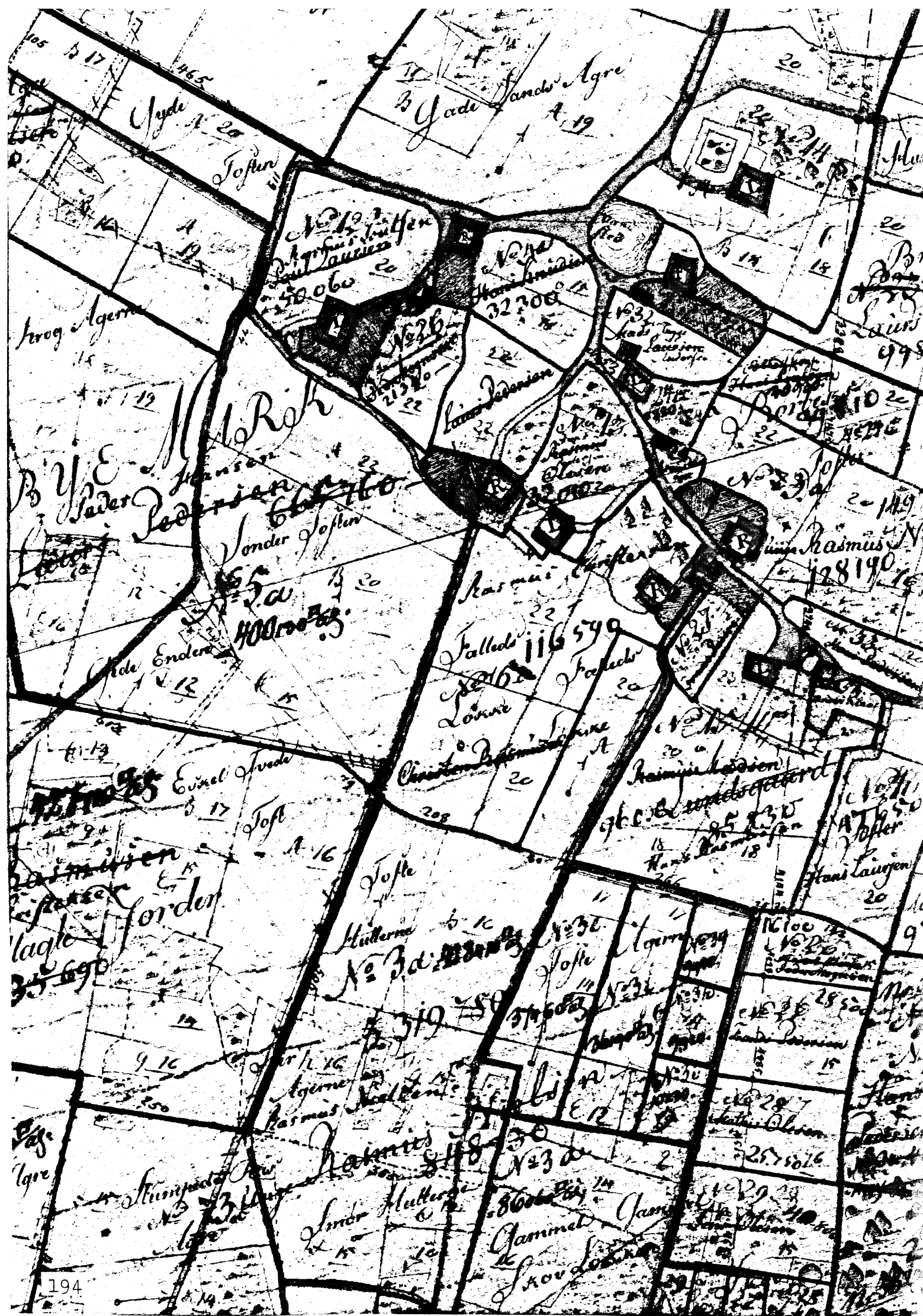
Trsf

Enghavegård

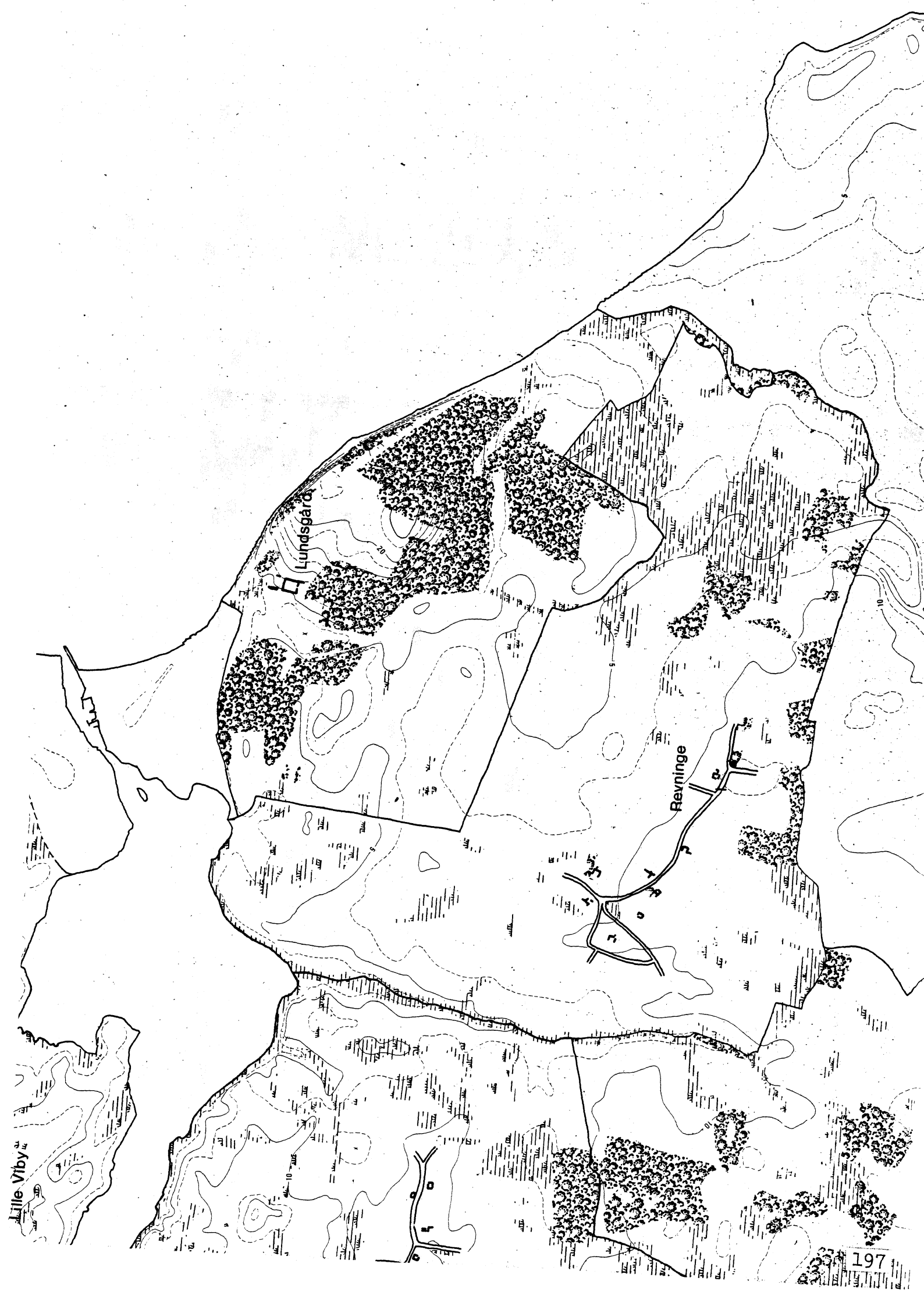
Store-Havegård

splads

Kirke

Rynke by

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Rynkeby
----------	--------------------	------------------------	------------------

Navn: Rynkeby	Navnetype: -by.
------------------	--------------------

Bemærkninger:

Rynkeby er nævnt første gang 1277-86 i formen Rynkæby. Forleddet er "rink", som betyder "stridsmand", mand i almindelighed. Efterleddet er -by, som betyder "landsby". Stednavne på -by anses for at være danne i vikingetiden.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: På overgangen mellem vikingetid og middelalder.
-----------------------	--

Bemærkninger:

En adelby, er en landsby, som i modsætning til torperne, ikke er anlagt ved udflytning.

Historiske tildragelser:

I Rynkeby fødtes 1725 filosofen Fr. Chr. Eilschov, 1765 præsten J. Fr. Boesen.

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Rynkeby
----------	--------------------	------------------------	------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☐ delvis bevaret☒ opløst og nybebygget

Halvdelen af byens oprindelige gårde er flyttet ud og deres gårdtomter er bebygget. Der har funden en kraftig parcelhusbebyggelse sted omkring Rynkeby, men det meste S for byen langs vejnettet. Den nye bebyggelse i den gamle bykerne følger stadig vejnettet, så byens struktur som slynget vejby er stadig bevaret,

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

c. Ressourceområde

☐ større engareal☒ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☐ størsteparten opdyrket

Skovarealer Ø og NØ for byen bevaret.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Bjerger	Kerteminde	Rynkeby

STATISTIK

Areal: 612 ha, heraf opdyrket 1688: 44%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	208	102	118	

Bebyggelsesenheder:

	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	19	8	20	20	15	20	21
Huse:		2	9		27		
Huse m/ jord:				3		51	58
Huse u/ jord:				1		3	48
I alt:	19	10	29	24	42	74	127

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(26) 1664	5	2	12	10,9
(40) 1688	9	7	4	5,1
1844	9	10	1	
1903	11	9	1	

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	156		405
Børn:	65		190
I alt:	221		595

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Rynkeby
-----------------	---------------------------	-------------------------------	-------------------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			6	-	11	9	3	-
1844	19	25	-	-	-	1	1	28
1903	21	98	-	-	-	-	-	8

Udviklingsbeskrivelse:

Det 612 ha. store ejerlav, hvoraf 44% i 1688 var opdyrket, takseredes i 1664 til 208 tdr. (landgilde- htk.), medens de følgende opmålingsmatrikler halverede denne taksering. Et par hundrede meter syd for byen er lokaliseret en vikingetidsboplads, sandsynligvis forgængerens til den nuværende kirkeby. Et marknavn "Grydstrup" (1682) vidner om en nedlagt middelalderlandsby. Nogle gårde blev i 1600-tallet lagt under Skovsbo, hvad givetvis har forrykket ejerlavsgænsen.

Allerede i 1200-tallet modtog Rynkeby kirke en større jorde-gave og ved middelalderens udgang havde kirken ikke færre end 5 gårde i byen. En hovedgård i byen, Rynkebygård, omtales fra 1352. Den opkøbes i midten af 1400-tallet af den kendte godssamler Eggert Frille. Ved skiftet efter dennes datter i 1504 bestod godset af 7 gårde-hovedgården var opløst. Herudover ejede Skt. Hans Kloster i 1400-tallet 2 gårde i byen. I 1500-tallet blev nabohovedgården Skovsbo dominerende besidder. I 1583 havde Skovsbo, foruden huse, ialt 8 gårde i Rynkeby. Det lykkes dog aldrig for Skovsbo at blive enebesidder. Overgangen til selveje var stort set gennemført i 1844.

Gårdtallet synes stabilt fra 1511 til 1688 (det lave tal i 1610 afspejler skattefri ugedagstjenere til de indensogns hovedgårde), men synes at dale noget i 1700-tallet. Bl.a. sammenlagdes Ulriksholms 2 gårde i byen. Igennem det 19. århundrede genoprettes gårdtallet. Hustallet vokser frem til 1844 i normalt tempo, men accelerer herefter kraftigt i overensstemmelse med en usædvanlig stor befolkningsvækst. Gårdene er i 1688 forholdsvis små.

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Rynkeby
----------	--------------------	------------------------	------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse: ☐Interesse: ☒Stor
interesse: ☐Særlig
interesse: ☐**Landsbytypologisk vurdering:** interesse

1) Anlægstype.

Stor kirke-adelby. Centralby med almindeligt trevangsbrug, men engorienteret. Byformen er den almindeligt forekommende slynget-vejby type. Ejerlavet omfatter en nedlagt middelalderlandsby. En vikingetidig forgænger er kendt.

2) Udvikling.

Trods tilstedeværelsen af en senmiddelalderlig landsbyhovedgård kom den store adelby aldrig på én besidders hånd, og udviklingen i landsbyen er foregået ret trægt.

Relikt-vurdering: interesse

1) Bytomten er delvis opløst og nybebygget.

2) Kulturlandskabet. En del udskiftningshegn og større skovarealer er bevarede. Flere områder med nyere bebyggelse.

3) Særlige relikter: Kirke og hospital (opr. 1804).

4) Arkæologiske interesser: En Gammelbytomt, et middelalderbytomt, Grydstrup.

Lindstrømgård

Byløkkegårde

Skovgård

Idrætsplads

Kirke

Trst

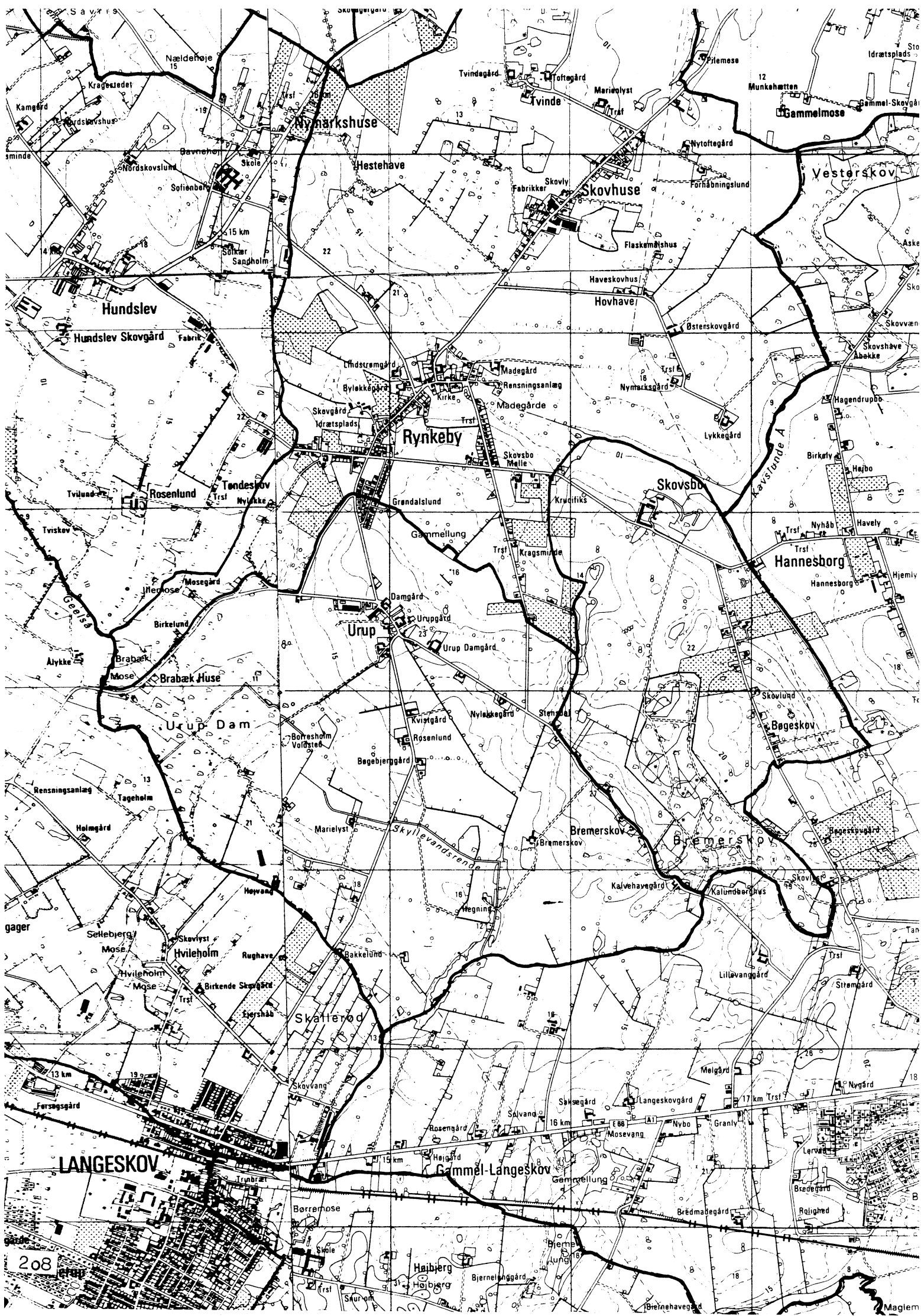
Rynkeby

Madeg

Rensn

Skovsb

Malle

Kølstrup

Hundslev

Hundslev

Rynkeby

Skovsbo

Urup

Røjerup

Salby

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Mesinge
----------	--------------------	------------------------	------------------

Navn: Salby	Navnetype: -by.
----------------	--------------------

Bemærkninger:

Salby er nævnt første gang i 1488 i formen Salby. Forleddet er sal, som betyder hedensk hellidom, stormands sædegård eller midlertidigt opholdssted så som huse på en sæter. Efterleddet er -by, som betyder landsby eller måske oprindeligt gård. Stednavne på -by anses for at være dannet i vikingetiden.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
-----------------------	---

Bemærkninger:

En adelby er en landsby, som i modsætning til torperne, ikke er opstået ved udflytning.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Mesinge
----------	--------------------	------------------------	------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☒ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

En del af gårdene (ca. 9) flyttet ud fra byen, heraf 2 i dennes umiddelbare nærhed. De øvrige ca. 11 gårde ligger på deres oprindelige plads i byen. En del af de gamle gårdtomter er ubebyggede, men der er dog sket noget nybyggeri i den V del.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En stor del af blokudskiftningsens hegn bevaret.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☒ størsteparten opdyrket

Intet af de store engarealer bevaret.

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Mesinge
-----------------	---------------------------	-------------------------------	-------------------------

STATISTIK

Areal: 495 ha, heraf opdyrket 1688: 54%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	186	149	106	

Bebyggelsesenheder:

		1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:		18	20	20	18	21	23
Huse:		1			10		
Huse m/ jord:				1		10	17
Huse u/ jord:			6	5		1	23
I alt:		19	26	26	28	32	63

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(45)	1664	3	3	14	9,3
(55)	1688	4	7	9	7,5
	1844	6	15		
	1903	13	10	0	

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	137	168	204
Børn:	68	68	94
I alt:	205	234	298

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Bjerger	Kerteminde	Mesinge

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664	-	-	6	2	-	-	14	4
1844	4	-	-	-	-	-	17	11
1903	19	40			-	-	4	0

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 495 ha. store ejerlav var i 1688 ikke mindre end 54% opdyrket. Ejerlavet vurderedes i 1688 til 149 tdr. htk. i 1844 derimod kun til 106 tdr. I senmiddelalderen ejede præsteembedet i Mesinge 1 gård, Odensebispen 3 gårde og kronen (Eskebjerg Len) 3 gårde og 3 huse. Størstedelen af byen har dog sandsynligvis allerede på dette tidspunkt tilhørt Brolykke, der i 1664 ejede 12 gårde og 3 huse i byen. I 1806 var de største lodsejere Brolykke, Hverringe og Scheelenborg. Overgangen til selveje fandt sted ret sent nemlig fortrinsvis i anden halvdel af det 19. århundrede.

Gårdtallet er forholdsvis stabilt fra 1610 til 1774 og stiger kun svagt i det 19. århundrede. Hus- og befolkningstallet ligeledes en forholdsvis svag vækst.

Gårdstørrelsen var i 1688 forholdsvis stor, og der synes at være foregået en lodsejervis egaliserings ved udskiftningen.

Blandt de 20 gårde i 1664 fandtes 3 små (fisker-) bol.

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Mesinge
-----------------	---------------------------	-------------------------------	-------------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** interesse

1) Anlægstype.

Salby er en forholdsvis stor adelby af den vikingetidige navnetype - by. Ejerlavet synes oprindeligt at have været større, idet Tårup må anses for udflytterbebyggelse til Salby, ligesom de rette skelforløb ved grænsen til Brolykke peger på tidligere udvidelser af hovedgårdsmarken. Bebyggelsen er som typisk for kystlandsbyer placeret i det inderste hjørne af ejerlavet, i dette tilfælde ned mod et større engområde. Byen havde almindeligt trevangsbrug. Byformen er slynget-vejby, dog med stærkt reguleret islæt.

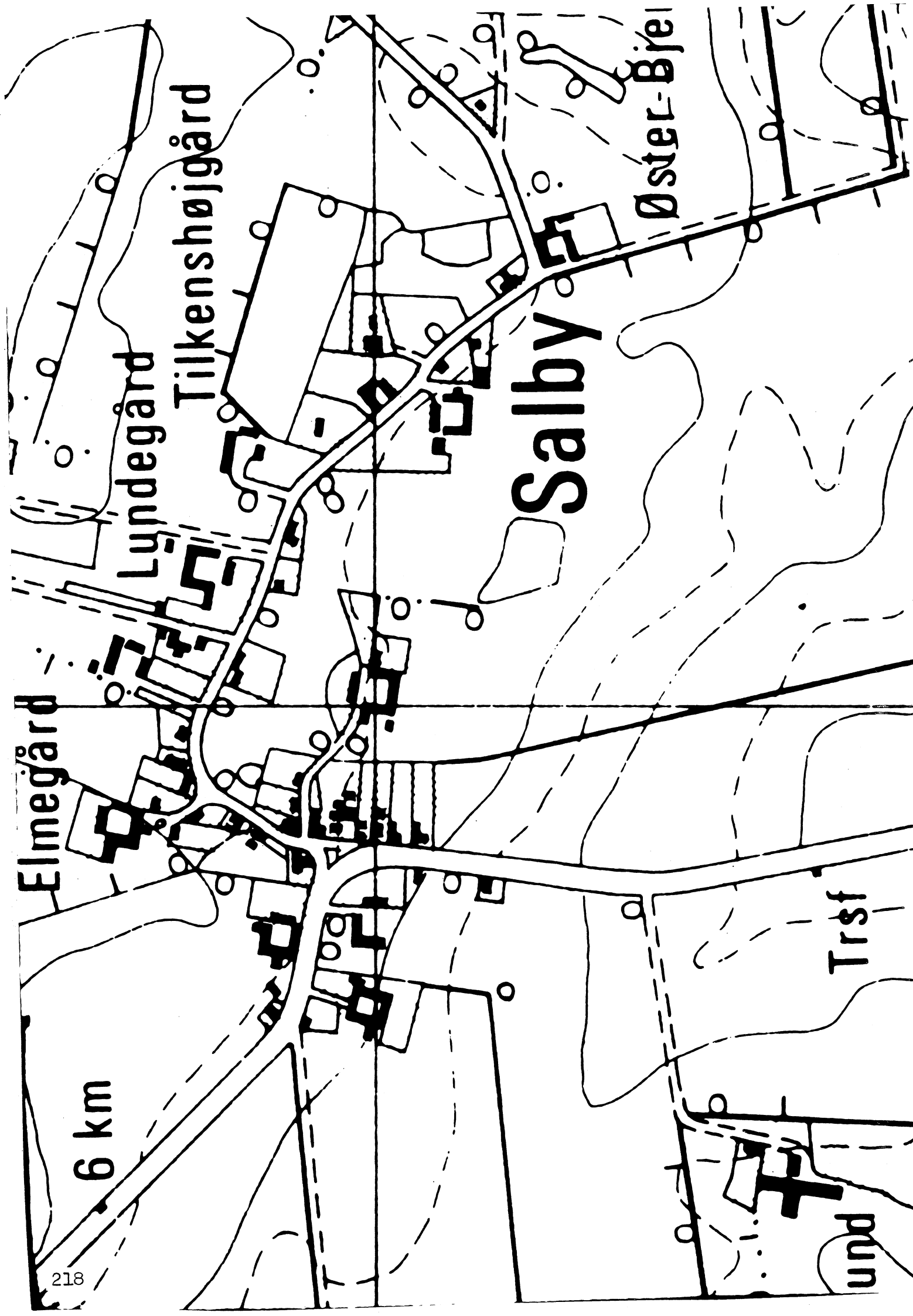
2) Udviklingstype.

På trods af naboskabet til hovedgården Brolykke kom byen aldrig på en besidders hånd, og udviklingen former sig i det hele ret trægt.

Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis almindelig anlægstype uden specielle udviklingstræk.

Relikt-vurdering: interesse

- 1) Bytomten er kun delvis bevaret, idet ca. halvdelen af gårdene er udflyttet, ligesom der forekommer en del nybyggeri.
- 2) Kulturlandskabet er næsten totalt opdyrket. En stor del af udskiftningshegnene bevarede.
- 3) Særlige relikter: -
- 4) Arkæologiske interesser: -

Elmegård

6 km

Lündegård

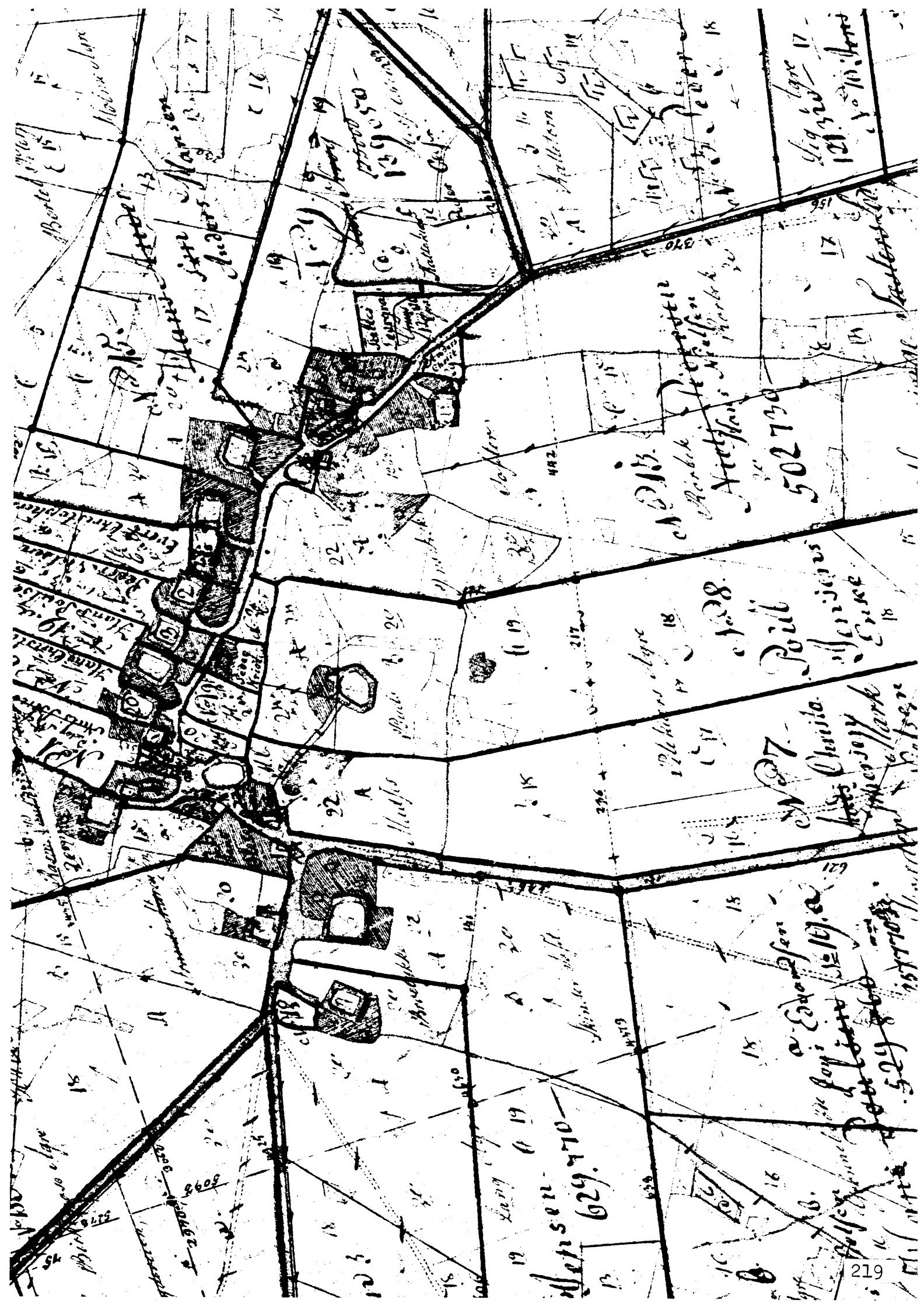
Tilkenshøjgård

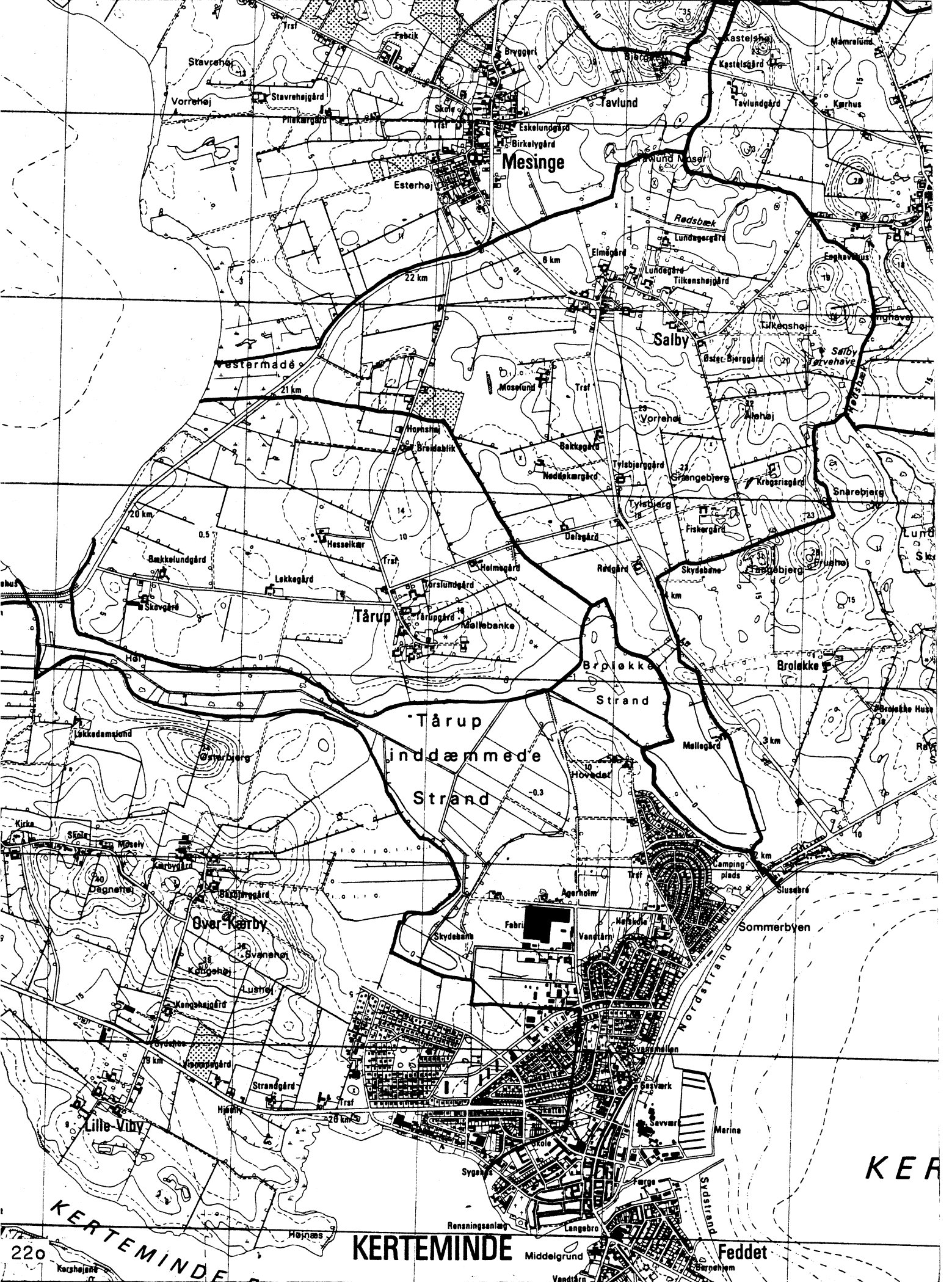
Salby

Øster-Bjæl

Trsf

und

Stubberup

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Stubberup
-----------------	---------------------------	-------------------------------	---------------------------

Navn: Stubberup	Navnetype: -torp
-------------------------------	--------------------------------

Bemærkninger:

Stubberup er nævnt første gang 1488 i formen Stubedrop. Sandsynligvis kommer navnet af "stubbathorp", som betyder "nybygge, anlagt på ryddet plads, hvor stubbene står tilbage." Stednavne på -torp anses for at være dannet i vikingetid eller middelalder.

Anlægstype: adelby	Anlæggelsestidspunkt: omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
----------------------------------	--

Bemærkninger:

En adelby, er en landsby, som i modsætning til torperne ikke er anlagt ved udflytning.

Historiske tildragelser:

I Stubberup sogn fødtes 1800 veterinæren Gustav Michelsen.

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Stubberup
----------	--------------------	------------------------	--------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slynget vejby

Byens 4 gårde ligger på begge sider af en slynget vej midt gennem landsbyen uden nogen form for regelmæssighed. Byen ligger neden for vestsiden af et mindre højdrag. Midt på dette og lidt uden for byen ligger kirken og præstegården.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☐ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☒ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

I den SV ende parallelt med bymarksgrænsen. Mod Ø agerjord, mindre engareal mod SV.

c. Udskiftning

år: 1799 figur: Blokudskiftning, bymarken er inddelt i rektangulære blokke af uregelmæssig størrelse, de sydligste ligger ØV i hele bymarkens bredde.

d. Udflytning 2

- ☐ ved udskiftningen
☒ efter udskiftningen 2 (1 gård + 1 hus) flyttet ud N for byen.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug

rotation: 2/1

vangeantal: 3

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Moræneflade med enkeltbakker.

jordbund: Moræneler med forekomster af tørv.

naturlig afgrænsning:

- ☐ overvejende
☒ overvejende ager med større indhold af eng og skov.

☐ blandingsøkonomi med

Størsteparten af bymarken er agerjord på de S høidedrag. Der er engjord midt på den Ø side og spredt i den sydlige del af bymarken. Skov spredt på den østlige side.

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Stubberup
----------	--------------------	------------------------	--------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☒ velbevaret☐ opløst☐ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Der er stadig 4 gårde i byen, hvoraf de 3 ligger på samme sted, mens én (den næstsydligste) er flyttet over på den anden side af vejen. Kirken og præstegården ligger stadig i byens periferi. Der er bygget enkelte huse langs vejen til kirken, midt i byen samt N for byen.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

velbevaret

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevarsareal☒ størsteparten opdyrket

Det meste af bymarken er i dag opdyrket - enkelte af engarealerne (SV for byen og midt mellem to højdedrag i den sydlige ende) er tilplantet som frugtplantager.

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Stubberup
-----------------	---------------------------	-------------------------------	---------------------------

STATISTIK

Areal: 148 ha, heraf opdyrket 1688: 56%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	51	34	28				
Bebyggelsesenheder:							
		1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:		4	5	5	5	6	5
Huse:		1	3		2		
Huse m/ jord:				1		7	10
Huse u/ jord:				3		1	13
I alt:		5	8	9	7	14	28
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit			
(60) (1:2) 1664		3	2	10,2			
1688		3	2	6,6			
1844	3	3					
1903	2	3	0				
Folketal:							
	1787	1845	1901				
Voksne:	33	67	98				
Børn:	13	38	48				
I alt:	46	105	146				

FYNS AMT	Herred: Bjerge	Kommune: Kerteminde	Sogn: Stubberup
-----------------	--------------------------	-------------------------------	---------------------------

Besiddelsesforhold:					Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:			Kronen:					
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664	-	-	1	-	1	1	3	2
1844	2	4	-	-	4	3	-	1
1903	2	19			3	4	0	0

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 148 na. store ejerlav var i 1688 ikke mindre end 56% opdyrket. Hartkornet takseredes til 34 tdr., i 1844 til 28 tdr. Den lille kirke-adelbys ejerlav må oprindeligt have rakt til Storebæltskysten. Men strandskovsbæltet her, der oprindeligt tilhørte kronen, afhændes i 1600-tallet til Hverringe gods, der oprettede aflæggerhovedgården Bøgebjerg her. Stubberup er, som typisk for kystbyer, placeret i den inderste rand af ejerlavet.

Af byens 5 gårde hørte endnu i 1664 kun 1 til den indensogns hovedgård Scheelenborg, (jvf. den manglende skattefri hoverigård i 1610) under kronen er regnet annexpræstegården, medens de 3 øvrige gårde sorterede under hver sin ejer. I 1700-tallet lykkedes det dog for Scheelenborg at erhverve størsteparten af byen uden dog at blive eneejer. Endnu i 1903 var hovedparten af gårdene fæstebrug.

Antallet af gårde er uforandret fra 1610 til 1903. Hustallet er forholdsvis højt allerede i 1600-tallet, men stagnerer herefter, for dog at vokse i normalt omfang i det 19. århundrede, ligesom befolkningstallets vækst endog ligger over normen.

Gårdstørrelsen var i 1688 lidt over normal, der synes i forbindelse med udskiftningen at være sket en lodsejervis egaliserings.

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Stubberup
----------	--------------------	------------------------	--------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

☐Stor
interesse:☒Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** stor interesse

1) Anlægstype.

Lille kirke-adelby med randplacering, som typisk for kystlandsbyer. Byen er agerorienteret med almindeligt trevangsbrug. Byformen er slynget-vejby, der her er passet ind i landskabets markante højdedrag.

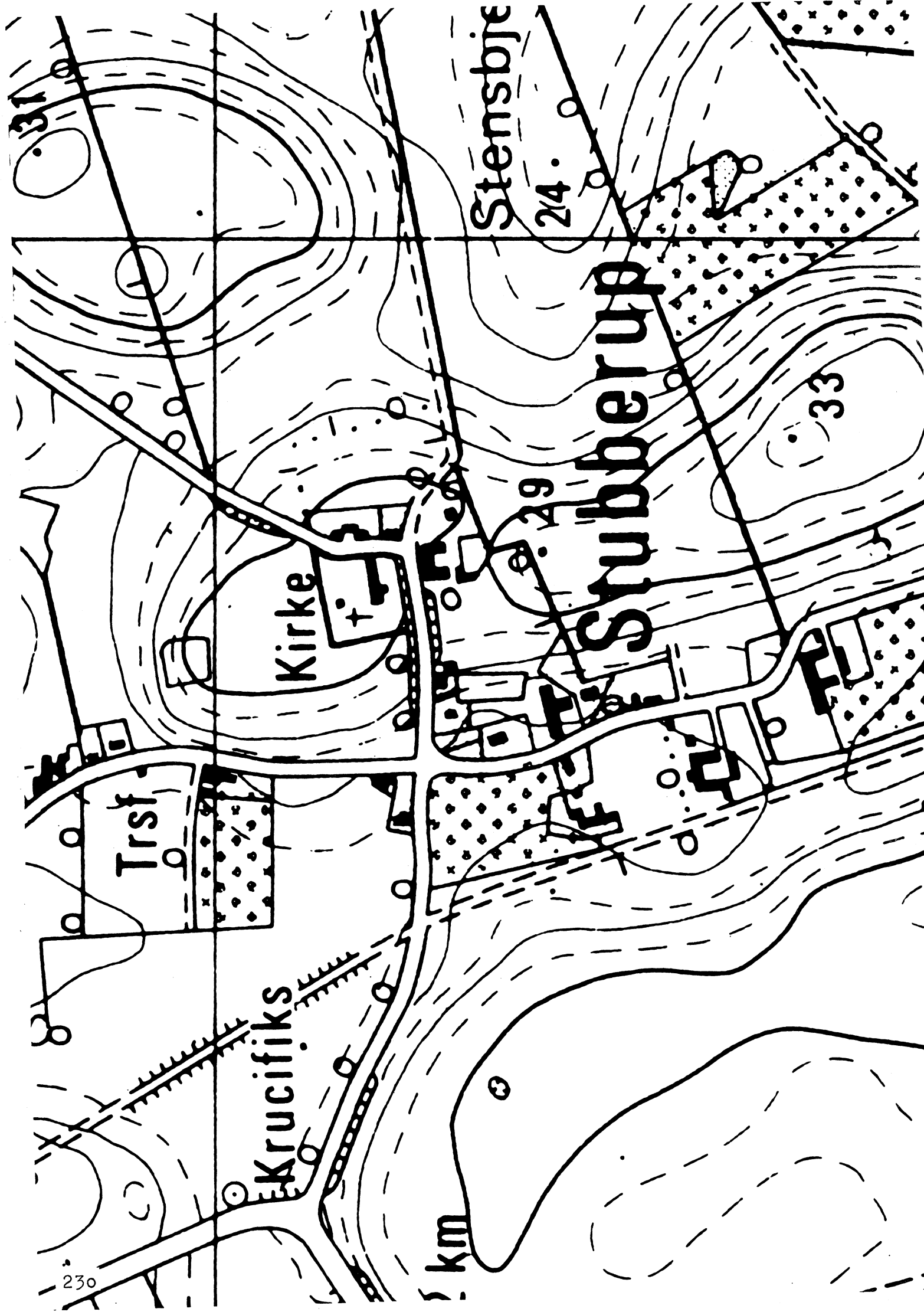
2) Udviklingstype.

Byens ejerforhold centraliseres først sent og aldrig totalt. Som følge af godssystemets sene afvikling er gårdtallet konstant.

Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis almindelig anlægstype, der på grund af træg udvikling har bevaret sin oprindelige struktur i udstrakt grad.

Relikt-vurdering: stor interesse

- 1) Bytomten er velbevaret. Dog nytilkommet en del huse.
- 2) Kulturlandskabet. Husdyrressourcerne er i dag opdyrkede. Udskeftningshegnene er velbevarede.
- 3) Særlige relikter: Kirken.
- 4) Arkæologiske interesser: en enkelt frilagt gårdtomt.

Øksnehave

Ørnebjerg

Radiolys

Pumpestation

Snave Ren

17

Bræckdørf

Skrædderbakke

Pilemørgård

Ertebjerg

Kilemørgård

Bakkely

Birkemørgård

Kastanier

Stålbakke

Borger

Stålbakke

Stålbakke

Stålbakke

Stålbakke

Stålbakke

Stålbakke

Stålbakke

Stålbakke

Stålbakke

Stålbakke

Stålbakke

Stålbakke

Stålbakke

Stålbakke

Stålbakke

Stålbakke

Stålbakke

Stålbakke

Martofte

Bøgebjerg

ORET

HINDSHOLM

232

15

Tvinde

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Rynkeby
----------	--------------------	------------------------	------------------

Navn: Tvinde	Navnetype:
---------------------	------------

Bemærkninger:

Tvinde er nævnt første gang 1458 i formen Twingæ. Navnet består kun af et led, som muligvis kommer af "thwing", som betyder "indhegning".

Anlægstype: Udflytterbebyggelse	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder.
--	---

Bemærkninger:

En udflytterbebyggelse (torp) er en fra moderbyen (adelbyen) udflyttet landsby. Tvinde er udflyttet fra Rynkeby.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Rynkeby
----------	--------------------	------------------------	------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Polygonal forteby.

Byens 4 gårde ligger uregelmæssigt omkring en forte (i form af en bred vejudvidelse). To af gårdene ligger tæt sammen.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☒ centralby ☐ agerorientering ☒ skovorientering ☐ åorientering
☐ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

Byen er omringet af skov på den N og S side.

c. Udskiftning

år: 1795 figur: Blokudskiftning.

d. Udflytning

- ☐ ved udskiftningen
☒ efter udskiftningen 1 af de to tætliggende gårde er flyttet ud lige ø for byen.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug
vangeantal: 3

rotation: 2/1

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Moræneflade med hedeslette.

jordbund: Moræneler med seng. ferskvandssand.

naturlig afgrænsning:

- ☐ overvejende
☒ overvejende ager med større indhold af skov
☐ blandingsøkonomi med

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Rynkeby
----------	--------------------	------------------------	------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☒ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

25% af gårdene er udflyttet og den brede gadeforte ikke bevaret. Ingen nybebyggelse af betydning.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☐ udskiftningshegnene☒ intet af betydning

c. Ressourceområde

☐ større engareal☒ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☐ størsteparten opdyrket

Skovareal bevaret nord for byen.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Bjerger	Kerteminde	Rynkeby

STATISTIK

Areal: 210 ha, heraf opdyrket 1688: 45%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	51	41	41				
Bebyggelsesenheder:							
	1511		1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	5		4	4	4	9	7
Huse:					4		
Huse m/ jord:						4	8
Huse u/ jord:							2
I alt:	5		4	4	8	13	17
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit			
(100) 1664			4	12,8			
(100) 1688			4	9,0			
1844	5	3	1				
1903	4	2	1				
Folketal:							
	1787	1845	1901				
Voksne:	32		63				
Børn:	10		19				
I alt:	42		82				

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Rynkeby
----------	--------------------	------------------------	------------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664	-	-	-	-	4	0	-	-
1844	9	-	-	-	-	4	-	-
1903	7	10	-	-	-	-	-	-

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 210 ha. store ejerlav var i 1688 45% opdyrket. Takseringen i hartkorn er ret stabil fra 1664 til 1844. En del af byens areal stammer muligvis fra den nedlagte landsby Atteltved, der i senmiddelalderen var udlagt til græsbed for bl.a. Tvinge og Kejrup.

I senmiddelalderen ejede Skt. Knuds Kloster, Odense, hele byen. Efter reformationen opnåede Skovsbo i 1577 skøde på byens 5 gårde fra kronen. Endnu i 1664 lå hele byen under Skovsbo, men i 1700-tallet var ejendomsretten spredt, idet bl.a. Ulriksholm ejede en gård. Overgangen til selveje var stort set tilendebragt i 1844. Antallet af gårde var i 1511 og endnu i 1583 på 5, men i forbindelse med en egalisering af gårdene, nedsattes antallet til 4. Dette niveau holdt sig herefter frem til 1774. I løbet af det 19. århundrede voksede gårdtallet betragteligt, medens hustallets vækst ikke helt følger det normale tempo.

De egaliserede gårde var meget store, såvel målt i 1664 som 1688 hartkorn, medens de nytilkomne gårde i det 19. århundrede overvejende var småbrug.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Bjerger	Kerteminde	Rynkeby

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** interesse

1) Anlægstype.

Skovorienteret torpbebyggelse med centralbyplacering. Ejerlavsgrænserne ændret som følge af landsbyen Atteltveds nedlæggelse. Byen har almindelig trevangsbrug. Byformen er den på Fyn ret sjældne polygonale forteby.

2) Udviklingstype.

Byen var allerede i senmiddelalderen samlet på en besidders hånd og blev som følge heraf allerede egaliseret på et ret tidligt tidspunkt. I øvrigt udvikler byen sig i overensstemmelse med de generelle mønstre.

Sammenfattende drejer det sig om en ikke særlig ren anlægstype, hvis udvikling følger gængse mønstre.

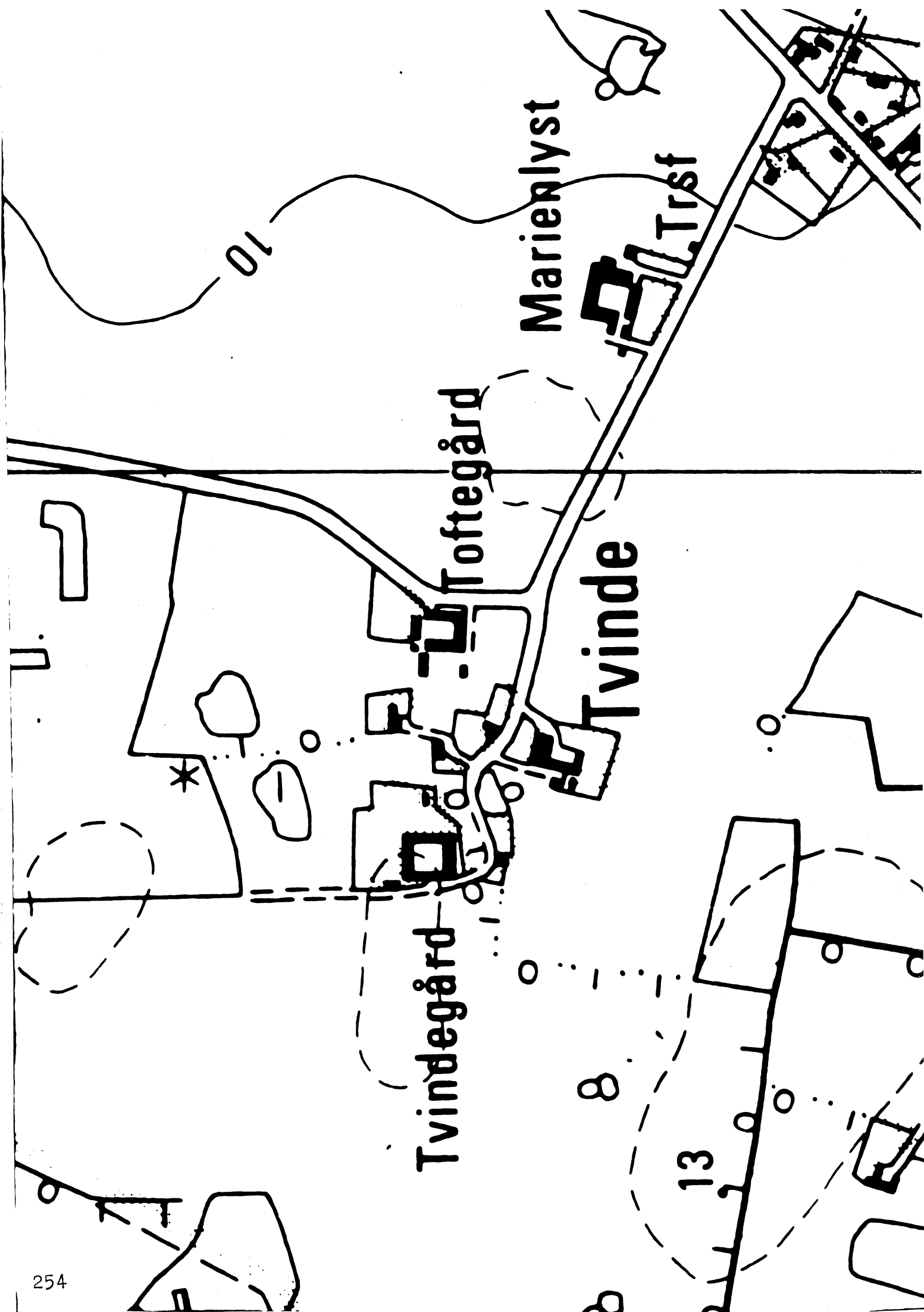
Relikt-vurdering: interesse

1) Bytomten er kun delvis bevaret.

2) Kulturlandskabet. Bortset fra et skovareal nord for byen, er intet af betydning bevaret.

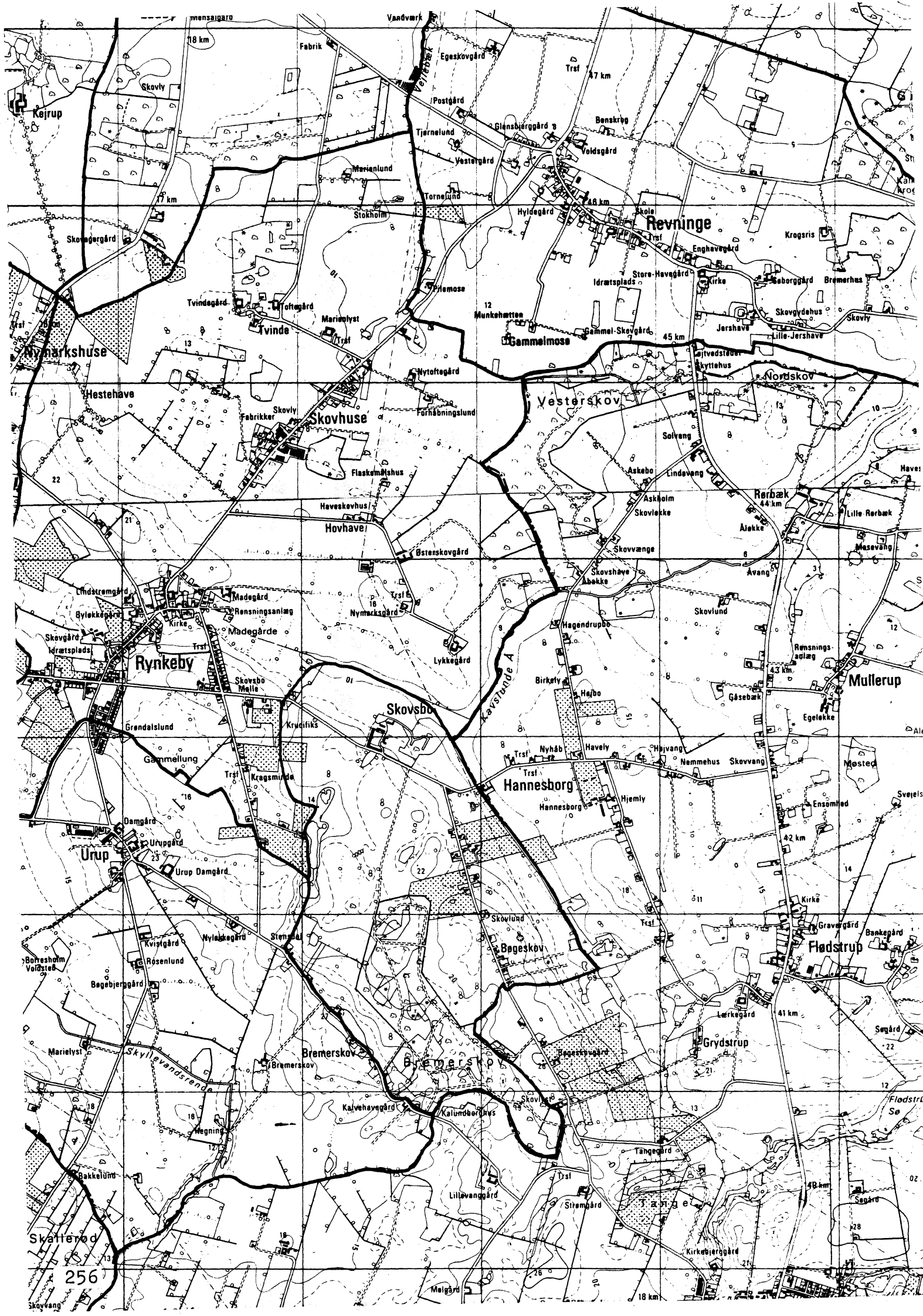
3) Særlige relikter: ingen

4) Arkæologiske interesser: Tomten af landsbyen Atteltved.

RKER

Tårup

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Mesinge
----------	--------------------	------------------------	------------------

Navn: Tårup	Navnetype: -torp.
--------------------	--------------------------

Bemærkninger:

Tårup er nævnt første gang 1366-87 i formen Torp. Stednavnet består kun af et led nemlig torp, som betyder bebyggelse. Bebyggelsesnavne på -torp anses for dannet i vikingetid eller middelalder.

Anlægstype: Udflytterbebyggelse	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder.
--	---

Bemærkninger:

En udflytterbebyggelse (torp) er en fra moderbyen (adelby) udflyttet landsby. Tårup er udflyttet fra Salby.

Historiske tildragelser:

Orientalisten professor Dines Andersen (1861-1940) voksede op i Tårup.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Bjerger	Kerteminde	Mesinge

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slynget vejby.

Gårdene ligger spredt og usystematisk langs vejen med 3 gårde mod S, 1 i midten og 2 mod N med ca. 350 m fra nord til syd. Tomten præget af at nogle gårde er flyttet ud ved udskiftningen.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☒ centralby ☒ agerorientering ☐ skovoriering ☐ åorientering
☐ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

Ligger på et højdedrag, omgivet af vådområder mod øst, syd.

c. Udskiftning

år: 1796 figur: Blokudskiftning.

d. Udflytning 3

- ☒ ved udskiftningen 33% flyttet ud ved udskiftningen.
☐ efter udskiftningen

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug
vangeantal: 3

rotation: 2/1

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Moræneflade med marint forland.

jordbund: Moræneler med mindre forekomster af alluvialt saltvandssand.

naturlig afgrænsning:

- ☐ overvejende
☒ overvejende ager med større indhold af eng
☐ blandingsøkonomi med
 Ressourceområdet overvejende naturlig afgrænset.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Bjerger	Kerteminde	Mesinge

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☒ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

33% af gårdene flyttet ud ved udskiftningen - senere endnu en. Kun få huse bygget i nyere tid, der ikke har ændret strukturen nævneværdigt.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn2 ☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

Ad. 2 Ret mange bevaret.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevarsareal☒ størsteparten opdyrket

Med en del enkeltgårde spredt i landskabet.

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Mesinge
-----------------	---------------------------	-------------------------------	-------------------------

STATISTIK

Areal: 324 ha, heraf opdyrket 1688: 49%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	82	84	68				
Bebyggelsesenheder:							
		1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:		12	9	10	9	10	12
Huse:		1			1		
Huse m/ jord:						2	1
Huse u/ jord:			1*	1		4	6
I alt:		13	10	11	10	16	19
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit			
(55) 1664		6	3	9,1			
(40) 1688	2	3	5	8,4			
1844	2	6	2				
1903	6	5	1				
Folketal:							
	1787	1845	1901				
Voksne:	52	88	82				
Børn:	41	23	28				
I alt:	93	111	110				

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Mesinge
-----------------	---------------------------	-------------------------------	-------------------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			3				6	1 [⊕]
1844	1	-	-	-	-	-	10	5
1903	9	6			-	-	3	1

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 324 ha. store ejerlav var i 1688 49% opdyrket. Samme år takseredes ejerlavet til 84 tdr. htk., i 1844 68 tdr. htk.

Byen er udflyttet fra Salby.

I senmiddelalderen var besiddelsesforholdene ret sammensatte. Mesinge Kirke ejede 2 gårde og 1 gadehus. Kronen (Eskebjerg Len) ejede 2 gårde, og Skt. Hans Kloster i Odense ejede ligeledes gods i byen. Herudover er kendt adelige besiddere. Fra 1573 til 1631 nævnes en hovedgård, Torslundegård, i byen. Endnu i 1884 sås resten af den gamle gårds stuehus og grave, den blev inden 1662 delt i 2 fæstegårde. I 1664 ejede offentlige stiftelser 3 gårde, medens de resterende 6 var fordelt på Eskebjerg (Scheelenborg), Hverringe, Brolykke og selvejer Hans Krag i Mesinge. Besiddelsesforholdene forblev sammensatte og overgangen til selveje skete i flere tempi og var endnu ikke afsluttet i 1903.

Gårdtallet i 1610 er påfaldende højt, særligt i betragtning af at (den skattefrie) Torslundsgård vel næppe er medregnet. Fra 1664 til 1844 er gård-tallet stort set stabilt, hvorefter det stiger svagt frem til 1903. Hus og befolkningstallets vækst ligger ligeledes langt under normen. I 1688 var gårdene forholdsvis store. I 1664 omtales "Nye Mølle", der utvivlsomt har ligget på "Møllebanke" umiddelbart øst for byen.

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Mesinge
----------	--------------------	------------------------	------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

☐Stor
interesse:☒Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** stor interesse

1) Anlægstype.

Forholdsvis stor torpbebyggelse, med centralbys placering på et højdedrag. Ejerlavet delvis naturlig afgrænset. Byen er ager-orienteret med almindeligt trevangsbrug. Byformen er den almindeligt forekommende slynget-vejby type.

2) Udviklingstype.

På trods af tilstedeværelsen af en landsbyhovedgård omkring 1600 lykkes det aldrig at samle byen på en besidders hånd. Udviklingen i byen er bl.a. som følge heraf træg også i det 19. århundrede.

Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis ren anlægstype, der kun undergår meget små ændringer frem til 1903.

Relikt-vurdering: stor interesse

1) Bytomten er delvis bevaret, og kun meget lidt nybyggeri.

2) Kulturlandskabet fremstår i dag næsten totalt opdyrket. Kun få bebyggelsesenheder spredt i ejerlavet. Ret mange udskiftningshegn bevaret.

3) Særlige relikter: -

4) Arkæologiske interesser: Tomt af Torslundsgård, Mølletomt, flere frilagte gårdtomter.

Hesselkær

Trsf

Holmegård

Torslundgård

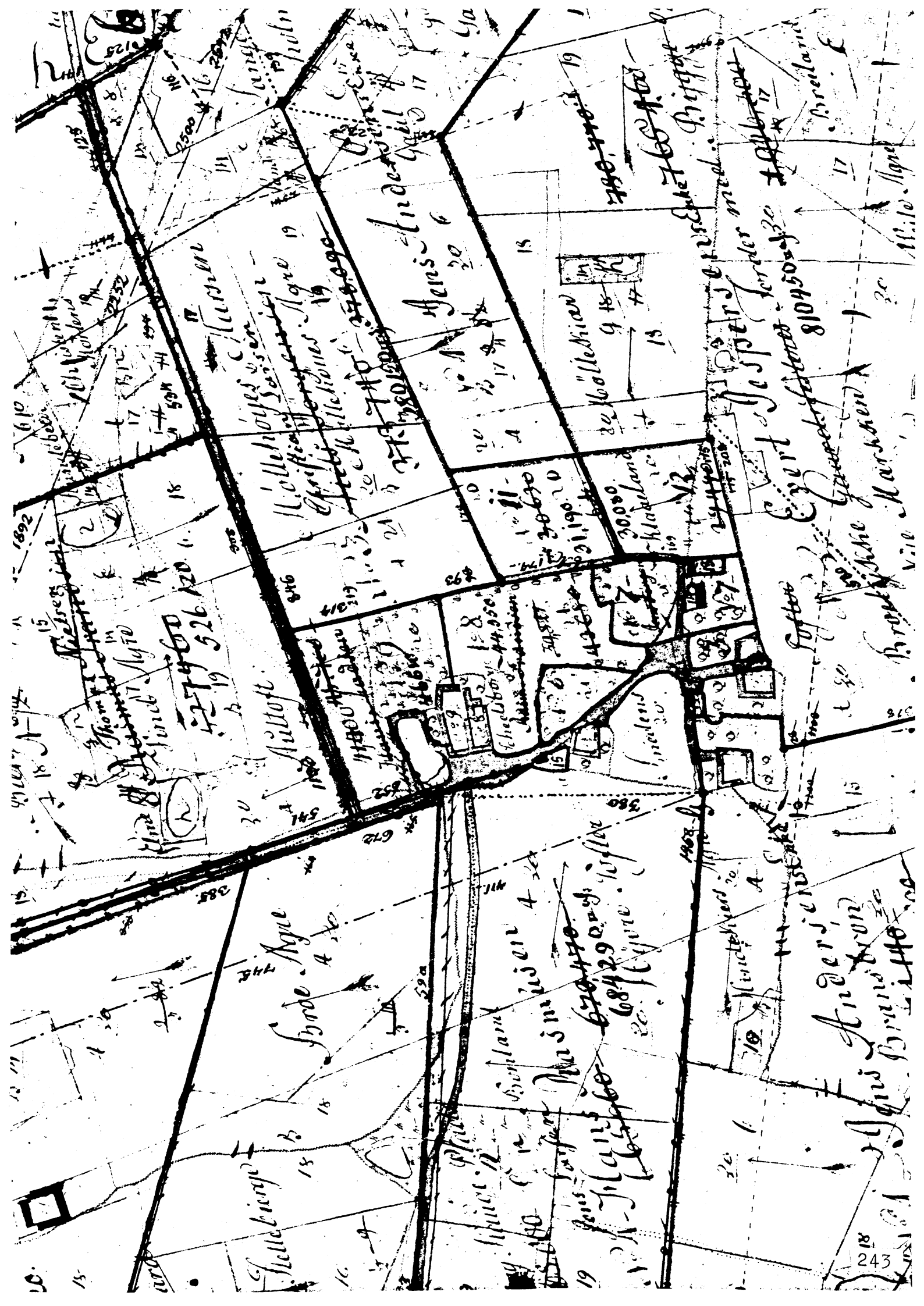
Tårup

Tårupgård

Møllebanke

16

*

ODENSE FJORD

55° 30'

6151

6150

55° 29'

6149

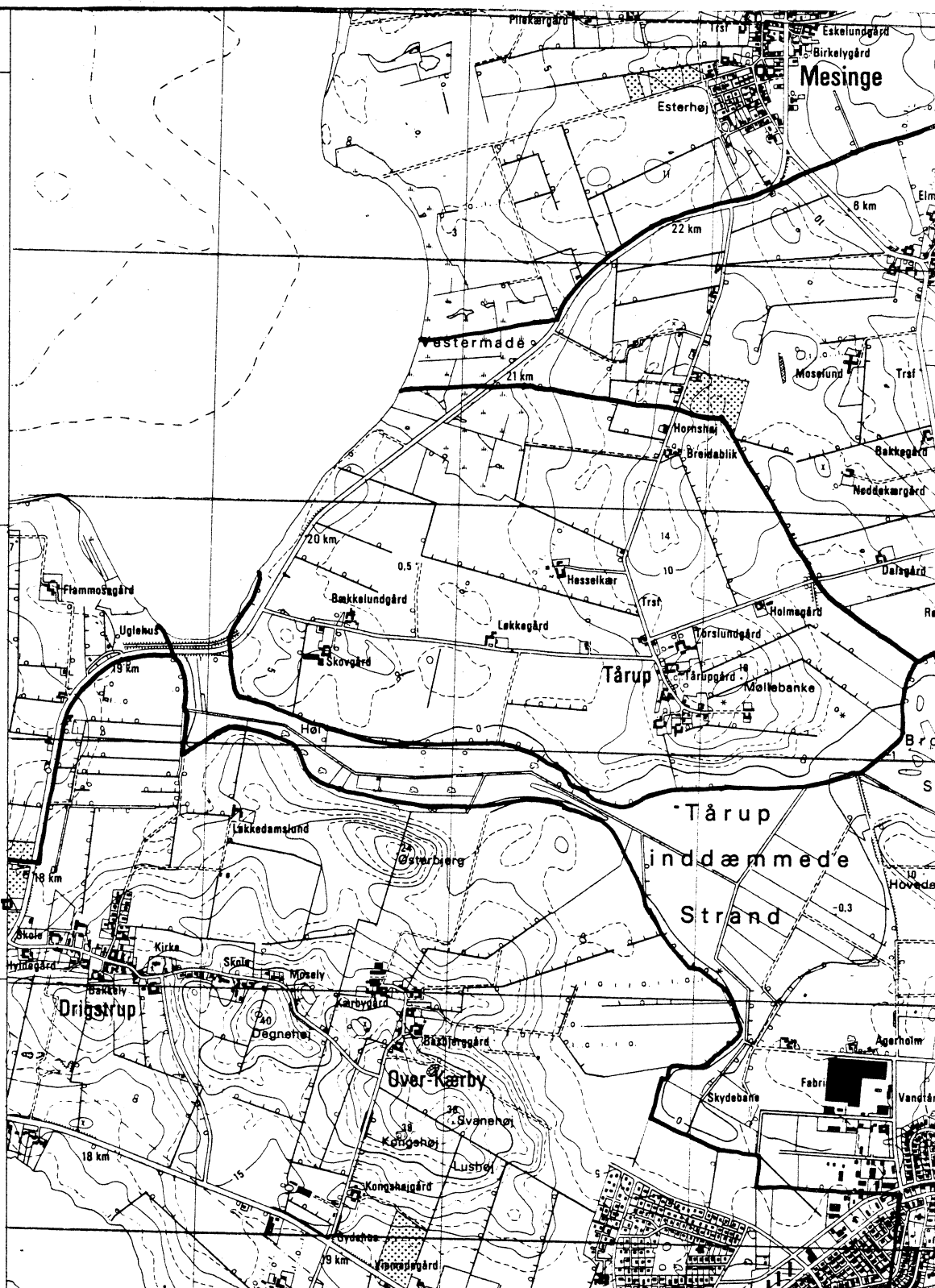
Rennegård

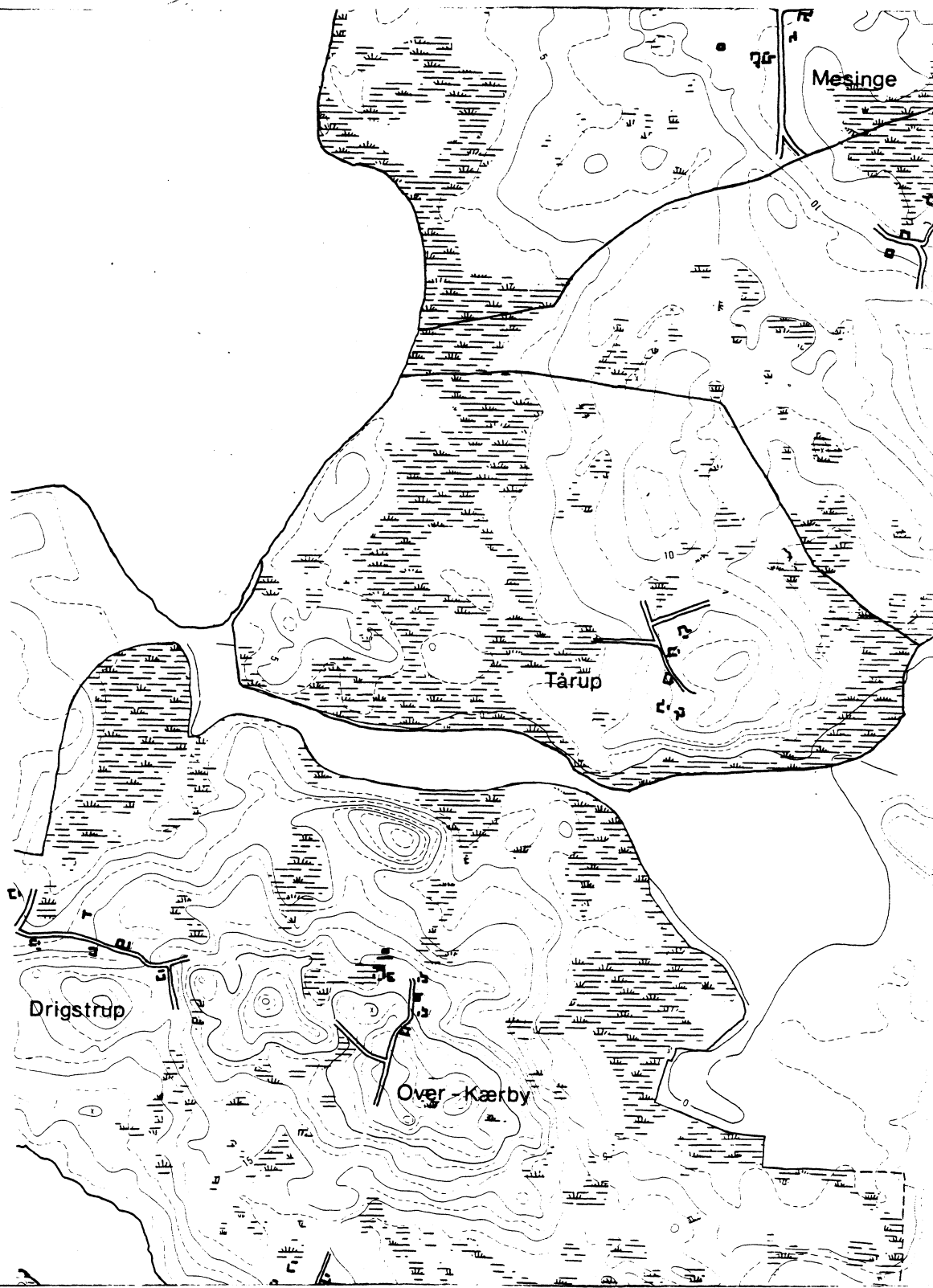
55° 28'

6147

FORKORTELSER

- Bj Bjerg
- Gde Gårde
- Gl Gammel (-le)
- Kommk Kommunekontor
- Li Lille
- Ml Mølle
- Nr Nørre
- Pl Plantage
- Rednst Redningsstation
- Restr Restaurant
- Skovfb Skovfogedbolig
- Skovrdb Skovriderbolig
- Skt Sankt
- Sr Sønder

Urup

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Rynkeby
----------	--------------------	------------------------	------------------

Navn: Urup	Navnetype: -torp.
---------------	----------------------

Bemærkninger:

Urup er nævnt første gang 1458 i formen Wrop. Forleddet kommer formentlig af "uti", som betyder "ude". Dette "ude" sigter nok til byens beliggenhed ude ved Urupdam, som tidligere var en sø. Efterleddet er "-torp", som betyder "bebyggelse". Stednavne på -torp anses for dannet i vikingetid eller middelalder.

Anlægstype: Udflytterbebyggelse	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder.
------------------------------------	---------------------------------------

Bemærkninger:

En udflytterbebyggelse (torp) er en fra moderbyen (adelbyen) udflyttet landsby. Urup er udflyttet fra Rynkeby.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Rynkeby
----------	--------------------	------------------------	------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slynget vejby.

Bebyggelsen består af en regelmæssig række gårde på den Ø side af vejen, mens bebyggelsen er meget spredt på den V side - 1 gård ligger et lille stykke syd for landsbyen.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☐ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☒ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

I ejerlavets NØ-hjørne.

c. Udskiftning

år: 1794 figur: Stjerneudskiftning, markerne op til landsbyen er stjerneudskiftet - markerne i periferien lagt ud i blok.

d. Udflytning 5

- ☐ ved udskiftningen
☒ efter udskiftningen Gårdene er flyttet ud SØ for byen.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug
vangeantal: 3

rotation: 2/1

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Moræneflade og hedeslette med tunneldale og åse.

jordbund: Moræneler og sengl. ferskvandssand samt større tørveforekomster.

naturlig afgrænsning: Ejerlavet er naturlig afgrænset, stort set overalt.

☐ overvejende

☐ overvejende med større indhold af

☒ blandingsøkonomi med ager, eng og skov.

Omkring byen agerjord - S og V herfor engområder og helt ude i periferien skovområder.

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Rynkeby
----------	--------------------	------------------------	------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☒ opløst☐ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Over halvdelen af byens gårde er flyttet ud - kun 4 ligger på samme sted. En af gårdene er flyttet ud lige SØ for byen. Ingen nybebyggelse af betydning på de gamle gårdtomter. Den gamle struktur i byen kan dog ses endnu i vejnettet.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En del af stjerneudskiftningens hegn bevaret.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☒ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☐ størsteparten opdyrket

Skovormåde i SV del af bymarken.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Bjerger	Kerteminde	Rynkeby

STATISTIK

Areal: 501 ha, heraf opdyrket 1688: 29%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	110	45	74				
Bebyggelsesenheder:							
	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	9	3	9	9	9	17	16
Huse:			7		6		
Huse m/ jord:				1		19	21
Huse u/ jord:				1		5	14
I alt:	9	3	16	11	15	41	51
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.		5-8 tdr. htk.		8- tdr. htk.		Gennemsnit
(44) 1664			1		8		12,2
(56) (1:2) 1688	5		4				5,0
1844	11		6				
1903	12		3		1		
Folketal:							
	1787		1845		1901		
Voksne:	77				169		
Børn:	33				75		
I alt:	110				244		

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Rynkeby
-----------------	---------------------------	-------------------------------	-------------------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664	-	-	-	-	4	2	5	5
1844	17	16	-	-	-	5	-	3
1903	16	35	-	-	-	-	-	-

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 501 ha. store ejerlav var i 1688 kun opdyrket 29% - et vidnesbyrd om store eng, mose og skovarealer. Landsbyen var i 1664 forholdsvis højt skyldet i forhold til opmålingshartkornet fra 1688.

Med Rynkebygård godset fulgte i 1400 tallet 1 gård i Urup, og herudover erhvervede en Roskildekannik i året 1500 en gård i byen. Størstedelen af byen har dog sikkert ligget til Urupgård, der nævnes første gang i 1478 og synes endelig nedlagt i 1620'erne. Det lave antal skattepligtige bønder i 1610 reflekterer givetvis de skattefri ugedagstjenere. Urupgård menes at have ligget på matr. nr. 1 a, men der findes også på byens jorder, ved Urup mose et voldsted "Borrisholm", hvis ruiner blev endeligt nedbrudt omkring 1860. I 1583 ejede Skovsbo 2 gårde i byen og i 1664 4 gårde og 2 huse. De resterende 5 gårde og 5 huse, der givetvis udgør det oprindelige Urupgård gods, hørte da til Sellebjerg. Overgangen til selveje var stort set tilendebragt i 1844.

Antallet af gårde var fra 1511 til 1774 konstant på 9, hvorefter der sker en ekstraordinær kraftig ekspansion i forbindelse med overgangen til selveje. Som følge af de nærliggende hovedgårdes hoveribehov var hustallet allerede i 1664 ret stort. Hus- og befolkningstallets ekspansion i det 19. århundrede følger det almindelige mønster. Byens gårde blev aldrig egaliseret og gennemsnitsstørrelsen var i 1688 ret lav.

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Rynkeby
----------	--------------------	------------------------	------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** interesse

1) Anlægstype.

Agerorienteret torpbebyggelse med tendens til randplacering. Byen har almindeligt trevangsbrug, men agerjorden var i 1688 af forholdsvis lille udstrækning. Byformen er den almindelige forekommende polygonale forteby.

2) Udviklingstype.

Byen husede i senmiddelalderen og nyere tid en landsbyhovedgård, men på trods heraf blev byen aldrig komplet underordnet godsøkonomiens krav. Overgangen til selveje og ekspansionen i det 19. århundrede følger det gængse mønster.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig, men ikke særlig ren, anlægstype, hvis udvikling følger gængse mønstre.

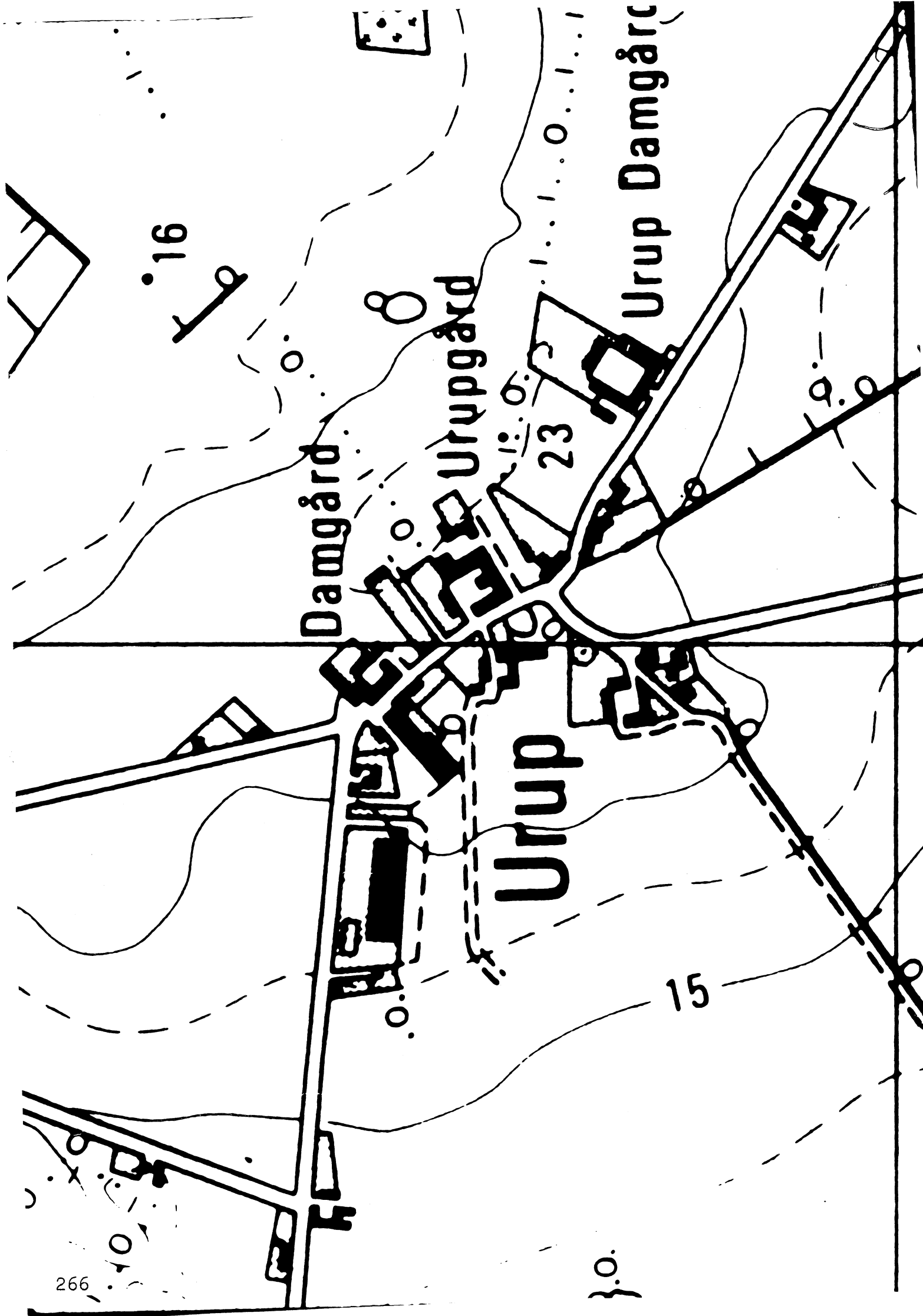
Relikt-vurdering: interesse

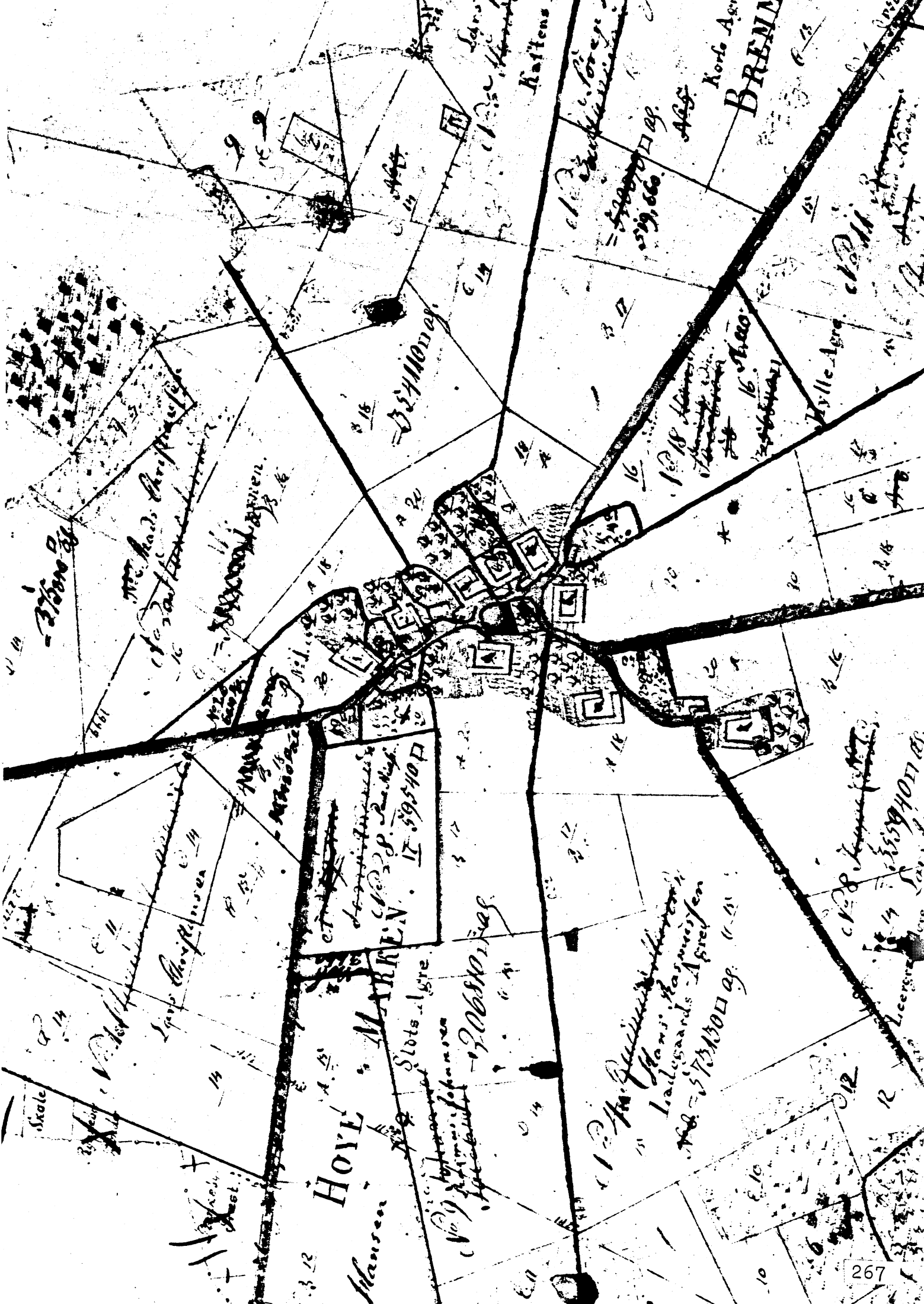
1) Bytomten er i dag delvis opløst.

2) Kulturlandskabet har bevaret større skov- og mosearealer samt en del stjerneudskiftningshegn.

3) Særlige relikter: Borrisholm voldsted.

4) Arkæologiske interesser: Tomten af Urupgård og flere fritlagte gårdtomter i landsbyen.

Scale

1:14

1:14

1:14

1:14

1:14

1:14

1:14

1:14

1:14

1:14

1:14

1:14

Hoyt

Marsken

Brenn

Hyller

Hyller

Hyller

Hyller

Hyller

Hyller

Hyller

Hyller

Hyller

Hundslev

Rynkeby

Skovsbo

Urup

Røjerup

Rønninge

Viby

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Viby
----------	--------------------	------------------------	---------------

Navn: Viby	Navnetype: -by
-------------------	-----------------------

Bemærkninger:

Viby er nævnt første gang 1300-1335 i formen Viby. Forleddet er "vi", som betyder "vi, Helligdom", efterleddet er -by, som betyder landsby. Stednavne på -by anses for at være dannet i vikingetiden.

Anlægstype: adelby	Anlæggelsestidspunkt: på overgangen mellem vikingetid og middelalder.
---------------------------	---

Bemærkninger:

En adelby, er en landsby, som i modsætning til torperne, ikke er anlagt ved udflytning.

Historiske tildragelser:

I Viby fødtes ca. 1600 biskop Laurids Jacobsen Hindsholm, 1766 filologen O. D. Bloch.

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Viby
----------	--------------------	------------------------	---------------

BY- OG EJERLAVSTYPER

a. By-tomten Vejklyngeby (!)

Gårdene og husene ligger uregelmæssig på begge sider af den N-S gående vej, der mod N udvides og forgrenes omkring kirken. Gårdene samler sig i en klynge i den nordlige del af byen.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☒ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☐ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

c. Udskiftning

år: 1798 figur: Blokudskiftning.

d. Udflytning

- ☒ ved udskiftningen
☐ efter udskiftningen

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug rotation: 2/1
 vangeantal: 3

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Moræneflade med enkeltbakker.

jordbund: Moræneler med sengl. ferskvandssand foruden alluv. ferskvandsdynd, -ler el. sand samt tørv.

naturlig afgrænsning: Ejerlavet kun delvist afgrænset.

- ☒ overvejende ager med små, men mange engområder, jævnt fordelt.
☐ overvejende med større indhold af
☐ blandingsøkonomi med
 Mod sydvest en større tørvemose.

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Viby
----------	--------------------	------------------------	---------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☒ velbevaret☐ opløst☐ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Gårdene ligger på deres oprindelige tomter. Kun enkelte huse er opført i nyeste tid. Landsbytomten bevaret uændret.

b. Skelsystem

☒ vangesystemets hegn☐ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

Skellet umiddelbart vest for kirken forbi Kærhus og nordpå forbi "M" i Mamrelund. Vejen omkring mejeriet (mod Salby) og mod NV fra mejeriet. Udskiftningshegnene overvejende bevaret.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☒ størsteparten opdyrket

Kun mod nord på præstegårdsjorden er der kommet en senere bebyggelse. De mange små vådområder er tørlagte.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn: Viby
-----------------	----------------	-----------------	----------------------

STATISTIK

Areal: 317 ha, heraf opdyrket 1688: 60%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	120	93	62	

Bebyggelsesenheder:

		1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:		5	20	22	14	20	20
Huse:			1		16		
Huse m/ jord:						6	12
Huse u/ jord:				5 *		9	30
I alt:		5	21	27	30+ en vejrsmølle	35	62

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(47) (1:2) 1664	9	7	3	6,3
(50) 1688	12	9	1	4,2
1844	16	4		
1903	18	2	0	

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	131	205	169
Børn:	41	120	68
I alt:	172	325	237

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Viby
-----------------	---------------------------	-------------------------------	----------------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664	-	-	4	-	16	1	0	0
1844	1	8	-	-	19	7	-	-
1903	20	26	-	-	0	16	0	0

Udviklingsbeskrivelse:

Det 317 ha. store ejerlav, hvoraf ikke mindre end 60% var opdyrket i 1688, takseredes samme år til 93 tdr. htk., i 1844 kun til 62 tdr. Formentlig er grænsen til Brolykke ændret flere gange. Allerede i 1488 nævnes det, at en gård i Viby er af Brolykkes rette jord, og var en hørhavne til Brolykke i mange år.

Brolykke dominerede øjensynlig besiddelsesmæssigt i senmiddelalderen. I 1490 hedder det, at Brolykkes hoveribønder i Viby i 40 år og mere ikke har betalt skat. Brolykke var dog ikke enebesidder, således erhvervede Ravnholt i 1514 en række gårde i byen. I 1588 var der samlet 7 gårde i byen under kronlenet Eskebjerg (Scheelenborg). Med undtagelse af 5 gårde lå hele byen i 1610, som skattefri hoverigårde, til de indensogns hovedgårde. I 1664 ejede Brolykke 3 gårde og 6 bol a 12 tdr. htk., Hverringe 7 gårde og kronen de resterende 4. I 1688 var byen delt mellem Hindsholms 3 store godser Brolykke, Hverringe og Scheelenborg. I 1799 udkøbte Hverringe Brolykke af byen (Scheelenborg havde tidligere afhændet sin andel), hvorefter Hverringe gods var enejer. De første gårde frasolgt til selveje i 1879.

Gårdtallet er fra 1664 til 1903 stort set konstant, idet det lave gårdtal i 1774 skyldes, at de små bol ikke er regnet for gårde. Antallet af huse i byen er ret beskedent og væksten svag i det 19. århundrede. Befolkningstallet stagnerer også i midten af 1800-tallet. I 1664 er Vibys gårde delt op i tre grupper, tilnærmelsesvist i forholdet 1:2:4. Ikke færre end 8 enheder takseredes i 1688 til 1-2 tdr. htk., hvorfor den gennemsnitlige gårdstørrelse er ret lav. Byen egaliseredes ikke ved udskiftningen. Fra 1688 er omtalt en (vejr)-mølle i byen.

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Kerteminde	Sogn: Viby
----------	--------------------	------------------------	---------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

☐Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☒**Landsbytypologisk vurdering:** stor interesse

1) Anlægstype.

Den middelstore kirke-adelby er centralby -placeret med ager-orientering. Driftssystemet er almindeligt trevangsbrug. Byformen er den ret sjældne vejklungeby-type.

2) Udviklingstype.

Byen var allerede i senmiddelalderen knyttet tæt til nabohovedgården Brolykke, der dog formentlig aldrig blev eneejer i byen. Det gjorde derimod sognets anden hovedgård, Hverringe i 1799. Frasalget til selveje påbegyndtes i 1879. Trods byens lange tilknytning til godsøkonomien blev den dog -bortset fra en række hoveri-småbol forholdsvis lidt påvirket heraf.

Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis ren anlægstype, med en knap så udpræget udvikling som hovedgårdslandsby.

Relikt-vurdering: særlig interesse

- 1) Bytomten er velbevaret og kun enkelte huse opført i nyeste tid.
- 2) Kulturlandskabet: Udskiftningshegnene og en del vangeskel bevaret. Kun spredt bebyggelse, hvorunder en statshusmands koloni nord for byen.
- 3) Særlige relikter: Kirke, hospital oprettet i 1700 tallet, en vejrmølle, Rødsbæks andelsmejeri fra 1888, en voldsted ved Kastelsgård.
- 4) Arkæologiske interesser: Navnet tyder på tilstedeværelsen af et "vi", en enkelt frilagt gårdtomt.

